

Aurora Liiceanu • Alice Năstase

*Carre pe care
femei și bărbați*

*Cărțile
Tango*

Tango d'amour

Cartile
Tango

Coperta colecției: Ionuț Bănuță
Ilustrația copertei: William-Adolphe Bouguereau

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LIICEANU, AURORA

Care pe care: femeii și bărbații /
Aurora Liiceanu, Alice Năstase

București: Cărțile Tango, 2008

ISBN 978-973-88697-1-4

I. Năstase, Alice

159.922.1

Aurora Liiceanu, Alice Năstase

Care pe care: femeii și bărbații

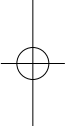
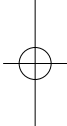
© Cărțile Tango, 2008

Antidirector: Ionuț Bănuță

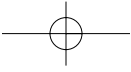
Tiparul executat de Fed Print

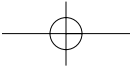
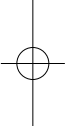
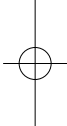
Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-973-88697-1-4

Cartile
Tango

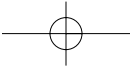
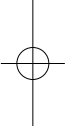
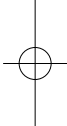
Aurora Liiceanu
Alice Năstase

Care pe care:
femei și bărbați

ediția a doua

Cărțile
Tango

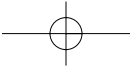
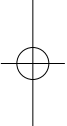
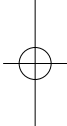
1.

Fii și îndrăgostite

Alice Năstase

„Va fi însă un alt cuib de clădit, alți copii de crescut, și eu voi pleca singur din nou, și tu îți vei pierde din nou dreptul la aventură. Așa că, vezi, Dona mea, nu există evadare pentru o femeie decât doar pentru o noapte și-o zi.”

Daphne du Maurier

Da, recunosc

Nu mi-au fost dragi niciodată copiii altora. N-am făcut strâmbături prefăcute de alint, aplecată peste cărucioare străine și, recunosc, n-am simțit nicicând emoții mărețe, la întâia vedere a vreunui prunc străin. Nu din pofta de a-mi umple casa cu găngureli am îndurat chinurile cumplite ale facerii. Ci pentru că-mi iubeam atât de mult bărbatul, încât tânjeam să-l port în pântec, să-l renasc și să-l hrănesc din izvorul cu lapte al inimii mele.

Am devenit mamă și pentru că am sperat nebu-

Carpe pe care

nește că, astfel, bărbatul iubit nu va mai pleca vreodată la alta. Da, recunosc. Am născut copii nu doar pentru a-mi urma menirea de femeie dată în pârg. Ci pentru că, înainte de toate, am nădăjduit că iubitul ce nu s-a lăsat înlănțuit exclusiv și etern de brațele mele va cădea pe viață prizonier îmbrățișării fragile a pruncului său. Pentru a fi mama copiilor lui, am rătăcit cu bună știință pilulele amorului liber. Am potrivit iscusit și perfid calendarele vremilor cu cele ale dragostei. Și, în vreme ce-i sărutam auzul cu suspin de moarte, recitam în gând rugăciuni pentru o nouă viață.

Mi-am făcut copiii pe timp de dragoste, tânjind, prin nașterea lor, la timp nou pentru dragostea mea. Dar n-a fost așa. Năvalnică și întreagă în sentimente, am sperat că bărbatul al cărui chip și suflet l-am multiplicat, trecându-l prin oglinda trupului meu, îmi va rămâne pe vecie alături. Dar m-am înșelat. Iubirile trec, copiii rămân, condamnându-ne la dragoste, silnică și splendidă, pe viață.

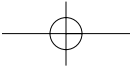
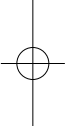
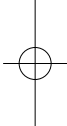
Abia acum, ținându-mi lângă inimă copiii, pricep toate sensurile iubirilor fără întoarcere. Merg către ziua de mâine ducând de mână un băiat și o fată. Sunt ai mei, pe de-a-ntregul. I-am născut din dorințe al căror fior nu mi-l mai pot aduce aminte, dar sunt condamnată să-i iubesc disperat, fără margini, pentru totdeauna.

Da, recunosc că în fiecare noapte, după ce pruncii mei se ascund după vise, implor luna să-mi aducă

Alice Năstase

iubirea înapoi. Și-n fiecare dimineață, fără să pot face altfel, întind brațele către copiii mei, ultim și iremediabil liman al inimii mele.

Mi-am făcut copiii pe timp de dragoste. Și lor le sacrific, azi, timpul iubirii mele de mâine.

Alice Năstase

*„Iartă-mă că iubirile se fac nou-născuți,
Și nou-născuții singurătăți, și singurătățile iubiri...”
Ana Blandiana*

Învinovățiri și speranțe

De câte ori un bărbat mi s-a arătat rău sau laș, sau cinic sau zgârcit, sau profitor sau nemilos, gândul mi s-a îndreptat cu grabire către femeia care l-a crescut.

I-am învinovățit mama pentru felul nevrednic în care i-a păzit sufletul și mi-a părut rău de toate întâmplările care i-au strivit inima de copil, făcându-l să fie acum, la maturitate, un om chinuit și îmbibat de amărăciune.

De câte ori o femeie mi s-a dovedit a fi lipsită de scrupule, mincinoasă, degrabă râvnitoare la bărbatul alteia și iute coborâtoare de desuuri pe lângă paturi străine, m-am gândit cu părere de rău la tristețile sau umilințele pe care trebuie să le fi îndurat în copilărie,

Care pe care

trăind dezlânat lângă niște părinți nebinecuvântați de respect față de familie și față de dragoste.

Oricât de prea la-ndemână ne-ar părea explicația, totuși, rostul nostru întreg depinde de felul în care ne-a curs copilăria.

Probabil că într-o zi rea a anilor fragezi, când ne-am întâlnit pentru prima oară cu moartea, cu nedreptatea, cu suferința, cu deznădejdea, a trebuit să renunțăm la noi înșine, ca să putem supraviețui într-o lume căreia nu-i mai cuprindeam înțelesul.

Unii au hotărât să fie veșnic obedienți, ca să nu mai primească niciodată pedepse. Alții au jurat că, dacă părinții lor nu le-au dat dragostea după care tânjeau, își vor găsi, la rândul lor, puterea de a face chisăliță din inimile celor de lângă ei. Și apoi și-au ascuns hotărârea în străfundul gândului.

Fetițe care au plâns în pernă pentru tristețea mamei lor înșelate au ajuns astăzi amante de profesie, care se mândresc ieftin că niciun bărbat însurat nu rezistă avansurilor lor. Băieți, azvârliți de colo-colo între viețile părinților despărțiți și dușmăniți, se bălăngăne și azi între mai multe iubiri, între mai multe case și mai multe perechi de coapse, fără să mai fie în stare să-și găsească domiciliul stabil al iubirii. Și totul se întâmplă fără să-nțelegem sau să ne amintim cum și de ce s-a ajuns aici.

„Așa sunt eu, rebel“, spun prăpădiții fără familie, preschimbând în lauri lipsa lor de încredere și speranță. „Pun dragostea mai presus de convenții“, se păcălesc singure nefericitele cu copii din flori.

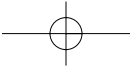
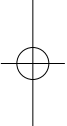
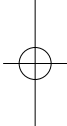
Alice Năstase

„N-are rost s-o iei de la capăt, e același lucru”, își spun resemnații care-și rumegă amărăciunea de-o viață.

Facem copii din dragoste, din deznădejde, din nădejde. Din grabă, din teamă de moarte, din plic-tiseală. Dar, oricum ar fi, îi aducem pe lume ca să ne împlinim nouă destinul, ca să ne cârpinim singurătatea ori demnitatea rănită, ca să ne împuiem nouă șansele de-a obține ceea ce vrem de la ființa pe care o iubim, de la societate. Și-abia când viața ne lovește cu cea mai rea dintre toate pedepsele posibile, aceea de a-ți vedea copilul preschimbat într-un adult nefericit, rătăcit în propria-i viață, ne aducem aminte de anii în care, prea hămesii de bani, mânați de vanități, orbiți de dorințe de răzbunare, otrăviți de orgolii bolnave, am uitat că singurul motiv pentru care merită să naști o viață nouă vine din generozitate, din dorința de a contribui la marea fericire a umanității construind copilului tău, cu atenție, cu grijă, cu dragoste nemăsurată, un destin fericit.

În înserările de dinaintea nopților noastre de dragoste, în încheștarea patimii profunde, câți dintre noi mai au timp să audă bătând în fereastră lacrimile copiilor născuți fără rost?

Aurora Liiceanu

*„Vreau ca ei, copiii mei, să aibă tot ceea ce eu
nu am avut. Apoi, să mă mut la ei.”*

Phyllis Diller

Uneori, mamele sunt rele

Nu vreau să spun că mamele nu sunt bune. Nu vreau nici să sugerez că ele sunt rele. Vreau doar să subliniez faptul că mamele sunt uneori rele, deși ele cred că sunt bune. Sau poate ele știu că nu sunt bune, dar nu vor să recunoască.

Copilul – fată, copilul – băiat

Nu degeaba se spune că pentru femei a avea o fiică și pentru bărbați a avea un fiu este un fel de bâlbâială, câștigul psihologic apărând în expresia lui integrală când persoana respectivă are un copil de sex opus. Atunci femeia–mamă crește dintr-un copil–băiat un bărbat, este martorul formării unei ființe de

Care pe care

sex opus, iar bărbatul-tată asistă și ajută la transformarea copilului-fetiță într-o femeie. Experiențele lor sunt noi.

Femeia-mamă are un raport previzibil cu fiica. Aceasta va fi femeie și va trece prin experiențe similare și, chiar dacă vremurile tinereții ei nu sunt ca și cele ale tinereții fiicei, ceva comun, de natură mai ales biologică, le apropie și le dă o înțelegere reciprocă nu se regăsește în creșterea unui copil-băiat.

Cu toate acestea, relația mamă-fiică nu este deloc simplă. Ochiul mamei evaluează dintru început capitalul de feminitate al fetei. Ea observă cu ochiul ei de insider șansele în viitoarea competiție de sex în care va intra fiica, îi vede limitele sau eventualele defecte, dar și atuurile care o vor defini la tinerețe. Reflexul de a vedea dacă o fetiță va fi frumoasă este, neîndoielnic, unul automat. Stereotipul fată frumoasă – băiat deștept există. Cu toții știm că, oricât de inteligentă ar fi o fată, frumusețea rămâne importantă. Chiar necesară. Iar, dacă ea are și minte, și fizic, șansele de a se descurca în viață sunt mai mari. Proverbul grec „până nu măriți o fată și nu faci o casă, nu știi ce-i aia viață” este și astăzi valabil. Pentru părinți, evident.

Între mamă și fiică există diferite tipuri de relații, unele evoluând în forme diferite. Indiferent de aceste forme, ele nu pot fi înțelese decât dacă privim spre cronologia începuturilor acestor relații. Există legături de co-dependență, fuzionale, în care mama și fiica construiesc o relație în care nu mai încap ni-

Aurora Liiceanu

meni – în unele dintre ele, mai ales când fiica nu are copii, rolurile se schimbă, fiica dezvoltând atitudini materne față de mamă. La fel de bine există și relații aerisite, evoluat și mature, la care ajung cele două la vârste adulte, dar și relații de rivalitate și invidie, dușmănoase, ireversibil negative.

Fetițe-minune, exploatate de mame super-ambicioase

Psihanaliștii susțin că, în frageda copilărie, fetița se îndreaptă neconștient și inocent către mamă, așa cum în parc un copil trage spre alt copil la joacă. Ele sunt doar de același sex. Imaginile exploatate de publicitate, cu fetițe mici cu picioarele băgate în pantofii mari, cu tocuri, ai mamei, sunt banale, provocând amuzament, dar și duioșie.

În ultima vreme, o atenție deosebită în literatură, cinematografie, dar și în discursuri și campanii sociale, se acordă dimensiunii de exploatare între mamă și fiică și, în general, între părinți și copii. Nefericirea unor actrițe celebre a căror copilărie a fost marcată de mame teroriste, obsedate de cariera fiicelor lor, a stat la baza multor biografii, adesea devenite filme. Natalie Wood, Judy Garland – mama Lisei Minelli – au fost unele dintre ele. Hollywood-ul, văzut dinăuntru, a cunoscut multe drame ale unor fetițe-minune, exploatate de mame super-ambicioase. Au fost ele nefericite, ne spunem, dar au ajuns mari actrițe. Ar fi fost mai bine pentru ele să rămână

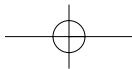
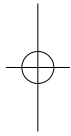
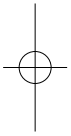
Care pe care

necunoscute, să nu aibă succes, dar să-și petreacă viața într-un anonim normal? Desigur, nu există alege.

Despre Maria Callas s-au scris multe. A fost primadonna assoluta. La diva. Ea a avut o copilărie, adolescență și primă tinerețe triste. Ambiția obsedantă a mamei ei de a o vedea celebră, urmărirea diabolică a carierei Mariei au anulat total orice sentiment matern, orice tandrețe de care Maria – un copil gras, stângaci, cu ochelari ca sticla de sifon, urâtă, păroasă, negricioasă – avea atât de mult nevoie. Mama-și dorea faima fiicei, mai presus de orice, pentru ca prin faimă să vină succesul social, notorietatea, bani mulți și lux, deci un triumf social absolut. Acest triumf social nu deriva pentru ea din cântatul Mariei. Din contră, cântatul Mariei era cheia care deschidea ușa către acest triumf. O mamă împlinită, savurându-și gloria maternă prin cele două fiice: una, Maria, celebră cântăreață, cealaltă, o frumoasă, educată muzical, soție a unui bogat armator grec. Ambiția mamei față de cariera Mariei era egală cu orbirea ei față de nevoile emoționale ale acesteia. Fiica știa că, doar dacă acoperă această ambiție, mama o va iubi, așa cum colegile de școală observau că ea exista doar când cânta la serbări. Maria a înțeles repede că a cânta cât mai bine era prețul iubirii, o iubire de care era, de mică, înfometată. Mama n-o aștepta pe ea la naștere, ci un băiat. Unul deja murise de mic, iar fată deja avea. La naștere, revoltată, mama Mariei a spus: „Luați-o de-aici!” Maria declara-

Aurora Liiceanu

se cu amărăciune, mai târziu, despre ambiția mamei ei: „Ar trebui să existe o lege împotriva acestui fel de lucruri. Un copil tratat așa crește bătrân înaintea de vreme. Copiii n-ar trebui privați de copilăria lor!” Dar nu atât copilăria îi lipsea Mariei, cât acea dragoste necondiționată care este darul cel mai mare ce poate fi dat unui copil. Deși evita să vorbească despre primii ei ani de viață, Maria afirmase odată că „numai când cântam mă simțeam iubită”. Și, mai târziu, la căsătoria cu Giovanni Battista Meneghini, în loc de felicitări și flori, mama ei i-a trimis un scurt mesaj: „Amintește-ți, Maria, că mai întâi aparții publicului tău, nu soțului tău.” Și, mai târziu, când plângea noaptea după un spectacol cu Aida, în care succesul era măreț, mama ei o consola crezând că nu era sigură de performanța sa, spunându-i că a fost foarte bine. Dar Maria, printre lacrimi îi spunea că nu-și dorea succesul, ci un copil, chiar gemeni. Câtă diferență între ce-și dorea Maria și ce credea mama ei că ar fi trebuit să-și dorească ea! Există mame care proiectează orbește în propria fiică dorințe nesăbuit de mari, complet absente la dorințele fiicei. Este aceasta oare iubire?

Aurora Liiceanu

*„Numai iubirea dintre părinți și copii
E sămânță.”*

Ana Blandiana

*Bărbatul și copiii,
cum îi crești așa-i ai*

Există părinți fericiți, părinți triști, dezamăgiți, dușmănoși, iubitori, resemnați, răi, indiferenți, sufocanți, exploatatori etc. Dar și copiii-adulți recunoscători, iubitori sau absenți din viața părinților. Există părinți abandonați de copii, săraci, cu mari greutăți. Dar și invers.

Să nu-ți fie niciodată rușine cu părinții tăi!

Timpurile se schimbă și legăturile de familie, de asemenea. Părinți exploatați și abandonați când nu mai sunt buni sau utili există, dar și părinți care nu dau nimic copiilor, ci doar „le lasă după moarte” ce

Care pe care

au, condiționând bătrânețea de avere – adesea, modestă – considerând că „de-ai faci copii, ca să-ți aducă o cană cu apă la bătrânețe”. Există părinți care-și terorizează copiii-adulți, și părinți care zac uitați în condiții mizere sau în aziluri. Nu există reguli și nici adevăruri definitive.

Copil fiind, am văzut odată un abecedar vechi, din acelea care au dispărut după 1947, când le-au luat locul manualele comuniste. Mi-amintesc că pe o pagină era următoarea imagine: la o masă simplă, erau așezate patru personaje: un bărbat și o femeie, îmbrăcați țărănește, amândoi în vârstă, fiecare în câte un capăt al mesei, un militar tânăr și un rege, nu mai știu exact care. În text se spunea că după o luptă grea, soldatul îi spune regelui că garnizoana este departe, dar că prin preajmă, într-un sat apropiat, trăiesc părinții lui, la care ei pot poposi să mănânce și, eventual, să se odihnească, iar regele a acceptat. Morala lecției mi-a rămas și acum în minte. Ea spunea așa: „Să nu-ți fie niciodată rușine cu părinții tăi!” Deci, la vremea acelor abecedare, copiii învățau să citească și, în același timp, să-și respecte părinții. Școala îi învăța. Nu părinții, sau poate că nu numai părinții. Ei, ce ziceți de asta? N-ar fi bine să fie și astăzi abecedare ca acelea și să nu mai existe discordia dintre școală și familie privind cine răspunde de educația copiilor? Să nu-și mai arunce una alteia responsabilitatea formării copiilor?

Aurora Liiceanu

Trăiește-ți viața sau părinții nu servesc la nimic!

Așa se numește un telefilm făcut în 2004, cu șapte copii, fete și băieți, în pragul adolescenței: „Trăiește-ți viața sau părinții nu folosesc la nimic!“ Aceiași copii, în 1999, au fost eroii unui alt telefilm, regizat de aceeași franțuzoaică, Michele Reiser. Ei erau filmați, în ambele dați, jucându-se și răspunzând regizoarei la întrebări privind iubirea, moartea, școala, dar și părinții. În 1999, ei vorbeau cu naivitatea și ușurința celor 6-7 ani ai lor, în 2004, la aceleași probleme, ei răspundeau cu jenă, ironie, gravitate sau emfază. Iubirea, despre care vorbeau cu atâta dezinvoltură odată, devenise în timp tabu, iar despre părinți – adorați și venerați în copilărie – vorbeau cu gravitate, judecându-i sever, mai degrabă cu neîngăduință. Unul dintre ei a folosit expresia care a și devenit titlul telefilmului, versiunea din 2004. Semnalul dat de realizatoarea filmului se referă la dezvoltarea spiritului critic al copiilor în percepția părinților și la asocierea realistă a criticii cu iubirea. Un alt fel de iubire. În cel mai bun caz.

Părinții vedetelor

Ziarul „Le Monde“ a publicat nu demult, în câteva numere, interviuri lungi privind relația dintre părinți și copii și amintirile părinților atunci când copiii devin adulți și, în plus, și celebri. Gorbaciov, în interviul lui, făcea o evocare sensibilă și emoționantă

Care pe care

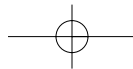
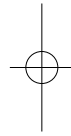
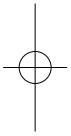
a copilăriei, a părinților, căutând să-i diferențieze psihologic, subliniind ceea ce a învățat de la fiecare, aducându-le un omagiu. De parcă ar fi învățat să citească pe abecedarul pe care tocmai l-am pomenit.

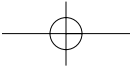
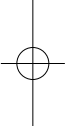
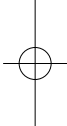
Într-un alt cotidian francez, timp de o săptămână, au fost prezentate portretele unor personalități prin imaginea cuiva care i-a marcat. Printre acești oameni publici s-a numărat și Aznavour. Desigur, el vorbea despre mama sa și primele lui cuvinte au fost: „Ea purta 33 (la pantofi).” Se referea la o fotografie a unei tinere fete, elevă la Istanbul. Când o lua în brațe, mai târziu, el se simțea mare, puternic, deși avea doar 1,60 m. I-a moștenit statura, ochii ca tăciunele, sprâncenele care se curbau la emoții. A spus că turcii i-au masacrat, în genocidul din 1915, toată familia, cu excepția bunicii. El a fost iubit mult de părinți, declarând că de la mamă a moștenit durerea și de la tată, optimismul. Aznavour, devenit atât de celebru, și-a ajutat părinții, i-a răsfățat. Ei munciseră din greu în străinătate, deși în țara lor fuseseră artiști. La debutul pe Broadway, mama lui l-a ascultat. Firește, era mândră. Când ea și-a găsit sfârșitul, venind dintr-o călătorie în Armenia, fiul și-a întrerupt concertul de la New York și a închiriat un avion pentru a o aduce în Franța de la Moscova și pentru a o înmormânta. La New York urma să-și lanseze un nou cântec, „La Mamma!”.

Se spune că „bărbatul și copiii, cum îi crești, așa-i ai”. Adică așa cum se construiește o relație – indiferent care, chiar și cea dintre părinți și copii – așa este

Aurora Liiceanu

ea. Relația nu există în sine, ea este o construcție, este ca o plantă. Relația se face. Se cultivă. Recolta depinde de cultivator, iar cultivatorul, trebuie să recunoaștem, este părintele. Și pentru că spuneam că nu există adevăruri definitive, oricine poate pune întrebarea: dar ce facem când semințele nu sunt de calitate? Adesea, întrebarea poate fi o scuză.

Aurora Liiceanu

„Soțul meu și cu mine nu știm dacă să ne luăm un câine sau să facem un copil. Nu ne putem decide, încă, dacă vrem să ne ruinăm canapeaua sau viața.”

Rita Rudner

*Copii mici — strategii mici,
copii mari — strategii mari*

Câte nu se pot spune despre copiii? Despre mame și despre tați? Chiar și bancul în care un copil mic își anunță mama, ca o formă de protest, că n-o va invita la nunta lui pentru că nici ea nu l-a invitat la a ei. Copilul, creat de oameni, invenție adesea rămasă fantasmă, alteori, dorit sau nedorit, venit, chemat sau nechemat, acceptat, folosit, victimă inocentă a unei mame devenite victimă sau, dimpotrivă, exploata-toare...

*Care pe care*Dorința de a vedea copilul,
o a doua armă

Există categoria copiilor apăruiți din naivitate – cei ai „fetelor-mame“, fenomen cunoscut și ca „sarcină nedorită“ – sau copii apăruiți din neglijență, incultură, dintr-un gând obtuz privind viața sau, dimpotrivă, dintr-un calcul clocit în micimea minții. Un copil nu apare niciodată fără o explicație sau o motivație. Copilul poate fi pentru unele cupluri sensul vieții, pentru altele, doar o înregimentare automată la practica milenară a vieții înseși. Și, indiferent de situație, copilului i se dau, în mintea celor care-l aduc pe lume, o etichetă și o folosință. Adesea, de un copil te lepezi – silit sau cu bună știință, pentru că nu ai de ales ori nu-ți trebuie – sau te folosești.

Pentru femei, copilul este altceva decât pentru bărbați. În psihologie, s-a scris mult despre felul în care copilul modifică relația dintre cei care l-au procreat, cum se schimbă acel „doi“ în „trei“. După trei, altfel se pune problema. Unele femei văd în copil o speranță a țintuirii bărbatului, indiferent dacă acesta și-l dorește sau nu, sau o ameliorare a relației de cuplu. Un bărbat întors cu fața de la femeie, poate fi făcut să-și întoarcă din nou fața către ea. Ceva comun îl readuce spre ea. Cine cunoaște folclorul feminin – și oare ce femeie nu este „impurificată“, alterată de el? – știe că se spune „fă-i un copil și o să vezi că se potolește!“ sau „nu-l vrea, nu-l vrea, dar până la urmă să vezi ce-o să-l iubească!“. Ceva, ceva pare să

Aurora Liiceanu

fie adevărat, dar nu funcționează totdeauna. Viața ne-o arată.

Alte femei nu văd în copil o speranță a ținuturii bărbatului, ci, mai degrabă, un obstacol. Acest lucru se întâmplă când copilul nu este al lui, nu este din sângele lui și, deci, trebuie îndepărtat. Și cine să-l îndepărteze? Nu poți îndepărta ceva ce nu este al tău. Deci, nu el, pentru că nu este al lui, ci mama, pentru că este al ei. Din spaima de a-și pierde concubinul sau soțul, multe femei „donează” copilul societății. Ea se disponibilizează voluntar din rolul de mamă, se dematernizează. E cineva care s-o oblige să-l crească? Legea? Nici vorbă! Îl crește prost, până ce societatea, „în interesul suprem al copilului”, o decede din drepturi, pe care, de altfel, nici nu le înțelege și de care oricum nu-i pasă. Așternutul cald al bărbatului o așteaptă fără disconfort. Orice responsabilitate dispare. Un ziarist cunoscut de la noi a făcut un reportaj cu o mamă căreia, la certurile insistente ale concubinului, i-a fost dificil doar să afle adresa casei de copii. Apoi, lucrurile s-au simplificat, poate și fără violența concubinului. Un nou concubin și dădea fuga la casa de copii să-l depună pe copilul ex-concubinului și tot așa. Reportajul se încheia cu cel de-al nouălea copil lepădat lumii. Adică nouă.

Femeia poate manipula bărbatul folosind copilul. Atunci copilul devine o armă puternică. Totul este să-l cunoști pe bărbat și să știi cum să-l manipulezi. El trebuie responsabilizat subtil și sistematic, fără a-l exte-

Care pe care

nua, lăsând să pară nu că-i dai o povară, ci că-i faci doar o favoare. Atunci el va jindui apropierea de copil, și-o va dori, iar dorința lui, odată formată, va deveni o a doua armă.

Am cunoscut bărbați – căroră nu le bănuiai în nici un fel virtuți paterne și care, dimpotrivă, manifestau un viu interes pentru sexul opus, spre neliniștea soției – transformați în doici grijulii, alergând prin oraș după pampers sau după un anume tip de lapte, singurul bun. Adio, priviri spre alte femei! Ochiul, altădată relaxat și plimbăreț, odihnindu-se pe corpurile femeilor de pe stradă, devenise un ochi centrat obsesiv pe tot ce era necesar copilului. Nu știi dacă mai durează. Dar și strategiile se schimbă. Copii mici, strategii mici, copii mari, strategii mari.

Femeile sunt manipuloare. Fie că este un talent nativ, fie că este strategie gândită îndelung, fie, și mai bine, amândouă, ele pot schimba poziția de mamă într-un avantaj psihologic și/sau material. N-ați văzut cum reacționează un tată când soția-i spune în public că al lor copil are „ochii lui”, „nasul lui” sau că seamănă cu el la X, Y etc. Este un exemplu de manipulare și bărbații au și ei un repertoriu de flatări.

Femelele își pun la adăpost progeniturile, căutând masculi puternici

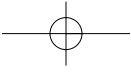
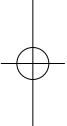
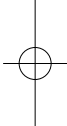
O femeie deșteaptă, psihologii ne-o spun, trebuie să glorifice transmiterea calităților – reale sau imaginare – ale tatălui la copil și să deplângă smerită și vag

Aurora Liiceanu

vinovată transmiterea defectelor ei către copil. Cine face invers riscă să nu pună cărămizi la temelia iubirii paterne și să îngreuneze legătura de atașament.

Dar, ce spuneți de femeile care fac un copil – rareori, mai mulți – nu știm dacă după un acord inițial sau nu, cu un bărbat cunoscut, bogat, celebru? Sau de actrițele americane care, în perioada de mare iubire, când discernământul este scăzut, smulg bărbatului asentimentul de a adopta copii – de ce să te obosești să-i faci tu și de ce să pierzi contracte fiind cu „burta la gură”? Ei au, oricum, aceleași drepturi ca cei naturali.

Dar, hai să aruncăm un ochi în ograda biologilor. Ce ne spun ei despre istorie și evoluția lumii vii: că femelele vor să-și pună la adăpost progeniturile, căutând masculi puternici, vitali, luptători. În plus, instinctul de conservare le face să se strecoare în avantajele descendenților, trăind pe lângă ei. Câte femei nu primesc pentru un copil bani cât altora le-ar ajunge să crească o duzină? Căci nimeni nu face un „coș al copilului” și nici nu există „pensie medie pe economie pentru copil”, obligatorie sau limitată. Cu cât ai mai mulți bani, cu atât dai mai mulți bani copilului. Legal. Și, dacă nu se cheltuiesc toți, nu contează. Pe copil îl ajută mama, în ciuda tatălui. Iar dacă ai mai mulți copii, ai mai mulți bani. La noi, legea spune că lui trebuie să-i rămână bani atât cât să trăiască și să muncească, încât să poată plăti.

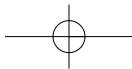
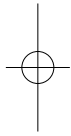
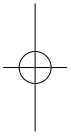

2.

---

*Dragostea
în vremea trădării*

Alice Năstase

*„Pot să dorm și să visez pe gura ta,
să cânt și să mor pe gura ta,
încă și încă;
gura ta, radă adâncă
în care-nnoptez după drumul cel lung,
în care ajung și nu mă mai satur să-ajung...”*

Nina Cassian

Bolul de zi, ruga de noapte

Nu cred în schimbările esențiale datorate trecerii timpului. Anii au curs peste mine fără să-mi ostoiască incertitudinile, fără să-mi vindece nesiguranța, fără a-mi fereca poarta spre tărâmul așteptărilor fără rost. Nevoia de dragoste m-a urmat pretutindeni prin vârste, organică, vie, profundă, ca o sete după secetă. Dar am reușit să poleiesc, încet, încet, toate cotloanele existenței mele. Din obiecte costisitoare, am construit o butaforie solidă pentru piesa pe care o joc zi de zi cu talent.

Care pe care

În fiecare dimineață, îmbrac haine scumpe și îmi intru-n rol. Asortez cu atenție bluza mătăsoasă cu emanciparea. Cizmele din piele fină, cu dezinvoltura. Rochia din cașmir, cu sentimentul împlinirii matrimoniale. Așez pe gulerul de blană, odată cu un strop de parfum, bucuria maternității serene. Și-nfig în piept, împreună cu broșa de platină, totala, sclipitoarea, ostentativa mea izbândă profesională.

Și totuși, în orele lungi ale insomniilor mele de iarnă, când gândul se spală de farduri și toate scenariile lumii amuțesc, mi se face dor cumplit de anii săraci și naivi ai iubirilor mele dintâi.

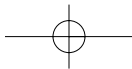
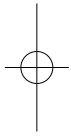
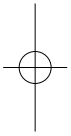
Mi-amintesc cu nesaț de garsoniera îngustă în care adormeam îmbrățișați, nebuni de iubire și temători că nu vom mai putea, la capătul visului, să ne desprindem unul din brațele celuilalt, că nu vom mai ști cine-i el, cine-s eu. Îmi amintesc cu drag de diminețile cu ploaie în care ne bucuram că am prins loc lângă geam în tramvai, de nopțile în care citeam din Villon până-n zori și fumam țigări proaste, de seara buimacă în care mi-a legat un fir de iarbă pe deget și m-a rugat să rămân pe vecie a lui.

Duse sunt de-acum nădejile dragostei noastre. Sub baldachinul cocoșat de voaluri s-au cuibărit anii, tristețea, neîncrederea, singurătatea. Cu o lacrimă în colțul inimii, adorm târziu, adorm amar. Și doar uneori, când visul mă doare prea tare, tresar din somn și îmi găsesc puterea să mă rog: „Ja-mi, Doamne, tot ce-am adunat fără noimă prin rafturi și dă-mi sărăcia înnobilită de

Alice Năstase

dragoste din anii pierduți. Ia-mi hainele scumpe, mașina sidefată, mobilele stivuite-n dezmăț. Și dă-mi înapoi puterea naivă de-a crede că există iubiri pentru o viață, vecii ale dragostei, inele din fire de iarbă care nu se vor rupe nicidec.

Alice Năstase

*„Nimeni și nimic nu mă poate opri, la ora cinci
după masă,
Când lumina e albă și-n magazii toamna miroase
a praf adormit,
În iarbă să pun un pantof cu șireturi subțiri de
mătasă,
Așteptând să se umple cu flori, și să fiu fericit...”
Emil Brumaru*

Viața pe pâine

Privesc în urmă și-mi văd viața de până acum împărțită în felii care nu seamănă deloc între ele. Unele tăiate abrupt, nemilos, zgrunțuros. Altele, subțiri și perfecte, fine, aproape desăvârșite în frumusețea lor. Multe imperfecte. Și destule amare. Etape de viață pe care le-am mâncat pe pâine. Suferințe pe care le-am digerat cu greu, dar și bucurii pe care le-am savurat cu lăcomie.

*Carre pe care***Ochi de gălbenuș**

Nu m-am simțit niciodată îndreptățită la fericire. Și, poate, de aceea n-am primit-o decât rar, dureros, parcă cumva împotriva voinței mele. Și totuși, clipele de noroc împrăștie lumină peste tot trecutul meu, cu o forță care le face să valoareze mai mult decât toate nesfârșitele ore de tristeți.

Bărbatul pe care l-am iubit mai întâi, care m-a recuperat, fecioară, dintr-o singurătate începută prea iute, îmi spunea că am chip de icoană. „Semeni cu Fecioara Maria“, spunea, privindu-mi chipul prelung, veșnic cu ochii plecați, iar fericirea pe care mi-o dădeau vorbele lui îmbibate de dragoste mă făcea să cobor, păcătoasă, voioasă, în lumile speranței perene. Și-apoi am plecat iarăși ochii, ca să nu mi se vadă uluirea amară, în clipa în care el s-a întors la o viață mai sigură, din care evadase vremelnic spre mine.

Bărbatul lângă care am trăit senină anii dintâi și uimitori ai maternității, mi-a dăruit bucurii născute din siguranța relației trainice. Am trăit, alături de el și de copiii noștri, sărbători luminate pe care n-am să pot nicicând să le uit. Crăciunuri cu miros de brad sălbatic și cozonaci blânzi, și dimineți de Paști, în care ouăle vopsite cu grijă se desfăceau bucuroase de coji și ne priveau, cu ochi de gălbenuș, fericirea cât p'aci veșnică.

Bărbatul pentru care am fugit de-acasă, flămândă de dragoste nouă, mi-a dăruit beții parfumate cu ceai de iasomie, orgii ale sufletului amețit de cuvinte,

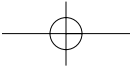
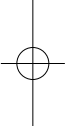
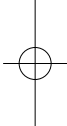
Alice Năstase

emoții splendide care amenințau cu veșnicia. Amenințau mincinos.

Prea tânără

Au trecut ani, s-au risipit iubiri. Uneori am vrut să alung și amintirile frumoase, în speranța nebună că voi putea șterge odată cu ele și cicatricile despărțirilor niciodată înțelese, nicicând acceptate. Dar m-am răzgândit. Ce-aș mai fi fără ele? Un suflet dezrădăcinat.

Aud mereu în jurul meu oameni care se plâng că au îmbătrânit fără să-și dea seama. Femei care încearcă să scape de riduri, bărbați care înăuntrul lor se simt adolescenți și suferă văzându-și vârstele trupului. Iar eu, paradoxal, mă uit în fiecare dimineață în oglindă și mă minunez ce tânără sunt la chip, pentru atâtea vetuste tristeți, venite după mari bucurii stivuite în suflet. Prea tânără pentru atâtea fericire uitată.

Alice Năstase

*„De când mi-ai pus capul pe genunchi, mi-e bine.
Nu știam că mă voi vindeca de mine cu tine.
Vorbele, gândurile, împletirile, crezusem că-mi
ajung.
Nu știam. Au zvâcnit umerii, au crescut brațele:
fusesem ciung.”
Tudor Arghezi*

Lapte cald pentru speranțe

Am primit acum mai multă vreme un ghiveci din care se ițea la mine, îndrăzneț, un bonsai. Arăta întocmai ca un copac văzut de departe. Avea silueta, grația, vigoarea unui arbore voinic, cu rădăcinile bine înfipte în straturi de pământ și istorii. Doar că, sub ramurile lui, nu s-ar fi putut adăposti de ploaie decât vreo gărgăriță speriată. Nu s-ar fi putut ascunde ca să se sărute cu alesul inimii decât vreo Degețică, îndrăgostită de cine știe ce Tom mititel.

Care pe care

O vietate hăituită de toamnă

Mi s-a spus de la bun început, și mi-am dat seama și singură, că nu e un dar oarecare. Bonsaiul răspânda de jur împrejur o emoție ca un parfum, și-am înțeles că are nevoie de îngrijire tandră și de iubire fără ezitări. Am aflat că trebuie mereu mângâiat cu privirea. Fiindcă altfel se întristează. Trebuie răsfățat mereu, fiindcă altfel se înstrăinează. Trebuie udat, pieptănat, sărutat, alintat. Fiindcă altfel, cu bună și îndârjită știință, se lasă pradă morții. Se usucă sub ochii stăpânului care nu și-a făcut timp pentru el, se desfrunzește trist, ca o vietate hăituită de toamnă, apoi se stinge încet, cenușiu, foșnitor, ca să auzi și să te doară despărțirea de el.

Recunosc că n-am luat prea în serios nici felul în care mi-a vorbit despre dorințele lui, clipind din frunze, și nici instrucțiunilor de bibilire, trecute pe-un carnețel ascuns la poala ghiveciului, nu le-am dat mare însemnătate. Prea ocupată să ud, pieptăn, sărut și alint bărbatul smuls cu greu din ghearele date cu ojă ale prea multor femei, nu mi-am găsit nici forță, nici tandrețe de ajuns ca să pot ține în viață făptura mică, înfrunzită întru dragoste. Și l-am înșelat cu propriile mele neliniști. L-am trădat cu mizeriile îndoielilor mele. L-am asfixiat cu fantasmalele murdare ale neîncrederii în bărbatul pe care-l iubeam fără rost.

Alice Năstase

Clătite otrăvite,
din aluat fără de lapte și fără de noroc

Când mi-am dat seama că-ncepe să se ofilească, m-am repezit să-l înmoi în apă mai multă decât ar fi avut nevoie. I-am recitat în grabă jumate din antologia poeziei românești de dragoste. L-am sărutat iute peste tot, din creștet până-n rădăcini, ca să mă ierte și să își revină. Bonsaiul și-a oprit o zi, două, despletirea, apoi eu, convinsă că am făcut tot ce-am putut, m-am întors, buimacă, la graba de zi cu zi.

Prinsă în lațul întrebărilor care-mi otrăveau, zilnic, fiecare plecare de-acasă (oare azi o să treacă „întâmplător” pe aici vânzătoarea sulemenită, Valentina cea iute la culcat și mieunat, care, atunci când ajunge gestantă, își îmbrobodește cu responsabilități și orgasme și soțul și amanții? oare, cum am ieșit pe ușă, nemulțumit că în dimineața aceea mi s-a ars omleta, n-o să dea fuga la Nicolina analfabetina, cea care se tânguie cu greșeli de ortografie, dar nimeni n-o întrece în iscusința de-a descânta clătitele subțiri, făcute din aluat fără lapte și fără noroc? oare n-o să vină într-o vizită cu interese, pasămite imobiliare, Anemona cea fără de sâni, dar siliconată cu tupeu, care suspină la telefon cu glas afectat de 8989 toate secretele Mariilor și-ale pălăriilor prea mari sau prea mici? oare n-o să dea buzna vreo Alină paulină, vreo Clară pișulină, vreo Camelia bubulină?), m-am pomenit că întind spre bonsaiul fragil mâini cu damf de mătrăgună. Priviri cu licăr de lemn putrezit.

Care pe care

Nu-mi amintesc cine-a murit mai întâi, eu sau bonsaiul. Știu că într-o zi, ochii mei uscați de nesomn au văzut un copăcel devastat. L-am alungat într-o altă încăpere, să nu îmi mai zăresc deznădejdea în crengile lui. Și am simțit că, într-o altă viață, și eu am fost bonsai.

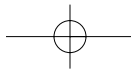
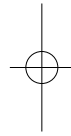
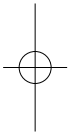
Frunze pentru o nouă îmbrățișare

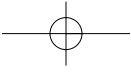
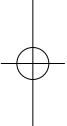
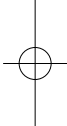
Deși pare greu de crezut, pe cuvânt de onoare că vă spun o poveste adevărată. Trecuse deja ceva vreme de când mă spălasem de amintiri murdare, când, într-o dimineață, am găsit pe birou bonsaiul meu înfrunzit. Era același ghiveci și același pomișor, n-aveam cum să mă-nșel. Îi simțeam parfumul timid și profund, îi admiram, uluită, linia brațelor ridicate spre cerul lui scund. Priveam fericită, cu uluirea celui care-și primește fiul risipitor sau risipit, și nu îndrăzneam să-nțerc să deslușesc mai bine minunea, de teamă să nu se evapore. Abia mai târziu am aflat că prietena mea luase ghiveciul cu vietatea ofilită, cu gând să planteze în el alte flori. Dar că amânase câteva zile, prea ocupată cu puiul de om pe care-l legăna la sân, cu soțul drag și bun de iubit. Și între timp, ocrotit de casa ei binecuvântată de dragoste, bonsaiul a înfrunzit din nou.

Îmi cresc frunze pe mâinile care au reînvățat îmbrățișarea. Casa mea miroase a zâmbet de prunc dorit și așteptat, a lapte cald, bun pentru vise domoale și pentru speranțe năvalnice, a cântec de pian inventat

Alice Năstase

de degetele fine ale fetei mai mari, a portocale decojite cu grijă, a încredere că dragostea poate dura o viață. A bonsai care nu se mai teme de moarte. A ramuri care nu vor să-nvețe umilința trădării. A speranță. A familie.

Alice Năstase

*„Timpul e iute. Mai am câte un dar
de preț – și caut destinatari sub stele.
S-ar putea să-i caut în zadar;
și-am să mă-ngrop, ca faraonii, cu bogățiile mele.”
Nina Cassian*

Psihi mou, agapi mou

Când am plecat cu prietena mea înspre Athena, eram convinse că singurele zvâcuri de emoție ni le vor da cântecele lor ciudate, pe care obișnuiam să le ascultăm în serile boeme ale tinereții noastre. Ne miram atunci, ingenuu și onest, cum e posibil să așezi, într-o singură armonie, încalcând toate regulile logicii mai mult sau mai puțin muzicale, avalanșe de tristețe și torente de veselie. Cum, oare, trebuie să te simți cu adevărat, ca să poți asculta și înțelege cu sufletul, muzica aceea cu două fețe, cu două inimi, cu două rânduri de lacrimi țesute printre versuri?

Care pe care

Paei Kairos.

Once upon a time, in Athena

N-aveam, probabil, ani destui și nici îndeajuns de multe iubiri dulci-amare trecute în pagini nesăbuite de jurnal. Fiindcă noi am cunoscut muzica Greciei într-o eră apusă, în care credeam că marea iubire ține viața-ntreagă și că acela care ți-a jurat credință nu te va părăsi niciodată. În care eram convinse că oamenii care, totuși, printr-o nenorocire, ajung să se despartă unul de celălalt, reușesc să se dezbrace de trecut ca șerpui de piele, și că pot merge mai departe, înfolfiți în straie de speranțe noi, nemototolite și nepătate de îndoieli. În care habar n-aveam că uneori inima buimacă nu e în stare să se decică de tristețe și că alegerile iubirii știu să îmbine dulceața cu otrava. Așa cum, câteodată, cântecele care odinioară ni se păreau înmuiate în zâmbet ne picură trist, ca un hohot de ploaie de vară, în ureche.

Între timp, trecuseră peste noi ani și deziluzii. Căsătorii, divorțuri, speranțe, disperări, lumini, umbre, morți, nașteri, plecări, rătăcirii, aplauze, strădani, decepții, succese, premii, accidente, bani, iubiri, dorințe, împietririi. Singurătăți. Vieți întregi. Și-atunci, dintr-o dată, tot talmeș-balmeșul de țopăieli disperate, splendide, dureroase, fericite, ale Greciei, ni s-a părut de înțeles.

Ne-am așezat la singura masă liberă din unicul local în care am mai găsit un cotlon neinvadat de puui de ahei. Nici în ruptul pașaportului înțesat de vize ce

Alice Năstase

ne purtaseră pretutindeni în lume, nu ne gândiserăm că, într-o prăpădită de miercuri a unei luni banale, am fi putut avea nevoie de vreun aranjament prealabil ca să găsim loc într-o tavernă cu lăutari. Eram deja în pragul renunțării, gata să eșuăm, laș, hipocaloric, într-un Starbucks ca toți starbacșii lumii, aflat chiar peste drum, când ne-am încumetat la o ultimă încercare. Paei Kairos. Ca un început de poveste, căci „paei kairos“ înseamnă „a fost demult, a fost odată“... Ca niciodată...

Am fost măsurate cu grijă de-un chelner cu privire brună și fierbinte și, după o clipă de meditație erotică, îngăduite la ultima masă a unui cotlon suspendat, către care se năpusteau toate fuioarele de fum ale localului. „Aveți și muzică?“, a îndrăznit să întrebe Simona cu glăscior transpus în limba și literatura engleză, abia după ce ne-am așezat pe scaune, ca să fim sigure că nu mai e loc de întors. „Of course, baby!“, i-a răspuns mistăr chelner, pe ecusonul căruia am citit, mijite, un nume încâlcit, terminat în „lopoulos“, care ne-a îndreptățit să-i spunem, pe dată, în șoaptă hlizită, Domnul Poulos.

Am comandat Tsipouro, fără să știm prea bine ce cerem. Iar damful năpraznic al băuturii, gustul obraznic de pastă de dinți amestecată cu apă și zahăr, foșnetul de ouzo marmorat, mișcător, ademenitor ca o licoare inventată în cupe vrăjite ne-au speriat, apoi ne-au convins. Și ne-au amețit doar puțin, cât să uităm de drumul rătăcit, de privirea mult prea

Care pe care

îndrăzneță a chelnerului, de tristețile însângerate pe care le încuiaserăm în sipetele de acasă.

Dragostea din cărțile lui Panait Istrati

Am comandat mai întâi bunătățile de care auziseram dintotdeauna, tzatziki, souvlakia, musaka și le-am devorat flămând, fără să deschidem prea bine urechea la vocea splendidă a cântărețului care își acompania cântecele triste – vesele – dezmierdând când nemilos, când tandru, corzile unui buzuki. Apoi am trecut la ispite neștiute până atunci după nume, gavros și diaevolakia, kalamarakia și, în final, ne-am dat la prăjituri albite cu praf de zahăr, lokoumia, și la felii de pepene amețitor de dulce – karpouzi – și la kataifi înmuiate în miere... Și-abia când ne sorbeam cafeaua grecească – la ibric, fiartă, cu caimac – am început să auzim curgerea când disperată, când nebună de dragoste împlinită, a ritmurilor cântate în limba aceea venită spre noi de demult și de departe, ca și cum am fi știut-o cândva, într-o altă viață. Și, dintr-un adânc de memorie adolescentină, s-au revărsat în noi cuvintele grecești știute cândva, deslușite în cărțile lui Panait Istrati, în „Nerantzula“, și-n „Chira Chiralina“, și-n „Codin“ și-n „Ciulinii Bărăganului“, cuvinte de iubire pe care le-nvățaserăm în anii fericiți ai inocenței. Din cântecele lui Stavros, bărbatul frumos, cu glas de erou coborât din legende Olimpului, izbucneau spre noi vorbe de dragoste pe care le știuserăm, pe care plânseserăm, pe care

Alice Năstase

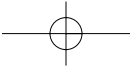
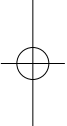
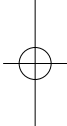
le învățaserăm cândva din romanele splendide ale celui ce i-a fost prieten lui Nikos Kazantzakis. Psihi mou, agapi mou, sufletul meu, iubirea mea, cânta trist bărbatul cu buzuki, apoi se-nveselea și striga către drăguța lui din cântec, și poate de acasă, vorbe mai ușoare, la fel de frumoase: moraki mou, matia mou...

Stavros, eroul cu motocicletă albă

Povestea mea de dragoste cu Stavros a început în seara aceea și a durat aproape doi ani. Eroul meu splendid, psihi mou, a venit și mi-a adus o floare albă și mi-a dat întâlnire a doua zi. Dar peste încă o oră, mi-a mai adus o floare răzgândită, roșie, și m-a-ntrebat dacă n-ar fi mai bine să rămânem împreună din clipa aceea. Și-așa a și fost. Am încălecat pe-o șa, pe șaua motocicletei lui albe, și l-am lăsat să mă ducă într-o lume de care uitasem, a iubirii fără măsură și fără opreliști. Fără gelozii, fără certuri, fără deznădejdi. Fără sfieli și fără îndoieli. Și dragostea noastră a durat o vară și o iarnă. Și încă o vară. Dar când s-a făcut din nou frig, amândurora ni s-a făcut dor de tristețe. Ne-am despărțit cu voie, sărutându-ne, rupându-ne unul de celălalt ca și cum am muri.

Eu, de atunci, mi-am ținut promisiunea și n-am mai încercat să aflu nimic despre el. Sunt convinsă că nici el, psihi mou, agapi mou, despre mine și despre băiețelul meu, Victor-Kostas, nu mai știe nimic.

Alice Năstase

„Când mă va chema la El în clipa Judecării și mă va întreba: «Cine ești?», îi voi spune: «Lasă-mă să îți spun mai întâi pe cine am iubit, apoi îți voi mărturisi de oamenii care m-au iubit ei, și în cele din urmă ai să cunoști cine am fost.»”

Horia Roman-Patapievici

Simona și osul

Dacă cineva m-ar obliga să-mi torturez memoria recompunând clasamentul celor mai dureroase despărțiri pe care le-am trăit, probabil că în vârful de deznădejde și lacrimi al piramidei nedorite n-aș așeza nici plecarea la oaste a bărbatului dintâi, nici evadarea în lume a celui de-al doilea și nici rătăcirea printre fuste murdare, dar scurte, a celui de-al treilea. Ci aș înțelege că inima mea s-a năruit mai dureros ca niciodată atunci când cea mai bună prietenă a mea a plecat să locuiască dincolo de Ocean.

*Care pe care***Cotoare de măr și
tinereți năuce**

Dacă cineva m-ar ruga să înalț, așezând în ordine, cele mai frumoase povești pe care le-am trăit, cele mai senine, mai durabile, în piscul clasamentului s-ar așeza, zâmbitoare, cu de la sine putere, povestea mea de dragoste, istoria mea fără îndoieli și trădări, pe care am construit-o împreună cu Simona, prietena mea. Căci o prietenie profundă, devastatoare, în care celălalt îți este egal pe de-a-ntregul, în care nu există nici loc de trădare, nici de minciună, își merită pe deplin locul luminat în rândul marilor iubiri. Fiindcă o relație, în care ai dat totul fără dram de avariție și ți s-a răspuns înzecit, un dialog nesfârșit în care fiecare cuvânt și-a găsit rostul lui și fiecare tăcere a fost ferită de suspiciune, merită să locuiască în pavilionul ezoteric al marilor întâmplări ale sufletului.

Am cunoscut-o pe Simona în primele zile de facultate, când m-am pomenit mutată în camera ei de cămin. Eram patru fete, care mai de care mai ciudată și mai dezordonată. Și mai virgină. Dar parcă Simona ne întrecea pe toate. Venise de la Buzău cu un sfert de pulover în geantă, la care tricotase cu foc în anul în care stătuse acasă să învețe. (Pasămite picase la examenul de admitere dat cu un an în urmă.) Îl am și acum în ochi: o bucată de spate, galben murdar ca o lămâie trecută prin pulberi, înfiptă în andrele circulare. O formă nedefinită din PNA prost tors, cum se găsea pe atunci în mercerii. Cocoloșul neterminat stătea

Alice Năstase

azvârlit pe noptiera de fier și-acolo s-a lăfăit până spre sfârșitul anului întâi când, convinsă că Sim nu-l va mai termina în veci, i l-am ascuns în dulap. Iar ea n-a băgat de seamă.

Ne aduceam apă de la chiuveta din hol, într-o sticlă de-un litru în care fusese, cândva, apă minerală. O umpleam pe rând, în fiecare zi, și beam toate din ea, lăsând pe marginea gurii sticloase dăre de ruj sidefat, cum se purta în anul de dinainte de Revoluție. Sticla trona în mijlocul mesei ascunse sub o mușama cărărată, iar de jur împrejur poposeau cu zilele resturi din prânziurile noastre improvizate. Lăsam toate cotoare de măr, cutii de conserve, coltuțe de pâine, resturi ale meselor noastre sărmâne. Căci nu aveam niciodată cartelă și, chiar dacă nu ne-ar fi tentat s-o vindem, în cantina căminului 6 Martie zburdau șobolanii și te făceau să înghiți cu noduri supă sărmană, veșnic fără carne. Dar tot Simona ne-a tuflit recordurile de lene și dezordine, lăsând aruncat mai bine de o lună pe masă un os bine jumult de carne, de la un copan primit la pachet de la bunica.

Felicitările,
masa și lacrimile

„Am să scriu o piesă de teatru în care-am să te descriu“, îi spuneam Simonei, cu glas certător-zâmbitor. „Și-am s-o numesc «Simona și osul».“ „Iar eu am să scriu un roman despre tine și-am să-l numesc «Duios Alice mă cicălea».“ N-au trecut chiar 20 de

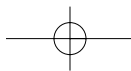
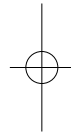
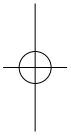
Care pe care

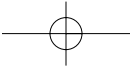
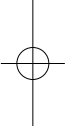
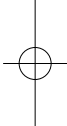
ani, dar nici mult nu mai e. Iar noi n-am scris, nici una, nici cealaltă, niciuna dintre cărțile promise. În schimb, dacă cineva ar avea răbdarea și avântul să așeze unul după altul cuvintele pe care le-am irosit prin ziare, s-ar lega, între mine și ea, între București și Toronto, un fir de iubire și alean.

Mi-e insuportabil de dor de Simona. Ne-am trăit împreună primele iubiri, ne-am consolată una pe cealaltă în clipele cumplicate ale trădărilor dintâi. Am citit împreună poezii care ne-au schimbat viața și am trăit alături aventuri care ne-au alungat moartea. Și, uite, parcă nici nu mai am puterea să-mi îndes gândurile, rândurile, în meniul frivol de amor pe care vi l-am promis. Da, am gătit pentru ea. Am făcut de multe ori o biată friptură cu sos de usturoi, fiindcă doar asta știam să gătesc în anii în care locuiam singură și-o chemam să doarmă la mine și vorbeam până-n zori. I-am gătit o dată mazăre cu carne, dar fiindcă n-am avut răbdare să se fiarbă cumsecade mâncarea, boabele verzi au rămas tari ca niște ghiulele năroade. „Exact așa-mi plac mie!” a decretat Simona ca să-mi îmbuneze tristețea de gospodină care-a dat greș. Dar parcă mai adânc mi-au rămas în minte aromele triste, de mâncăruri minunate, care-au aburit degeaba, pe masă, la festinul de dinaintea plecării ei în Canada. Nu m-am atins de ele. Nici ea. Felicitările, masa și lacrimile s-au consumat trist, lent, fără rost. Iar eu croșetez și acum, în amieze în care dorul de prietenia ei îmi sfredelește inima, în dimineți în

Alice Năstase

care treburile revistei mă copleșesc și știu că numai ea m-ar putea ajuta să-mi duc truda mai lesne, lista dantelată a meniului fastuos pentru petrecerea grandioasă pe care aș pune-o la cale dacă s-ar întoarce la mine, așa cum o rog mereu, în fiecare e-mail, în fiecare vis.

Alice Năstase

*„Se vede că nu mi-a fost dat
decât schimbul inelelor, ploaia, oftatul...
Se vede că nu mi-a fost dat să cad în păcat
lângă trupul tău, mult sărutatul.”*

Nina Cassian

Frumusețe fără gust

În rânduielile amintirilor mele, așez țările pe care le-am străbătut într-o ordine dictată de frumusețea peisajului, de chipeșenia bărbaților și de savoarea mâncărilor băștinașe. În camera gândurilor mele, depozitez amintirile în așa fel, încât mirosul de vanilie al Franței să nu se amestece cu parfumul tare, de levănțică, al Germaniei. Și nici să îmbâcsească aerul înălbit de miros de frișcă proaspătă, al Elveției.

În țara zeilor blonzi

Bărbații cei mai frumoși de pe pământ i-am găsit

Care pe care

în țara în care mâncarea nu avea nici un gust. În Suedia. Mă așezam la câte-o masă în restaurant cu stomacul chițăind de foame, știind că aproape nimic din ce-mi va fi servit nu-mi va fi pe plac. Dar alegem întotdeauna, strategic, un loc cu vedere la ceilalți meseni sau la trecătorii din stradă, ca să-mi potolesc măcar uimirea nesfârșită că există încă țărâmurii populate de zei. Mestecam cu lehamite cărnurile coapte până dincolo de granițele gustului, în timp ce sorbeam din ochi, cât de discret îmi permitea flămânzeala deșănțată, bărbații înalți și blonzi, cu trup nespurcat de vreo urmă de grăsime. Beam cu zgârcenie din paharul umplut cu vreo licoare, despre care nu știam sigur dacă aspiră la rangul nobiliar de băutură cu alcool sau e doar vreo zeamă prost fermentată, dar știam că nu m-aș sătura nicicând să privesc în ochii lor albaştri, bordați de rânduri dese de gene care, și ele băteau în albastru, cum aș privi în neștire, hipnotic, în mărilor crude ale Nordului. Hotărât lucru, mâncarea nu avea gust demn de amintire, dar splendoarea nesfârșită a mărilor reci se lua la întrecere cu frumusețea fără cusur a zeilor cu păr de aur și piele sidefată, cu mâini fine și gesturi măsurate, cu zâmbete evazate peste bucurii nemăsluite și peste șiraguri de dinți sclipitori.

Nu e păcat, nu e păcat... îmi repetam întruna în șoaptă, ca să-mi ostoiesc remușcarea de-a fi devenit în gând o făptură frivolă, abia împiedicată de deznădejdea rostului întreg și complex de acasă, să

Alice Năstase

cer azil, să cer iertare, să cer voia de-a-i privi în neștire, pentru totdeauna. Fără să am nevoie de nimic mai mult. Fără să cutez vreodată la fantezia obscenă de-a dezveli zeii de mantiile lor de lână și de-a-i așeza, curați și goi, în așternutul meu, obrăznicie pe care, totuși, se pare că și-o permiteau toate pământenele născute acolo și sastisite de miracol.

America, America!

În America fără sfârșit am învățat cu greu să mă feresc de platourile enorme, cocoșate de calorii îmbibate-n grăsime, și nu mi-a fost ușor nici să mă hotărâsc dacă mi-e mai frumos să merg pe stradă cu ochii năucii de splendoarea clădirilor isprăvite în nori sau dacă îmi îngădui luxul de-a admira trupurile subțiri ale bărbaților negri, care treceau pe lângă mine surâzând fără milă, fără să le pese că-mi vor sfâșia întunericul nopții cu lumina din zâmbetul lor. „Ești cea mai frumoasă femeie din lume” mi-a spus, pe malul lacului Michigan, cel mai frumos bărbat de pe pământ, și glasul lui adânc, cu ape franțuzești aduse din insule, și umerii lui de marmură neagră, și sărutul lui cu miros de ambră și de soare topit m-au condamnat să-l păstrez pentru totdeauna în sipetul cu fiori al amintirilor desăvârșite.

Ador Spania pentru lumina mărilor care-o ating, pentru tandrețea dialectelor ei vălurite, pentru Pirineii cu creste înalte, voinice, pentru gustul profund al creveților fragezi, nicăieri altundeva regăsit.

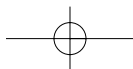
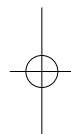
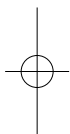
Care pe care

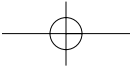
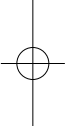
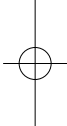
Italia mi-e mai presus de cuvânt și dorință, mă fascinează, cât timp sunt departe, bărbații ei veseli și siguri pe forța de-a se face iubiți, golfulurile ei săpate în stânci, parfumurile nebune de prosciutto cotto, de parmezan presărat generos peste toate întâmplările fade ale vieților noastre. Mă tulbură frumusețea aspră, profund bărbătească, a celor binecuvântați cu genele nobile ale înfățișării, a celor cu sânge de sârb sau croat, a celor cu brațe împletite din crengi și fâșii de amurg. Mă ademenesc mereu gusturile înțepătoare ale Greciei, mi-e dor, în neștire, de vinurile ungarilor, de ocheadele lor fără perdea.

Dar mă întorc mereu, înfometată, bolnavă de dor, în țara în care am fost condamnată să înțeleg că iubirea vine de dincolo de ademenirile frumuseții perfecte. În care am deprins, cu greu, cu lacrimi, cu migală, să găsesc lumina nesfârșită a speranțelor pentru întreaga viață nu în arcadele umerilor perfecți, ci în boltele cuvântului înțeles, asumat și trăit. Nu în fiorul abstract al trecerii zeilor prin calea privirii mele buimace, ci în transformarea profundă, întreagă, dorită, care se naște în tine atunci când întâlnești un om pe care-l poți înțelege pe de-a-ntregul. În țara în care am simțit gustul nebun al iubirii, în vremuri în care eram atât de săraci, încât mesele noastre aveau, zile și zile de-a rândul, gust alb de iaurt și de pâine, gust tandru de sărut necesar, parfum de cafea măsurată cu grijă, amintiri de lacrimi vărsate cu obidă peste flacăra care-mi făcea laptele să dea în fier

Alice Năstase

peste buza ibricului, iz de inocență, credință proaspătă că tinerețea e fără sfârșit, că iubirea ține de frig și de foame, că dragostea nu moare.

Alice Năstase

*„Nu-ți cer nimic, vreau numai să exiști.
Fii bucuroasă-n roua care sufăr.
Tu nu pricepi că îngerii sunt triști
Dacă ating cu-aripa lor un nufăr.”*

Emil Brumaru

Festinel visurilor mele

În anii facultății mele sărace, în care mi se întâmpla adesea să merg la cursuri cu stomacul protestând împotriva foamei care-l locuia, aveam o singură mare fantezie culinară: mâncarea chinezească. Într-o zi, în care mă văzuse înmuind friptura de pui în miere și unsesem apoi brânza cu dulceață, Simona, prietena mea, îmi destăinuise că ea crede că în bolurile cu chinezării aş putea găsi adevărata împlinire a poftei mele ciudate de dulce-acrișor.

Care pe care

Gust de plutire, gust de cădere

Am ascultat-o uluită când mi-a vorbit despre minunățiile pe care și ea le descoperise nu de mult, într-unul dintre drumurile ei făcute, cu o bursă, în afara țării. Iar la descrierile ei dantelate am adăugat propria mea imaginație, ca să pot mângâia mai bine cu papilele gândului toate delicatessurile din po-veste.

Înainte să ating vreodată cu tivul buzei amestecul de cărnăță de porc îndesată printre muguri dulcegi de bambus, mi-am desenat-o cu ochii minții, după istoria Simonei. Fără să fi văzut vreodată așezată-n platu de porțelan, desigur, chinezesc, vreo porție de pui cu ananas, am simțit cu desăvârșită pătrundere savoarea care-mi bântuie și acum visele și reveriile; m-am cufundat în gustul turbure, împletit, de parfum aerat și de foame ostoită, de dulce strecurat printre insulițe sărate, de plutire și de cădere totdeodată. Și, stând de vorbă cu draga, scumpa, depărtata mea camaradă de suflet și destin, am turnat pentru prima oară în viață, împreună cu ea, sosuri fine, dulci sau înțepătoare, peste orezurile fierbinți, vârtoase, fierte bob cu bob, aburinde în gândul nostru flămând, pofțicios, curios. La desertul nostru imaginar am tăvălit bucăți de fructe proaspete prin caramel fierbinte și-am făcut să sfârâie înghețata prăjită în tigăile pe care le-am văzut aievea așezate pe-o plită care strălucea de curățenie. De tinerețe. Și de vis.

Alice Năstase

China in your hand

Au trecut ani mulți până când cineva, un bărbat născut în altă lume, dar care-și dorea nebunește să vină-ntr-a mea, mi-a deschis larg, înainte, ușa unui restaurant chinezesc, aflat pe malul mării. Prin geamul enorm, lângă care ne-am așezat, ne cuprindeau toate culorile apusului, toate nuanțele Mediteranei pe care tot atunci o întâlneam prima dată, la invitația lui.

S-au scurs, probabil, mii de zile, între aceea în care mi-am imaginat festinul visurilor mele culinare și cea în care m-am așezat cu adevărat la o masă înfățată în mătase, având la mijloc o insulă de lemn rotitoare, pe care dansau platourile și bolurile transparente de-atâta finețe. Și nici nu mai știu dacă gustul inventat cu mintea anilor sârmani a fost mai puternic și a luat în subordine savoarea reală, aromată, pe care-o puteam strivi de cerul gurii, sau dacă, de fapt, totul era într-adevăr întocmai ca-n gând, ca și cum bucătarul cu ochi oblici mi-ar fi trimis, cu ani înainte, degetare pictate din care să degust opera sa.

„I'm China in your hand“, i-am spus bărbatului care mă iubea, fără să-l iubesc. Și am continuat să-i vorbesc pe limba mea, pe care el n-o pricepea: „Sunt un porțelan de China în mâinile tale, mă pot sfărâma oricând, de emoție, de teamă, de însingurare. De recunoștință pentru clipa aceasta frumoasă. De tristețe că nu te iubesc.“ Pentru că atunci, pe vremea aceea, credeam și visam că rostul vieții este să alegi un om, pentru că-l iubești.

Care pe care

S-au scurs ani mulți și deznădejdi pe care nu le-am deslușit la vremea lor până să pricep ceea ce știu astăzi. Că iubești un om pentru că îl alegi. Că dragostea e cea mai frumoasă formă de răspundere pe care ți-o poți asuma. Și după ce alegi, și după ce promiți, și după ce omul pe care l-ai ales te alege la rândul-i și-ți promite că nu te va minți niciodată, dacă vă veți ține promisiunile, veți trăi împreună marea, eterna, iremediabila iubire pe care o visăm cu toții. Pe care am visat-o și eu, zadarnic, amețită de aburii dulci ai mâncării turnate în porțelanuri transparente, fragile, temătoare ca inima mea.

Aurora Liiceanu

„Unii au vrut șampanie și caviar, când, de fapt, ar fi trebuit să comande bere și cremvurști.”

Dwight D. Eisenhower

Subire cu fundă

Nu-i ușor să decizi ce este și ce nu este un cadou. Florile, de pildă, pot fi considerate cadouri? Sau, prea banalele cutii de bomboane, care te scot din impas – pentru că pot fi date mai departe – se ridică la înălțimea acestui statut? Sau sunt nu daruri, ci doar simple atenții, acte de curtoazie?

High cost women

Expresia „s-a dus cu mâna goală” este un reproș privind încălcarea unei reguli de tranzacție, de cultivare a unei relații, adesea chiar de prietenie. O serie de elemente trebuie luate în considerație. Mai întâi, relația dintre cel ce dă și cel care primește. Adică, tipul de relație,

Care pe care

gradul de familiaritate sau de intimitate, durata relației, sexul și vârsta fiecărei părți implicate, statutul lor social și, evident, momentul și finanțele puse la bătaie.

Învățăm de mici că se fac cadouri. Chiar de foarte mici. Desigur, ca primitori. Copiii exersează schimbul de atenții și de obiecte. Ei fac pentru părinți desene, de obicei. N-au bani. Nici să dea și nici să-i folosească. Nu știu să cumpere. Și nici nu știu unde și cum se cumpără cadouri.

Unele reguli generale există în orice societate, iar unele sunt atât de generale, încât depășesc deosebirile interculturale. Ele țin de stereotipuri. De pildă, mergi la sigur dacă iei unei femei ceva ce ține de preocupările feminine pentru frumusețe: cosmetice, parfumuri. Bijuterii. Dar și aici îți trebuie ceva cunoștințe: preferința față de un anumit parfum, tipul de bijuterii sau de ten etc. Oricum, și orice greșală ai face ca bărbat, ești iertat dacă darul, chiar nepersonalizat, costă mulți bani. Banul mult comunică ceva. Prețuirea primitoarei. Dacă ești sau te consideri sau te dai drept o femeie de cinci stele – ce bine sună „high-cost woman” –, atunci așteptările sunt pe măsură, dar pot fi banale în alegerea cadourilor celui care dă. Socialul, ce zice lumea contează parcă din ce în ce mai mult. Cadourile sunt la vedere. Când liberalul fercheș Boureanu – scria în ziare – i-a dat pare-mi-se drept cadou de logodnă top-modelei logodnice un Audi, m-am întrebat dacă s-a lăudat ea, s-a lăudat el, ziaristii au aflat întâmplător, până la urmă, și cum a ajuns acest lucru la gazetă. Cred în continuare că poți păstra secrete, chiar dacă insistența indis-

Aurora Liiceanu

creției funcționează. Este oare un cadou ieftin sau unul scump? Oricum, e ceva banal. Ingeniozitatea este, cred, partea cea mai dificilă a gestului de a da un cadou. Rarori ne întâlnim cu ea. Nici Onassis nu era original când și-a pus în cap s-o cucerească pe văduva mondenă Jackie Kennedy, invitând-o pe vasul lui, Christina, într-o croazieră demonstrativă pentru finanțele lui. O aștepta la breakfast, dar nu oricum. Într-un vas, pe masă, se afla zilnic un buchet cu flori proaspete în care se ascundea o bijuterie. Evident, scumpă. Doar era Onassis. Ne-o imaginăm pe drăgălașa Jackie, sărind copilărește curioasă să caute bijuteria cotidiană. Ce era original aici? Mă gândesc dacă o asemenea surpriză, pe stomacul gol, în fiecare dimineață, îți taie pofa de mâncare, paralizându-te de plăcere sau, dimpotrivă, ți-o stimulează.

Iată un alt factor important pe lângă bani. Timpul, frecvența cadourilor. Desigur că, dacă este ziua de naștere, nu este nimic anormal, ci perfect firesc și banal. Cadourile mai scumpe se fac la ocazii. Sunt un ritual: ziua de naștere, de nume, aniversări, Crăciunul, Paștele, 1 Martie, Anul Nou. Dar, dacă ocazia, caracterul ei special se demonetizează prin gesturi cotidiene, devenind rutină, mai are ea un caracter special? Nu devine o repetiție care nu mai mișcă fibra emoției, stingând excitația specifică surprizei?

Primirea cadourilor, specialitate feminină

Există, deci, un posibil management emoțional al cadourilor sau atențiilor, similar prezenței unui actor

Care pe care

pe ecrane. Nu poți vedea zilnic aceeași figură fără să se aștearnă treptat praful peste emoția revederii. Și poate că a primi un cadou, pur și simplu în afara așteptărilor – deci, uite-așa, într-o miercuri oarecare sau într-o joi obișnuită, are un efect mai mare prin neașteptarea lui, prin surpriza cea mai surpriză. Adică, nu „oare ce-o fi în pachet?“, ci „oare de ce?“.

Onassis nu a dus până la despărțirea de Jackie rutina dejunului, a găsit o vreme alte strategii de a o uimi cu bogăția lui. În relațiile lui erotice și chiar în cele neerotice, el se respecta, spunând că „dacă n-ar exista femeii, banii n-ar avea nici un rost“. Bani sunt, în fond, o specialitate masculină. Finanțele masculine sunt tradițional la prima mână, iar cele feminine sunt de regulă mediate de bărbați. Ele sunt la mâna a doua, prin cadouri, moștenire, prin divorț, prin donații de familie. Bărbații, în general, părăsesc o femeie, remunerând-o pentru un viitor în care absența lui va fi definitivă. Și Călin Popescu-Tăriceanu – am citit altundeva – le-a lăsat primelor lui două neveste câte un apartament. Dar observăm astăzi că, firav, dar sigur, și femeile fac bani. La prima mână. Numai că ele nu fac cadouri. Nu se cade. Cadourile, primirea lor, este tradițional o specialitate feminină. Este specific copiilor și femeilor. Ambele categorii depindeau și, în unele cazuri, încă depind financiar de bărbați. Frecvența de care am vorbit are un efect de condiționare. Devine o obișnuință.

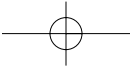
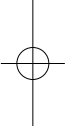
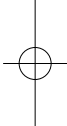
Aurora Liiceanu

Cadoul, semn al vinovăției?

Orice schimbare în ritmul gratificațiilor pe care le aduc cadourile – semnalizând continuitatea relației, fiecare cadou fiind un acoutaj al viitorului – poate induce un sentiment de nesiguranță. O interogație. Oare ce s-a-ntâmpnat? Dar și absența cadourilor care intră pe lista așteptărilor – ziua de naștere etc. – nu este mai puțin amenințătoare, prevestind uneori un viitor negru? Oare a uitat?

Se spune în folclorul feminin că un cadou neașteptat sau absența unui cadou așteptat poate fi semnul unei vinovății a bărbatului. Decodarea schimbării în ritmul dării de cadouri este extrem de dificilă. Îngrijorarea este mai mare în primele cazuri decât un cadou banal, prea ieftin, aproape formal. Reușita în decodare este benefică pentru chiar reușita relației. Iar decodarea cere efort, atenție, memorie de scurtă și lungă durată, supraveghere și, până la urmă, toate acestea par să contureze un al șaselea simț. Înseamnă și intuiție, nu numai observație lucidă.

Mai nou, văd prin reviste că femeilor li se fac cadou excursii în cele mai exotice locuri. Soțul îi face ei cadou o excursie în care merg amândoi. Ce nu înțeleg este de ce este un cadou, din moment ce vine și el cu ea? Cadoul nu este ceva personal? Iar atunci când nu este personal, nu o parte ia un cadou pentru amândoi, ci o a treia parte. Te duci la un cuplu cu un cadou pentru ambii. Altfel, ar fi ca și cum un bărbat ar face cadou un inel iubitei sau soției și i-ar spune că-l vor purta și ea, și el, cu rândul.

Aurora Liiceanu

*„Vreau să fiu bogată. Unii sunt atât de bogați,
încât nu mai dau doi bani pe umanitate. Atât de
bogată vreau să fiu.”*

Rita Rudner

Goana teribilă după bani

Shoppingul sau vacanțele în străinătate nu mai sunt de mult un privilegiu al vedetelor sau miliardarilor. Avem sau auzim tot mai des discuții despre cele mai mari reduceri de la Milano, exclamații de uimire, „ce coincidență, și eu tot de la Paris i-am cumpărat!”, aflăm de întâlniri planificate nu la Saturn sau în barul de la Universitate, ci în fața unui mall din Londra.

Muncesc mult, câștigă mult

Am făcut cunoștință, destul de recent, în aeroportul Otopeni, cu o tânără. Îmbrăcată modern, dar comod, relaxată, chiar prea, pleca la Paris. După un schimb de amabilități, mi-a spus că are un bebeluș de

Care pe care

șase luni, că pleacă să se destindă câteva zile, să facă cumpărături.

Doar câteva zile. Nu mergea la prieteni, ci la hotel. Avea rezervare. Ei! Mi-am zis eu, ce se schimbă lucrurile la noi! Să pleci așa, pur și simplu, să faci cumpărături la Paris, nu e de ici de colo! Că doar nu ești Monica Columbeanu sau alte dive sau VIP-uri, care sporovăiesc la televizor despre cum își fac cumpărături în străinătate, ba chiar își și etalează preferințele față de anumite mărci sau magazine, de la care nu se abat.

Apoi, m-am gândit că are un soț tot modern, poate chiar feminist, empatic, cu bani și, probabil, la fel de relaxat. Iar pe urmă m-a lovit o altă idee. La Paris, sunt soldurile de vară! Sau poate e doar snoabă? Dar, nu arăta... Una peste alta, a trebuit să mă mulțumesc cu concluzia că lucrurile se schimbă și oamenii călătoresc din fel și fel de motive și poate chiar din plictiseală, poate chiar ca să iasă din cotidianul rutinat.

Desigur că trebuie să ai bani ca să călătorești, indiferent dacă este o vacanță aranjată și așteptată sau dacă ți s-a făcut a plecare. Unii oameni muncesc mult, prea mult. Unele femei sunt compulsive, iar în weekend sau în concediu își scot pârleala. O viață au! Cum este, nu contează! Muncesc mult, câștigă mult. Muncesc mult timp și cheltuie mult în timp scurt.

Trebuie oare să muncim ca sclavii, zi lumină, pentru bani? Desigur, nu mă gândesc la cei care oferă puțin societății – calificare banală sau necalificare sau

Aurora Liiceanu

calificare precară – și care se luptă din greu să supraviețuiască. Nu mă refer nici la cei care fură sau se lasă asistați de fundații, de stat etc. Unii au un sponsor milos, caritabil și centrat pe binele omenirii, din străinătate, care-i ține cu anii, îi ia în antrepriză, ca și când încă ar mai exista comunismul cu „pachete”, venite ca ajutor de la prieteni. Cunosoc și cazuri de astea. Dar, ele sunt puține. „Bună ziua ți-am dat, belea mi-am câștigat!” Desigur, sponsorul nu vede belea, iar belea știe bine să gestioneze mila sponsorului și aspirația sau nevoia lui adâncă de a fi salvator.

Să fie munca, excesivă și acceptată,
o formă de patologie socială?

La noi, capitalismul sălbatic face ca oamenii să înnebunească și să intre într-o cursă a achizițiilor materiale. Unii nu-și gândesc nici nevoile și nici dorințele, iar piața nu mai oferă de mult doar soluții la nevoi, ci, după ce creează dorințe, oferă soluții la dorințe. Și atunci stai toată ziua la serviciu ca să răspunzi nu nevoilor, ci bătănelii dorințelor. Ba chiar dorințele se schimbă migrând în zone nebănuite.

Oamenii bogați din est, dar mai ales de la noi, sunt mai „bine” și mai scump, mai ostentativ îmbrăcați decât cei din vest. După ani lungi de frustrări, îmbogățirii își vor dori lucruri – mașini, case – „mai ceva ca ceva”, vorba lui Caragiale. Ceva care să se vadă, să fie ostentativ și excesiv, care să facă „să moară dușmanii” și să înmărmurească privitorul. Discreția este ul-

Care pe care

timul lucru pe care și-l doresc cei ce muncesc mult și au bani sau cei care au bani – oare de unde? –, dar nu muncesc deloc. Beizadele există, slavă Domnului, în România. Iar dacă în alte părți sunt privite cu condescendență sau cu ochi critic, la noi sunt invidiate, urâte și admirate, în măsură egală.

Există, în lume, un curent numit „downshifting“, definit ca înțelegere a vieții moderne/consumeriste, ca „deșărtăciune a deșărtăciunilor“, ca nevoie de a trăi mai simplu, de a evita opulența și luxul inutil, de a pune accentul pe valori ca prietenia, natura, o anumite sănătate și o anume serenitate.

Munca multă alterează psihismele, așa cum și statul degeaba o face. Probabil, în alt fel. A te auto-condamna să muncești excesiv smintește sau, dacă nu smintește, scăzând calitatea vieții, sărăcind-o. Scurtul timp liber al multor tineri cu bani, munciți sclavagist în timpul săptămânii, arată jalnic adesea. Sociologii o spun. Ei se comportă ca în proverbul „când pisica nu-i acasă, șoarecii joacă pe masă“, nu mai știu ce să inventeze să se distreze, nu mai știu ce să facă să li se ridice adrenalina, nu mai pot sta singuri, se plictisesc și se mișcă fără oprire. Caută senzații.

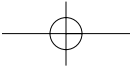
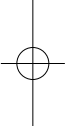
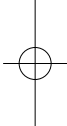
Tolstoi spunea anticipând – pentru că lumea lui nu arăta ca cea de astăzi – că „oamenii par că vor să răspundă la o întrebare care nu le este pusă“.

Să fie munca, excesivă și acceptată, o formă de patologie socială? Să fie o contagiune bazată pe o patologie a dorințelor?

Aurora Liiceanu

Graba teribilă de a alerga după bani și a uita să trăiești este oare o boală?

Iată ce ne spune un specialist de la noi: „Am văzut fete care, atunci când s-au angajat, erau ca niște mere sănătoase din care-ți venea să muști cu poftă; astăzi, sunt niște scovergi iradiate de computer și nu m-ar mira să aflu că uterul li s-a uscat și că nu vor mai fi niciodată în stare să fie mame. Oricum, ar găsi cu greu un bărbat la ora la care pleacă de la birou și, dacă ar apela la soluția cea mai la îndemână, un coleg de birou, tot n-ar plesni-o: e cunoscut faptul că stresul cauzează sterilitate masculină...”

Aurora Liiceanu

„Pentru ca un întreg grup de femei frumoase să fie stăpânit de o anumită stare de spirit, e de ajuns să sosească în mijlocul lor o femeie mai frumoasă, mai ales când acolo se află un bărbat.”

Victor Hugo

Prietena

la nevoie se cunoaște

Chiar dacă, prin proverbe, nu suntem asigurați doar de partea pozitivă a prieteniei, nimeni nu reușește să-i anuleze valoarea. Se spune că „prietenii la nevoie se cunosc”, dar și „ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă păzesc singur”.

Indiferent de experiențele noastre în zona prieteniei, trebuie să recunoaștem că pe prieteni ni-i alegem singuri. Sexul și sângele – relația de sânge – ne zăpăcesc mințile, ne fac să fim părtinitori, datorită unei lo-

Care pe care

ialități aparate. Nici prietenia nu este lipsită de subiectivitate, dar este mai lipsită de gânduri iraționale, fantezme și alte ingrediente. Prietenia este mai liberă de subiectivisme. Mai mult decât atât, în prietenie funcționează norma de reciprocitate – ca expresie a fidelității –, pe când în iubire câți nu iubesc fără să fie iubiți? Iar în relațiile de rudenie suntem adesea prinși, fără a putea alege.

Prietenia este o alegere, consimțită, dar simptomatică. Judecăm oamenii după multe criterii, unul fiind și prietenia. Altfel nu ar exista expresia „spune-mi cu cine te aduni, ca să-ți spun cine ești“.

Prietenia între femei

Feministele, mai ales cele care pescuiesc și contabilizează cu îndârjire orice inegalitate între femei și bărbați, ar putea fi fericite să afle că unul dintre cele mai cercetate fenomene – stresul – se referă aproape exclusiv la bărbați. Adică, 90% dintre cercetările privind acest fenomen nu au luat în considerație femeile și, deci, relația între sexul feminin și stres sau, cu alte cuvinte, cum răspund femeile într-o situație stresantă.

Pare ciudat să aduc în discuție acest lucru. Ce are, ați putea spune, în fond, stresul cu prietenia între femei? Și, totuși, are. Chiar, foarte mult.

Prin cercetări – cele pe bărbați, firește –, s-a stabilit că în situații de stres se adoptă două tipuri de comportament, în funcție de individ: stai și lupti sau pleci/eviți. Printr-un studiu foarte recent asupra prie-

Aurora Liiceanu

teniei între femei s-a dovedit că femeile în asemenea situații dezvoltă o strategie alternativă.

Ea este prietenia. Femeile supraviețuiesc mai ușor pentru că au prietene, ele funcționând în prietenie printr-un schimb emoțional cu mari avantaje psihologice și, implicit, fizice.

Și, atunci, ne întrebăm: de ce, într-o epocă în care stresul este cotidian, nu ne facem timp pentru prieteni, nu le acordăm acestora o parte din bugetul nostru de timp? Acest lucru se referă, mai ales, la femei, prinse între carieră și familie. Femeile ar câștiga mult dacă ar folosi această sursă de vitalitate și de confort psihologic care este prietenia cu semenele lor.

Vizibilitatea lesbianismului și mariajele Boston

Pentru că prietenia are o atât de mare diversitate de forme – gradul de intensitate emoțională, exprimarea ei, longevitatea relației, coabitarea, fiind cei mai importanți indicatori de diferențiere – prietenii feminine din secolul XIX sunt numite prietenii romantice. Ele includ și acele prietenii în care s-au reunit emoția intensă, tandrețea fizică, ducând la coabitare și excludere a căsătoriei. Evident, cu un bărbat.

Astăzi, dezbaterele aprinse sunt consecința felului în care privim, cu mentalitatea și cunoștințele prezentului, acest tip de prietenii numite „mariaje Boston“.

Prietenii romantice și mariajele Boston erau acceptate social într-o epocă în care homosexualitatea

Care pe care

era considerată un păcat mortal. La acea vreme, ele nu erau considerate perverse sau homosexuale, pentru că supoziția generală era caracterul lor nonsexual. Nici problema dorinței sexuale feminine nu era deschisă încă. Mariajele Boston erau esențialmente relații feministe: femeile alegeau să conviețuiască nu numai pentru că între ele exista o prietenie profundă, ci și pentru că priveau căsătoria ca pe o servitute pe viață. Preferința pentru conviețuirea cu o femeie ar putea fi privită și ca o amenințare a ordinii patriarhale.

Mai întâi, trebuie văzute lucrurile nuanțat. Unele femei afirmă că identitatea lor, personalitatea lor înfloresc doar în prezența altei sau altor femei cu care ele pot sau nu împărtăși experiențe sexuale. Mariajele Boston, ale artistelor americane, sunt un exemplu de mare iubire, comuniune între femei căsătorite cu bărbați buni, care n-au alimentat sexual relațiile lor cu femeile, dar le-au erotizat în mare măsură. Ele nu sunt în nici un caz lesbiene.

Un aspect important ar fi „touching”-ul. Bărbații nu știu să mângâie, nu au finețuri ale intimității, propun o asimetrie a puterii în cuplu, nu au ochii duioși, nu tresar emoțional, sunt predatori, au violul în sânge, victoria virilității înseamnă penetrație, adică act fizic brutal, iritați de moftul femeiesc numit preludiu – pentru asta trebuie pedepsiți de femei așa cum o face insecta Mantis, care-și devorează partenerul înainte ca acesta să apuce să-și trăiască mulțumirea, oferindu-i răzbunare în loc de recunoștință. Și să nu uităm

Aurora Liiceanu

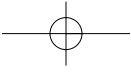
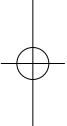
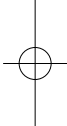
că această insectă se numește „Călugărița“. Femeile, în schimb, sunt caline, delicate, calde, relaxate, acomodante, pline de umor și răbdare, tandre, receptive, senzuale într-un sens absolut, fără a fi centrate pe performanță, unduioase, gata să răspundă negrăbit chemărilor adânci ale iubirii.

Adio, secrete!

Contextul social, normele unei epoci împreună cu secretele intimității dictează discreție și prudență, dar alimentează, în același timp, suspiciunea și curiozitatea.

Prezentul ne demonstrează că realitățile noastre s-au schimbat. Secretele nu mai sunt atât de mult păzite, discreția de sine s-a cam erodat, publicul are un apetit spontan sau educat de mass media către indiscreție și „uitatul pe gaura cheii“ și, chiar mai mult, mulți au descoperit plăcerea confesiunii intimității, când în public ei răspund cu atâta obediență întrebării insistente a unui moderator, mândru de a fi învățat lecția manipulării: „Spune-ne ce ai simțit atunci!“, „Describe cum s-au întâmplat lucrurile!“

În acest fel, cuvântul „secret“ și-a pierdut sensul pentru că definiția secretului nu mai este posibilă: cu cât mai puțină lume cunoaște ceva, cu atât acel ceva este un secret. În momentul în care acel lucru este împărtășit public, el își pierde caracterul de a fi secret. Epoca noastră este o alergătură a desecretizării. Vrem să știm tot și vrem să știe toți.

Aurora Liiceanu

„Înainte de a începe orice acțiune, persoana care se consideră discriminată sexual trebuie să strângă dovezi, casete, scrisori, martori care să-i probeze acuzațiile, sau să depună o plângere prealabilă la poliție pentru sprijinirea sa în vederea obținerii unor astfel de probe.”

av. Otilia Sava

*Dacă nu la muncă,
atunci unde?*

Oricine poate să-și dea seama de două lucruri atunci când ia în considerație idila la slujbă sau, mai corect, la locul de muncă. Primul se referă la emanciparea femeii care a dus, printre altele, la intrarea femeii pe piața muncii și a cauzat apariția acestui fenomen. Al doilea se referă la mediul de muncă, întrucât omogenitatea lui nu generează idile. Mediul de muncă neomogen, unde

Care pe care

există atât femei, cât și bărbați, favorizează apariția „relațiilor în afara rolului profesional” între sexe sau între indivizi de același sex.

Pe cine interesează dacă locul de muncă este erotizat

Șefii, managerii, dar și colegii, sunt interesați de relațiile profesionale și cele non-profesionale care apar între angajați. Uneori, chiar șefii și managerii nu pot scăpa de acest risc. Ei privesc, totuși, cu atenție relațiile care se dezvoltă în grupul angajaților și felul în care ele evoluează pentru simplul fapt că ele au consecințe economice directe. Adesea, după cum știm, conflictele, invidia complică relațiile între angajați, iar rezolvarea acestora consumă timpul necesar muncii propriu-zise. De aceea, șefii nu sunt indiferenți la dimensiunea interpersonală a muncii. Ei doresc să aibă control asupra relațiilor între angajați și să prevină apariția relațiilor erotice/sexuale.

Unii psihologi susțin că „amorul la slujbă” nu e treaba managerilor. Alții susțin că exact acest lucru complică și, adesea, influențează negativ performanțele angajaților, cărora nu le stă capul la lucru. Dar, ținând cont că cel puțin o treime din viață ne-o petrecem la serviciu și că în unele locuri de muncă „ne uită Dumnezeu” mult peste cele opt ore tradiționale, ne punem o întrebare legitimă: unde ar putea oamenii să-și consume nevoia de relaționare intimă dacă nu chiar la locul de muncă?

Există și alții care susțin că stresul, viața dură, competiția și reprimarea unor stări de frustrare fac ca anga-

Aurora Liiceanu

jații să caute sprijin, satisfacție și apropiere în relații non-profesionale. Modelul idilei la slujbă este mai complex decât credem. Pentru manageri /șefi lucrul pare simplu, dar, la o privire mai atentă, a lua în considerație psihologiile angajaților – aspirațiile lor, nevoia de afiliere, de putere și prestigiu, valorile lor, frustrările etc., complică mult ceea ce pare o idilă. Cum putem defini „romance” fără a-i stabili conținutul și componentele ei? Modelul acestei relații cuprinde trei dimensiuni: intimitatea – o legătură emoțională puternică –, pasiunea sau atracția sexuală intensă și/sau angajarea sau decizia conștientă de a continua relația. Nu este necesar ca toate aceste trei dimensiuni să existe.

Privat/public și „amestecul de borcane”

Știm că este bine să avem relații pozitive, neconflictuale sau, cel puțin, neutre. Dar, trebuie oare să trecem de la acestea la aventură, amor, amantlâc sau chiar căsătorie? Este oare locul de muncă o amenințare pentru cei căsătoriți, un mediu în care infidelitatea sau hărțuirea sexuală pândește la tot pasul? Mai ales când colectivul are acțiuni de tip team-building sau petrece week-end-ul departe de casă, merge la discotecă etc.?

În unele instituții, controlul asupra vieții emoționale extraprofesionale a angajaților este foarte strict inclus în normele organizaționale, specificându-se interdicții. Dacă o relație intimă apare în colectiv, unul dintre cei doi trebuie să părăsească instituția. Indife-

Care pe care

rent dacă este vorba despre o relație vinovată, o aventură sau chiar de o căsătorie, împricinații vor fi, pe bună dreptate, suspectați de subiectivism și părtinire. Cum să nu bănuie că nu va fi protejată, discriminată pozitiv iubita sau nevasta atunci când este vorba despre performanțe sau de bani și poziții în ierarhie? Cum să-ți penalizezi public iubita sau nevasta?

Narcisismul și afilierea: „folie à deux”

Există în nenumărate cărți și filme cazuri în care o persoană narcisistă – bărbat sau femeie –, aflată într-o poziție ierarhică superioară formează un cuplu cu o altă persoană – femeie sau bărbat –, aflată într-o poziție subalternă. Aceasta din urmă hrănește narcisismul persoanei superioare ierarhic care folosește relația intimă cu persoana subalternă pentru a-și trăi infatuarea și fantasmăle puterii. În organizații în care cultura *corporate* pune accentul pe individualism și competiție și unde satisfacția derivă din exhibiționism și sentimentul victoriei, acest tip de relație apare mai frecvent. Patologia relației decurge din întâlnirea între nevoia de putere și cea de afiliere. Cazul tipic este relația Clinton-Monica Lewinsky.

Relațiile extramaritale la slujbă: de ce nu?

Pentru mulți, relațiile extramaritale la slujbă nu sunt etice și sunt contraproductive pentru performanță și reputația instituției. În ciuda interesului și discuțiilor asupra fidelității, statisticile arată o crește-

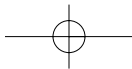
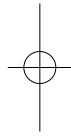
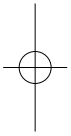
Aurora Liiceanu

re a relațiilor extramaritale la locul de muncă. Explicația cea mai frecvent utilizată se referă la rutina vieții profesionale, considerându-se că ar părea sănătos ca un individ să încerce să evadeze din cadrul restrictiv al muncii și să caute emoțiile aventurii și magia iubirii. Ce sunt – spun unii analiști – locurile de muncă dacă nu „închisori psihice”, în care sexualitatea este reprimată în favoarea anxietății, a emoțiilor negative, controlului și depresiei?

Viitorul pare să meargă spre toleranță, o nouă formă a fidelității, flexibilitate și asumarea riscului în relațiile apropiate. Dacă mariajul este o loterie cu viitorul, relațiile intime dincolo de căsătorie, la locul de muncă, cer curaj și un tip de maturitate emoțională, control de sine. Alianțele erotice pot fi temporare sau lungi, dar nu vor sta sub semnul întregii vieți. Ele vor fi relații pure, în care partenerii vor avea contribuții egale la starea de bine a cuplului și vor accepta vulnerabilitatea emoțională. Liniștea și stabilitatea modelului bazat pe durată și căutarea absolutului vor fi negociate cu satisfacția personală și lărgirea experiențelor interpersonale.

Și femeilor și bărbaților le este frică de viitor. Acest clivaj cultural între realitate și reprezentarea mentală a iubirii – tradițională – se vede în faptul că mobilitatea erotică nu este trăită chiar cu inima ușoară.

Aurora Liiceanu

„Îmi place la nebunie să fiu căsătorită. E minunat să găsești o persoană absolut specială pe care să vrei s-o enervezi toată viața.”

Rita Rudner

*De ce nu se desparte
o femeie deșteaptă?*

Am un prieten bun, american. Și psiholog. Foarte muncitor și productiv. Adică nu numai că lucrează mult și este un pasionat cercetător, dar și finalizează ceea ce face. Relația noastră a început în termeni profesionali. Am lucrat împreună și am devenit prieteni. La un moment dat, mi-a spus că vrea să scoată un jurnal de psihologie a relațiilor interpersonale și a relațiilor intime. Intenția lui, odată exprimată, a fost urmată de o explicație. Fusese căsătorit nouă ani și apoi a divorțat. Relativ ușor, mi-a spus el, pentru că oamenii

Care pe care

nu se mai sperie de divorț și nici nu-l mai gândesc în termeni dramatici. Dimensiunea morală a divorțului sau a oricărei despărțiri nu mai are prestigiul de altădată. Este, într-adevăr, un eșec, dar nu moare nimeni din asta. După un timp de la divorț, însă, el a simțit că lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Că nu te despați și gata, fiecare luând-o pe drumul lui, ci a constatat bietul om cu tristețe că orice relație este o investiție. Persoana de care te despați este ca un depozit în bancă. Depui acolo, mereu, câte ceva din tine: experiențe, gânduri, gesturi, stări, sentimente, bucurii, spaime, impresii, deziluzii, proiecte, speranțe, aspirații. Dar banca a dat faliment și depozitul tău nu mai există. Nu-l mai poți accesa pentru că pur și simplu nu mai este. Viziunea aceasta despre despărțire este una evoluată, în care analiza și reflecția asupra ideii de relație există. Dar, majoritatea oamenilor tind să privească despărțirea ca având o singură cauză, iar consecințele – ca manifestându-se doar într-una din laturile vieții. Despărțirea, în sine, este însă o realitate foarte complexă. Ca și iubirea. Așa cum spunea personajul principal dintr-un film celebru, „Privește înapoi cu mânie”: „Iubirea nu e o joacă. Nu poți ieși din ea decât mânjit de sânge.”

Nemulțumirile și nedespărțirile

A existat un comic, în comunism, cu mare succes la publicul larg. Glumele lui se refereau mai ales la viața privată, constrângerea controlului politic fiind

Aurora Liiceanu

mare. Așa că multe dintre vorbele lui pline de haz priveau relațiile între bărbați și femei. Una dintre spusurile lui era precedată de întrebarea: de ce nu se desparte o femeie deșteaptă? Și urma tot răspunsul lui: „Pentru că unul mai bun nu găsește, iar altul ca el nu-i trebuie.”

Ce vroia el să spună cu aceste vorbe se referea nu la toate ne-despărțirile, ci la calculul intim și secret al femeii nemulțumite care, deși vedea că bărbatul nu corespunde aspirațiilor ei de cuplu/maritale, nu-l părăsea. Ea doar cădea în resemnarea înțeleaptă a adultului cu dorințe potolite de vreme, cinică și combinată cu nesiguranța unui succes îndoielnic în viitor. Cine asigură o femeie că soarta-i rezervă o surpriză plăcută sau un rău mai mic?

Despre femei și despărțire nu se poate vorbi în termeni globali, deși există statistici generale care ne arată că oamenii, indiferent de sex și vârstă, se despart mult mai ușor astăzi decât în trecut. Rata divorțurilor întărește această observație sociologică. Și, totuși, chiar dacă femeile de astăzi sunt mai emancipate, mai puțin dispuse la sacrificii și răbdare cotidiană, ele par să se despartă mai greu decât bărbații. Ar trebui imediat să ne întrebăm: care femei, care bărbați?

Femeile tinere renunță la relație fără să stea foarte mult pe gânduri și suportă mai greu diferitele insatisfacții ale vieții de cuplu, pentru că au în față posibile alegeri mai bune, n-au copii și se descurcă finan-

Care pe care

ciar. Dar și așa, având copii, dar și ceva bani, ele pot totuși alege să devină o familie monoparentală. Femeile mai vârstnice, cărora cele tinere le suflă în ceafă competiția și concurența, cântăresc mai mult situația și decid cu mai mare atenție la consecințe. Experiența de viață le dă și o abordare mai realistă a despărțirii. Dacă vor rămâne singure? Dacă viața nu le va aduce în cale ocazii mai fericite? Și cum vor mai ieși ele în lume, singure? Și cine le va mai invita undeva, în vizite? Dacă au copii, ce vor face ele când aceștia vor părăsi casa, ducându-se fiecare pe drumul lui?

Semne ale unei despărțiri care dă târcoale cuplului

Astăzi, termenul „prevenire” este foarte la modă. Pentru a nu suferi în viață, indiferent de tipul de suferință, componenta psihologică, emoțională este obligatorie, trebuie să „iei măsuri de prevenire”. Prevenirea există și în raport cu despărțirea. Așa că psihologii susțin că într-o relație trebuie să fii cu ochii-n patru, să detectezi semnele de avertizare ale relației în pericol. Ce trebuie deci să facă un bărbat sau o femeie dacă se simte candidat/ă la părăsire? Simplu. Există patru semne distincte de avertizare: critica – se repetă zilnic defectele, limitele celuilalt și evident, nemulțumirea; disprețul – expresii faciale și verbale denigratoare; apărarea – pasivitatea și absența celuilalt; „peretele de piatră” – ignorarea, „tu vorbești, tu ascuți”, evitarea, izolarea.

Aurora Liiceanu

Descurajanții și încurajanții despărțirii

Și, totuși, multe femei simt că nu merge ceva bine, altele, chiar o știu „pe pielea lor”: sunt bătute, jignite, ignorate, umilite, dar rabdă. Mitologia populară cuprinde multe expresii și afirmații care afectează profund mintea și emoția feminină, cu care fetița care se îndreaptă către femeie se întâlnește fără a reflecta. Iată câteva: „n-am bărbat de lăsat”; „îi vine lui mintea la cap cu vârsta”, „până la urmă îi trece”, „îl leagă copiii”, „tot la ciorba mea se întoarce”, „femeile aleargă după bărbați – cu intenția de a despărți – pentru că sunt mult mai multe femei decât bărbați” etc. La acestea se adaugă suspiciunea feminină, rivalitatea, perceperea altei femei ca o amenințare. Există, deci, un folclor feminin al prudenței. Omenirea trece periodic prin crize de moralitate. Pentru mulți specialiști în domeniul relațiilor interpersonale, ușurința cu care societatea privește despărțirea – neglijând costurile psihologice, problema copiilor etc. – contribuie la deteriorarea echilibrului emoțional atât al femeilor, cât și al bărbaților.

În lumea fremătătoare a alegerilor și a cuplărilor, frenezia instabilității pare, în opinia unora, a fi consecința diminuării simțului responsabilității și victoria individualismului. Există multe voci, în diferite țări, care repun problema descurajării divorțului și reintroducerii ideii de vinovăție. Cineva, susțin ei, trebuie să-i oblige pe oameni „să stea locului”.

Care pe care

N-am reușit să văd dacă majoritatea descurajanților divorțului/despărțirii sunt femei sau bărbați.

Oricum, există un consens între descurajanții și încurajanții despărțirii: fantoma singurătății, într-o lume plină de femei și bărbați.

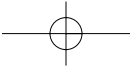
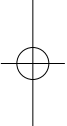
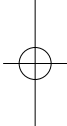
3.

Amor și pace

Alice Năstase

*„Sărutările noastre,
sute, mii
sau milioane, câte au fost –
niciodată nu le-am știut pe de rost:
fructele mele, veverițele mele, garoafele mele,
izvoarele mele, cuțitele mele!”*

Nina Cassian

N-am reușit încă

Încerc, de-o viață, să găsesc și să-mi dau dreptul să iubesc un om valoros. Un om de onoare. Care să gândească totuna cu ce spune și ce face. Să facă ce gândește și grăiește. Să spună ce gândește și ce făptuiește.

Mă dau de ceasul vieții în căutări febrile, mă risipesc în amăgiri la capătul cărora mă pândește mereu aceeași durere cumplită, cu-al cărei gust n-am reușit – încă – să mă obișnuiesc.

Am iubit cândva, într-o vreme cu soare înșelător,

Care pe care

un bărbat care mi-a jurat credință, mi-a promis fericire. M-am lăsat sedusă de jocul dragostei lui iscusite, m-am abandonat cu totul promisiunilor lui dantelate. M-am bucurat nebunește de toate orele în care m-a îmbrățișat ca și cum m-ar fi iubit în delir, făcându-mă să mă pierd între brațele lui. Am trăit cu patimă clipele în care m-a sărutat ca și cum n-ar fi putut trăi fără mine, i-am crezut toate cuvintele prin care-mi scria că nici un gând al lui nu m-a lăsat necuprinsă. Și am ajuns să nu-mi mai pot imagina nici o zi din restul vieții mele departe de el.

„Nu te-ncrede în vorbele sale”, mi-au spus oameni care-l cunoșteau dinainte, cu glas întristat deja de suferința mea viitoare. „Crede-l, iubește-l, dăruiește-te lui”, m-au îndemnat, cu otravă în șoapte, femeile suferinde pe care le părăsise pentru mine, știind că, astfel, mă împing, la rându-mi, spre prăpastia sfâșierii născute din trădare.

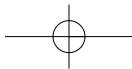
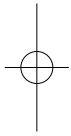
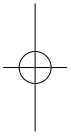
„Te minte, nu vezi? Doar vremelnice are nevoie de tine”, mi-a spus unul dintre copiii lui abandonați, cu același glas naiv și firesc pe care trebuie să-l fi avut și pruncul care a strigat mulțimii că împăratul este gol.

Dar gândul meu nu s-a putut înțelege cu inima. Mintea mea a învățat să vadă înșelătoria, dar inima s-a refugiat în orbire. Și poate că aș fi rămas la infinit să trăiesc în îndoială, ca o femeie slabă și fără de voință, dacă printr-o întâmplare amară nu l-aș fi auzit vorbindu-i despre mine celui mai bun prieten al lui, neștiind că-l aud. Paralizată de oroarea celor a-

Alice Năstase

flute, mai întâi mi-am spus, precum femeile care-au fost violate, că nimeni nu trebuie să afle nimic. „Nici o vorbă, nimănui, niciodată!”, mi-am poruncit. Apoi m-am ascuns în colțul cel mai adânc al casei și al inimii și-am plâns, ghemuită, dorindu-mi să-l fi găsit înșelându-mă, și nu auzindu-l vorbind cu lehamite despre gesturile mele de tandrețe profundă. Tânjind să mă fi alungat cu ură, în loc să-i fi auzit glasul, care cu o oră în urmă îmi jurase iubire, punându-mi nume de dispreț, spre amuzamentul hohotit al celui mai bun, celui mai rău prieten al lui. Dorindu-mi să fi avut norocul de-a putea spune că m-a lovit, și nu că l-am auzit vorbind pofcios și obscen despre toate femeile lumii, pe care le-ar vrea răsturnate în așternutul priment de mâinile mele.

Mai târziu, când am avut puterea să-i vorbesc despre uluita, oribila-mi descoperire, m-a contrazis. „Nu credeam ce spuneam. Și nu făceam ce gândeam”, mi-a zis, anulând, cu o săltătură din umeri, toate valorile sufletului. Însă eu cred, cred iremediabil că un om de onoare gândește totuna cu ce spune și ce face. Face ce gândește și grăiește. Spune ce gândește și ce făptuiește. Iar eu mă dau de ceasul morții, încercând să-l găsesc. Mă istovesc în așteptări prelungi, mă risipesc în amăgiri la capătul cărora mă pândește mereu, iar și iar, aceeași durere cumplită. Cu-al cărei gust n-am reușit – încă – să mă obișnuiesc.

Alice Năstase

„Dacă-m putea vedea în miezul semințelor de timp, să știm care va duce fruct sau nu...”

Shakespeare

Neatenție la micul dejun

Nu o dată mi-am spus, cu glas pițigăiat și obidă de femeie fără minte că, în loc să mă fi încrâncenat să iau note mari la psihologie, mai bine descântam crățițile și învățam să gătesc. Vesnic mi se lipesc sosurile de străfundul oalei. Mereu mi se prinde laptele pe care-l pun la fiert de adâncul ibricului. Și, pe deasupra, din anii de școală târzie s-au lipit de mine, m-au afumat și m-au îmbibat cu damful lor greu noțiuni și concepte pe care n-aș fi vrut să le analizez vreodată pe propria-mi viață.

Mai pregnant la femei, mai deloc la bărbați

Una dintre învățăturile care mi-au ajuns la ureche, făcând să-mi vibreze cerceul cu tortiță, mi-a atras

Care pe care

atenția că m-am pricopsit cu o teamă absurdă de-a atrage atenția celorlalți că făptuiesc gesturi înmuiate în rea cuviință sau nepricepere. Am scotocit prin cărți încercând să aflu mai multe despre asta. Apoi am rugat o bună, nobilă, înțeleaptă prietenă să-mi vorbească mai pe îndelete despre cronicizata mea fâstâceală față de bătăliile celorlalți.

Și am deslușit clar în mine toate simptomele comportamentului psihologic numit, pre limba iscoditorilor psihologi americani, „tactful inattention”. Un soi de stânjeneală care se manifestă mai pregnant la femei, mai deloc la bărbați.

O întreagă dorită, dar neîntâmpată poveste de dragoste mi s-a năruit, deși celebra tactful inattention ar fi putut să mi-o salveze de la moarte. După ce ne trimiseserăm e-mailuri tot mai profunde și mai înflăcărâte, eu și un bărbat englez, viețuitor prin România, ne-am dat prima întâlnire la un mic dejun în oraș. Nu ne cunoscuserăm prin mica publicitate și nici pe site-urile unde-și fac lipeli domnii împătimiți de internet, ci începuserăm o corespondență cu mici pretexte de business. Firma lui și firma mea aveau ceva de-mpărțit cu firma altuia... Pasămite eram ca-n bancul cu copiii mei și copiii tăi îi bat pe-ai noștri, și ne uea, din start, un spirit comun al dreptății. Încet-încet, ne-am dat seama că ne leagă, cel puțin teoretic, și alte idealuri comune, cum ar fi iubirea de mâncare chinezească, dragostea de Rolling Stones, pofta de-a mai da naștere câtorva pui vii în anii târzii ai ferti-

Alice Năstase

lității noastre și admirația deșăntată pentru aceia care știu să facă bani fără nicio jenă.

Gălbenușuri ochioase ne priveau mirate

M-am întâlnit cu domnul britanic într-o cafenea în care chelneri stilați îți aduceau pe tavă porții generoase pentru poftetele dimineții. Pe masă, gălbenușurile mari, ochioase, ne priveau mirat din farfuriile smălțuite cu artă. Salata verde, sfâșiată dantelat, ne îmbia să-i amestecăm printre frunzele fragede un sos catifelat și auriu, chiflele oacheșe, pistruiate de semințe, așteptau calde, obraznice, să le rupem urechile. Iar noi ne priveam năuci printre aburii ceaiului, fără să fim în stare să credem că suntem reali. Și că, după o mie de gânduri îngrijorate, în care ne-am temut că celălalt are cocoșă sau că e ori prea gras, ori prea turtit, răsuflam a speranță, ne admiram cu recunoștință normalitatea fapturii.

N-am schimbat două vorbe și n-am dus de prea multe ori furculița argintată la gură până când am observat că, printr-un paradox, semințele din pâine i se mutaseră, toate, cu o iuțeală demnă de-un serviciu de relocări imobiliare, între dinți. Mi-a zâmbit peste masă cu susan între incisivi. S-a aplecat apoi peste bolurile cu gemuri și, când mi-a șoptit că sunt mult mai suavă decât în fotografii, i-am văzut ghemotoacele perverse de mac înșirate prin preajma caninilor. Iar când eu am reușit să îngaim o scuză năroadă, care să-mi permită

Care pe care

să mă retrag înspre baie, el mi-a spus c-o să-i fie dor și teamă fără mine. Și-a dat a râde, cu subînțeleș. Cât să-i văd și cocoloașele de salată rămase prin măsele.

Mi-am petrecut ora de masă încercând să mă fac că nu observ ceea ce vedeau nu doar ochii mei, ci și ochiurile din farfurie. M-am prefăcut neatentă cu tact, ca-n manualele de psihologie americană, dar prefăcătoria, nu micul dejun, mi-a dat dureri de stomac și frisoane ale inimii, care m-au obligat să-mi exprim, bandajată în pretexte fragile, dorința de evadare precoce. S-a ridicat, politicos, odată cu mine, a plătit în fugă și-a lăsat bacșiș fără zgârcenie, apoi m-a condus până dincolo de ușa localului. Și acolo, a vrut să mă sărute.

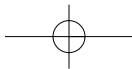
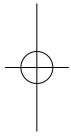
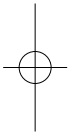
Am fugit spre casă înainte ca el să înțeleagă ceva. L-am lăsat nedumerit și tuflit, curios. Peste doar câteva minute de la plecarea mea am primit un sms de la el. Un cuvânt disperat și-un semn încovoiat. „Why?” I-am răspuns pe loc: „Floss. Dental floss” Și, de atunci, n-am mai aflat despre el nimic niciodată.

Când ploile toamnei vor hohoti

Cu tact, sau fără, dar întotdeauna cu intenții bune și cu costuri enorme ale inimii, m-am prefăcut că nu văd, că nu-nțeleg, că nu pricep, neatentă fiind, atunci când: ca elevă deșteaptă, am constatat că învățătoarea dă note mai mari copiilor în ziua în care aceștia-i aduc cadouri; că profesorul de stilistică, cu care făceam meditații pentru facultate, a avut din greșeală șlițul

Alice Năstase

desfăcut la ora în care am făcut analiza la „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă”; că unul dintre primii mei iubiți suferea de ejaculare inadmisibil de precoce și că asta nu-l deranja câtuși de puțin; că un șef din prima mea slujbă, un colonel care bătea în retragere, îi făcea aluzii sexuale kolegi mele, Eliza, și că ea râdea ca proasta; când am constatat că prietenul meu se scobește în nas, pe fond nervos, atunci când e prea aglomerat în trafic; când mi-am dat seama că noul meu angajat lucrează, atunci când nu-l văd, la lucrarea de licență a nevestei lui; când am înțeles că logodnicul meu se duce la toaletă de fiecare dată când vine nota de plată la restaurant; când o așa zisă poetă mi-a trimis o scrisoare în care „a creat” niște bălmăjeli fără ortografie; când bărbatul pe care îl iubeam, și pentru care scrisesem o carte, s-a însurat cu o bogătașă provenită dintr-o familie influentă și mi-a explicat apoi, plângând între coapsele mele, că pentru ea a simțit un amor dezinteresat; când am venit acasă pe neașteptate și-am găsit în fața porții o fostă amantă a soțului meu și a altor câtorva regimente, care trecea întâmplător pe străduța noastră din Berceni; când am aflat că toți o să murim și pe mormintele noastre nu vor hohoti mai mult de o lună decât ploile toamnei; când am simțit că bărbatul pe care-l visez și îl rog să se-ntoarcă la mine nu mă va iubi niciodată; când am înțeles că nu există dragoste.

Alice Năstase

„Dar eu? Eu, unde sunt? Eu, din mine, din nopțile mele, din zorii mei? Dacă aș urla, dacă aș sângera, ei rămân surzi și orbi. Fiecare își continuă drumul însemnat în creierul și menirea lui. Sunt singur, între o mie de prieteni. Am crezut că dragostea te trece în celălalt. Dar te trece unde vrea el, unde vrea ea, în închipuirea lui, în nălucirile ei.”

Mircea Eliade

*Nu vreau să fiu înșelată,
dar aș vrea
să fiu lăsată să înșel*

Mi-am găsit prea adesea motive să fiu infidelă.
Când m-a săgetat în suflet singurătatea, mi-am căutat
o îmbrățișare pufoasă, care să-mi țină de frig, de

Care pe care

noapte, de urât. Primul rid mi-a sfâșiat liniștea. Și-am început să cred că, evadând când și când într-o grădină de viață furată, aș putea opri alunecarea spre era bătrâneții fără iubire.

Uneori mi-a fost dor să mă simt din nou singura femeie din lume. Și am iubit disperat, cu deznădejde și teamă, așa cum numai într-o poveste de taină poți iubi. Alteori mi s-a făcut foame de o dragoste nouă și m-am avântat, cu inimă răzvrătită, în iubiri nebu-nești, sălbaticе, adevărate sau doar inventate.

Pentru propria mea infidelitate n-am avut nevoie de scuze, n-am născocit pretexte. Uneori mi se făcea un dor ca o sete și mă îndrăgosteam din nou, chiar dacă toate legile pământului și ale moralei se așezau, prăpăstii, între mine și fericirea dorită.

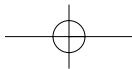
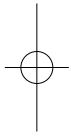
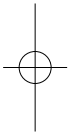
Dar n-am putut îndura niciodată trădarea celui iubit. Nopti nesfârșite și amare am adormit plângând la gândul că bărbatul vieții mele își odihnește tâmpla pe pernele altei femei. Gândul că buzele care mi-au șoptit vorbe de dragoste se așază pe buzele alteia mi-a otrăvit cu deznădejde toate reveriile. M-am perpelit în așteptări febrile, am lăcrimat în somn, am protestat în vis. Până la prăsele mi s-a înfipt în inimă pumnalul geloziei.

Știi sigur că nu vreau să fiu înșelată! Dar aș vrea, da, uneori aș vrea să fiu lăsată să înșel. Nu vreau să mi se ceară să iert, dar parcă aș vrea să fiu mântuită de vinile proprii. Mă legăn între extreme între care nu voi putea așeza niciodată o iubire senină. Mă sfâșii

Alice Năstase

între dorința perpetuă de-a fi când centrul universului, când o biată femeie tânjind după răsfăț. Mă zbat între tentația dureroasă de-a ține frâiele lumii sau de-a mă lăsa purtată de valurile unei dulci derive.

Între Scylla și Charibda nehotărârilor mele, furtuna trădării mi-a rănit de moarte speranța. Și, totuși, mă voi îndrăgosti din nou. Și, totuși, sunt pregătită în fiecare zi să-mi încep viața din nou printr-o mare, iremediabilă, sfâșietor de frumoasă iubire.

Alice Năstase

*„Căzând, ca-ntr-un vis cu securi, iată luna
și râul tăindu-mă-n două. Repet:
Cândva am fost una, cândva am fost una!
Partea cu capul mi-o iau și mi-o legăn încet.”*
Nina Cassian

*Feluri de mâncare,
feluri de iubire*

Am încercat să identific cât mai limpede semnele în-
drăgostirilor mele. Ca să mă apăr cât mai eficient de in-
cendiul pe care-l declanșează în mine fulgerul dragostei,
mi-am cercetat instinctele și apucăturile prevestitoare de
amor. Și am sperat, nebunește, că-mi voi putea ține sub
control, prin cunoaștere, reacțiile viitoare.

Dragostea care vine în vis
Mărturisesc că, la început, mi-am propus jocul vi-

Carre pe care

teaz al autocunoașterii, din lacoma dorință de-a mă lăsa potopită pe de-a-ntregul de fericiri fără liman. Așa cum Vulpea l-a învățat pe Micul Prinț să vină la oră fixă la întâlnire, ca ea să-și poată pregăti inima pentru fericire, așa mi-am plănuț și eu să mă antrenez pentru bucuriile rumene ce vor să vină. Dar socoteala din casa adolescenței nu s-a potrivit cu cea din vârștele date în pârg. În timp și între timp, mărturisesc că am cam deraiat de la scop și nici rănile n-au fost ușoare. Așa că am învățat să-mi adulmec din vreme posibilele iubiri pentru ca, la o adică, să știu să mă apăr de marile, devastatoarele tristeți de după dragoste.

M-am obișnuit să fiu atentă la vise. De îndată ce vreun domn întâlnit mai ades mi s-a strecurat, fără telefon prealabil, în poveștile somnului, am priceput că stă la pândă o îndrăgosteală temeinică. Pentru unii bărbați, mi-am deslușit trăirile mai întâi în vis, și-abia apoi în lumina de veghe. Am adormit senină și m-am trezit chircită de chinurile dragostei, care-mi dăduseră, până atunci, târcoale, fără să le pot înțelege. Și, mult după ce povestea s-a-ncheiat, am continuat să-i iubesc cu tot sufletul în vis, pe tărâmul unde nu există ranchiună, nici trădare, nici moarte. Căci, nu-i așa?, nici unul dintre noi nu-și poate visa moartea, trezindu-se izbăvitor înainte de marele abis. (La fel de gravă și de imposibilă pare adesea și moartea iubirii, dincolo de granițele somnului.)

Alice Năstase

Minciuni feliate

Mi-am amintit adesea de episodul din Seinfeld, în care personajele din film își rânduiau intensitățile iubirii în funcție de apucăturile menajere pe care le aveau. Dacă făceau doar o ordine superficială printre lucrurile aruncate pe canapele și mese, se profila o aventură cu șanse la câteva repetări. Dacă simțeau nevoia unui șmotru mai voinic, era clar că relația avea șanse să evolueze. Iar, dacă tânjeau să meargă atât de departe cu minuțiozitatea, încât să spele și cada, era limpede că pumnalul dragostei îi lovise drept în inimă și că, inevitabil, mai devreme sau mai târziu, urmau să sufere din amor.

Mi-am așezat și eu în felii diferite iubirile, în funcție de felurile de mâncare pe care le-am gătit. Pentru cei pentru care am tăiat rondele de brânzeturi fine și le-am așezat printre ochi sămânțoși de kiwi sau banane, am avut sentimente profunde, dar am știut, dintru-nceput, că n-am să mor din suferință. Au fost și cei cărora le-am spus, din prima, că nu știu să gătesc și că restaurantul e locul meu preferat de pierzanie – a economiilor și siluetei: trecătorii... Dar cei pentru care am mințit și-am suferit, cei pentru care mi-am pus prietenele la treabă și la gătit, cei pentru care am îndesat cozonacii cumpărați în forme și delicatesurile gătite de altcineva în cuptor, pe-aceia, da, i-am iubit infernal și total și amarnic.

Și, ca să nu mă judece nemilos peste ani, când vor fi aflat de minciună, acelora, puținilor, aleșilor, am

Care pe care

avut grijă să le spun, întotdeauna și-aproape cu aceleași vorbe, singura poveste splendidă din lume în care cred, în care sper. O filă doar, un episod, din Tristan și Isolda: soțul Isoldei, instigat de curteni să-și pedepsească soția infidelă, o obligă pe Isolda să jure, într-o ceremonie cu public, că i-a fost credincioasă. Jurământul trebuia să fie făcut pe mormântul unui sfânt, care pedepsea imediat orice minciună, ucigându-l pe cel care rostea neadevărul. Isolda, femeia care băuse licoarea iubirii veșnice pentru Tristan, avea de ales între moarte și adevăr. Mormântul se afla dincolo de un curs de apă. Când alaiul regal a ajuns lângă râu, din mulțime a ieșit un cerșetor care s-a oferit să o ferească pe regină de neplăcerea de a-și uda botinele. A luat-o în brațe și a trecut-o peste ape. Desigur, cerșetorul era Tristan, deghizat. Iar Isolda a jurat cinstit pe mormântul care n-ar fi iertat minciuna că nici un alt bărbat, în afară de soțul ei și de cerșetorul acesta ce a trecut-o râul, nu a ținut-o în brațe vreodată...

Alice Năstase

„... oamenii sunt condamnați să lupte cu viața cum s-ar lupta cu o fiară. Mi-am dorit să nu mi se întâmple și mie la fel. De asta mă îndepărtez de tine când nu te aștepti. Mi-e teamă că dragostea va muri în lupta cu banii, cu cuvintele, cu toate ale vieții.”

Cella Serghi

Ademeniri

Există o mie de forme ale ademenirii despre care se spune că funcționează fără cusur.

De la tăcerile lungi și tandre până la spectacolele de striptease. De la mesele cocoșate cu bunătați la paturile încărcate de dezmăț. De la mângâierile bune la vorbele goale, spuse pe ton potrivit, în momentul potrivit.

A fost vina mea că n-am știut să-mi transform prima iubire într-o dragoste veșnică. Prea tânără ca să

Care pe care

pricep nuanțele îmblânzirii, prea sălbatică spre a accepta încorsetările traiului în doi, l-am pierdut pe cel care mi-a fost iubire de-nceput, primă dezamăgire.

A fost tot vina mea că n-am știut să-mi păstrez pe vecie iubirea care a urmat. Încă nu aflasem că ei au nevoie de femeii care să tacă la un semn, să râdă la altul, să gătească atunci când lor, bărbaților, li se face foame, să se dezbrace cu lumina aprinsă atunci când lor, masculilor, li se face dor.

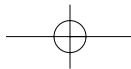
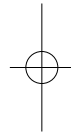
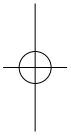
Și iarăși eu, doar eu am fost de vină că povestea venită apoi s-a terminat amar. Dorința nebună din anii dintâi s-a mistuit până la ură, setea cumplită de a-l vedea pe celălalt clipă de clipă s-a potolit de la sine, apoi și-a regăsit farmecul în pupile străine. Nu fusesem în stare să înțeleg, pe atunci, că e nevoie de tertipuri, de strădanii, de concentrare perpetuă, ca să ții o iubire în viață.

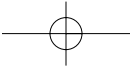
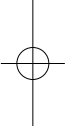
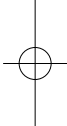
E doar păcatul meu că marea mea dragoste n-a primit niciodată răspunsul dorit. La rându-mi, n-am știut să spun „da!” atunci când gândeam „oare?”, n-am fost capabilă să spun „iartă-mă” când îmi venea să urlu „e nedrept!”. N-am putut să zic „am răbdare” când ardea în mine „nu mai pot să aștept”.

Frunzărind iubiri fără aspirații de eternitate, între timp, le-am învățat pe toate. Acum, la orice extemporale ale ispitirii, aș lua cu ușurință nota zece. Dar mi se pare târziu să mai încerc să aplic păcăleli de copilă. Rănită în prea multe bătălii, am tot mai rar curajul să vreau, să încerc, să lupt. Îmi așez palmele pe genunchi

Alice Năstase

și zâmbesc. Iată marea în care se leagăna luna, îmi spun. Privește, departe, corăbiile dispărute și pleacă-ți privirea o clipă peste singurătatea mea bântuită de nori, îi spun. N-am să cer niciodată nimic, n-am să strig, n-am să ridic ochii de la glezne. Doar dacă vreodată va mai începe furtuna și dragostea va cădea din cer ca un fulger, voi întinde mâna spre tine.

Alice Năstase

„Când ninge, clipa e atât de măreață, rotundă și fermecătoare, încât o văd plângând că trebuie să piară. Iar în sângele meu dă bob albastru setea de-a schimba totul pe o dragoste amară. Știind că pierd! Blestemat să nu uit!”

Fănuș Neagu

*Iluzia în care nu ne mai
regăsim*

Înțeleg teama de singurătate care ne pune piedică atunci când încercăm să fugim dintr-o iluzie în care nu ne mai regăsim. Și înțeleg până și strădania disperată, uneori atât de ridicolă, de-a rechema acasă pasiunea plecată departe, adresând sau acceptând invitații la jocuri obscene jucate în doi, în trei, jucate în câte câți vrei.

Înțeleg prea bine teama de-a te desprinde dintr-o

Care pe care

relație, chiar dacă dragostea a murit de mult. În ezitarea fiecăruia de-a se declara învins se ascunde conștiința teribilă a faptului că nu iubim decât de câteva ori în viață. Că poate vor trece ani, decenii, milenii, până să ne fie dată șansa luminată de-a visa din nou la nemurirea în doi. Înțeleg perfect inerția alunecoasă, încremenirea într-o senzație de siguranță, scufundarea în puful unui confort dobândit cu greu. Așezăm, de-a valma, în viețile noastre comune, tabieturi, obiceiuri știute, taine împărtășite, obiecte de preț, amintiri dantelate sau aspre care ne leagă unul de celălalt. Uneori pe viață.

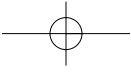
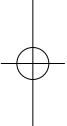
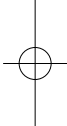
Prea puțini sunt cei ce au curajul să declare neperformante creditele acordate relației, să anunțe falimentul și să se retragă. Unii se perpelesc și suferă, ard și zac, îndură ne iubirea cu umilință, cu lașitate, cu ură. În numele unei tradiții care îi închide în coliviile jurămintelor dintâi, alții aleg agonia, resemnarea, tăcerea. Și sunt destui aceia care încearcă să cârpească uzatele emoții, să pună petice dorințelor tocite până la urzeală, să așeze un strat de vopsea proaspătă peste atracția ruginită de mult.

Știu cât de greu poate să fie. Ne smulgem din fosele iubiri ca și cum ne-am lăsa torturați. Ne descompunem, lăsând în vechile noastre relații bucăți întregi din noi înșine, hălci de viață, smocuri de speranțe. Odată cu visul de dragoste veșnică, abandonăm investiții enorme de ani, răbdare, lacrimi, grijă, duioșie, furie, copii, case.

Alice Năstase

Și atunci, la ce bun să plecăm? Știm deja că toate trenurile ajung în final pe peronul iubirilor consumate... Și, totuși, la ce bun să rămânem?

O singură clipă de dragoste amară valorează mai mult decât o neîndrăgostită tihnă de o mie de ani.

Aurora Liiceanu

„Draga mea, marile pasiuni nu există: ele nu sunt decât fantezii care nu aduc decât minciună în viața ta. Există cu adevărat doar micile povești de dragoste, care pot dura mai mult sau mai puțin.”

Anna Magnani

Apa e dușmanul pietrei
Timpul – dușmanul marilor iubiri

Există cinism sau poate doar luciditate, ambele pă-rând să nu se aibă bine cu romantismul și idealizarea. Mă refer la acest raport atunci când iau în considerare una dintre dilemele prezentului: să păstrăm o relație – cum o fi ea – pe toată viața sau cât mai mult, așa cum se spune la biserică, sau să ținem la calitatea relației, la satisfacția pe care ne-o aduce ea?! Aplicăm ideea de du-rabilitate – „să țină o viață” – , ca la obiecte, sau de perisabilitate, „orice se degradează în timp”?

Care pe care

„Până moartea ne va despărți“ sau
 „până relația va muri și
 bunurile se vor separa“

Aceste vorbe par să exprime alternativele pe care, vrând-nevrând, realist, le gândim, uitându-ne în jurul nostru și văzând tot felul de situații, de suferințe sau, dimpotrivă, de „inimi ușoare“ și entuziasm erotic. Unii cercetători aduc două argumente: trebuie să gândim totul în termeni de „angajare“ și de „iubire“. Dacă angajarea înseamnă profunzime, seriozitate și implicare, dar se întâmplă să ne dorim mai mult de atât și să ne considerăm nesatisfăcuți, iubirea nu e întotdeauna soluția. Ea, dimpotrivă, poate aduce și mai mare nemulțumire și confuzie dacă vrem s-o definim astăzi, cu emoțiile și ideile din prezent. Pentru că trebuie s-o recunoaștem: lumea se schimbă, oamenii se iubesc acum altfel, într-un mod care ține de spiritual și de valorile epocii.

Mituri despre veșnicie

Unii cercetători reclamă sinceritatea, amendând ipocrizia și tabu-urile adulților. Îndrăgostiților incipienti, la prima lor iubire, sau chiar celor care, având un trecut, vor să se așeze în iubire, nu li se spune ce-i așteaptă sau ce le rezervă timpul. Acest timp care erodează totul, chiar și dragostea, oricât ar fi ea de „stâncă“. Apa este dușmanul pietrei, așa cum timpul este dușmanul marilor iubiri. Aceștia sunt priviți cu indulgență, nostalgie sau chiar cu umor sau invidie. Și, de

Aurora Liiceanu

aceea, acești cercetători vorbesc despre mituri, vrând să le de-construiască cu argumentele celor care se uită atent la lumea relațiilor.

Mitul 1: Cuplurile care rămân împreună se iubesc cu adevărat. Iubirea face ca o relație să fie longevivă.

Fals: Este imposibil să rămâi într-o stare permanentă de iubire, nefiind posibil, de altfel, să rămâi încremenit în nicio stare. Există cupluri care funcționează, rezistă, dar care nu arată deloc a trăi ceea ce noi numim iubire romantică. Timpul trece și aceste cupluri găsesc, de-a lungul anilor, avantaje și satisfacții ale căsătoriei care nu au nimic de-a face cu iubirea. Un terapeut în probleme de familie, Michael Sporkowski, susține cu îndârjire că durata relației depinde, în cea mai mare măsură, de asocierea relației cu ideea de beneficii și nu cu prezența sau absența iubirii. Cu alte cuvinte, să nu încurcăm lucrurile.

Mitul 2: Chiar dacă la început cei doi nu se înțeleg, cu timpul, lucrurile pot lua o întorsătură bună.

Fals: Deși orice căsătorie are uneori momente bune și altele mai puțin bune, multe cupluri o duc prost toată viața sau cât durează relația. Toți văd, toți se miră, dar ei nu se despart și asta nu pentru că se iubesc. E greu de spus de ce stau împreună. Lucrurile nu sunt deloc simple, o relație este o realitate complicată, un univers de gânduri, emoții, stări contradictorii, răceli și acceptări, distanțe și apropieri, oboseli și satisfacții,

Care pe care

chiar minore, chiar neraționale, efemere, uneori. Unii cred cu tărie sau au ideea fixă, formată definitiv, că o căsătorie este „pe viață”, alții încearcă să se desprindă de acest gând, dar se descurajează de frica celor auzite în jur, de singurătate, poate oboseală sau chiar pesimism. Un studiu, făcut pe cupluri cu durată de 40-50 de ani, arată că temele de ceartă și discordie, de nemulțumire rezistă în timp mai mult ca iubirea. Stările sufletești negative sunt mai rezistente și mai întărite în memoria noastră afectivă. Și, dacă ele există la începutul relației, tind să revină, sunt contabilizate cu îndârjire, trezite și activate oricând, chiar dacă nu dorim așa ceva.

Mitul 3: N-ar fi stat împreună dacă n-ar fi fost fericiți.

Fals, totuși, rareori, adevărat. E nevoie de realism și puțină filosofie mai profundă asupra vieții.

Nu aștepta prea mult și nu crede că relația este paradisiacă. Oamenii pot fi fericiți fără extaz și iubire nemăsurată.

Concluzia este că prinși de mitul marilor iubiri – care, totuși, pot exista – ne sperie ideea de angajare sau ne bântuie frica de eșec. Și atunci fie amânăm, fie intrăm într-o relație cu așteptări modeste, sau ne amintim de vorbele lui Robert De Niro, dintr-un film: „Intră-ntr-o relație din care să poți ieși în două secunde.” Mai degrabă trebuie să ne gândim că nimic nu este perfect, nici măcar ceea ce credem noi că este iu-

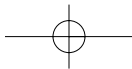
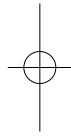
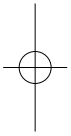
Aurora Liiceanu

bire. Și, când ne depărtăm prea mult de această imagine, suferim. Deci, până la urmă, e foarte mare puterea miturilor de a altera așteptările noastre și felul în care percepem realitatea.

Ce-ar fi, ne propune un psiholog, să gândim, făcând abstracție de cuvântul iubire, și să vedem relația îndelungată ca ceva care aduce beneficii și oportunități prin angajare și confort. Și nu uitați diferențele între bărbați și femei! Fiecare are propria sa definiție a marilor cuvinte: fericire, iubire etc., și le înțelege în felul lui.

P.S. Putem vulgariza această discuție. Relația longevivă e ca un ciorap bun. Rezistă, nu-ți face surprize. Iar, dacă se duce un fir, nu-i ca pe vremuri, când îl puteam remaia. A dispărut această variantă. Acum ciorapii se aruncă ușor. Și relațiile. Când a dispărut remaiajul, au crescut divorțurile și despărțirile. Se zice că ciorapii, și cei foarte buni, durează dacă îi speli după fiecare purtare. Unii umblă cu ei rupți. Și revenim la mituri.

Aurora Liiceanu

„Inima omului e un mister întunecos, de nepătruns. E un ulcior cu guri veșnic deschise, deși toate râurile pământului curg în el, rămâne gol și însetat. Speranțele cele mai mari nu-l pot umple, ar putea, oare, să-l umple cele mai mari disperări?”

Nikos Kazantzakis

Secrete și autopăcăleli

Nimeni nu se îndoiește de cât de importantă și frecventă este minciuna sau, mai frumos spus, deformarea adevărului în relațiile dintre oameni. Ne mințim unii pe alții, în doze diferite, zilnic. Minciunile intră în baletul social. Uneori o facem intenționat, din varii rațiuni, alteleori o facem fără să ne dăm seama. Mai există și trecerea cu vederea – deși se face în lumea gândurilor –, adesea numită minciună prin omisiune. Când intenționat omiți să spui ceva, nu este acest lucru tot un fel de minciună? Nu este oare un

Care pe care

mod de a-l depărta pe celălalt de o direcție nedorită de noi?

Minciuna care ne convine

Am cunoscut o femeie al cărei soț avea o amantă, de a cărei existență ea știa. El îi spusese, justificându-și astfel dorința de separare prin divorț. Ea nici n-a vrut să audă de așa ceva. Aveau o căsătorie lungă, fără copii, o rutină conjugală, la care ea ținea, decizia lui de despărțire luând-o prin surprindere. Femeia s-a pus de-a latul, l-a implorat, l-a amenințat, l-a șantajat cu sinuciderea. El s-a retras, fără a ceda, însă, și atunci ea, ca o bună gospodină ce era, a găsit soluția și a propus un aranjament. Îl va lăsa o noapte la amantă, prin rotație, doar dacă va veni acasă în următoarea seară. În ziua în care urma să stea cu amanta și să rămână la ea, soția gătea cu frenezie și-l aștepta convinsă că „dragostea trece până la urmă prin burtă”. Îi explicase cât de mult îl iubește – deși relația lor era de mult „ca între frați”, fără nici un fel de apropiere fizică – și l-a convins că aceasta era soluția cea mai nimerită. Ea spera că obișnuința, trecutul lor îl vor readuce de tot acasă și că totul va fi ca înainte, în timp ce amanta își dorea ca setea pentru nou să îl împingă spre ea și să-și abandoneze soția. El, între ciocan și nicovală, nu mai spera nimic, lăsa timpul să hotărască.

Soția a recunoscut până la urmă că nu-l iubește sau că nu-l mai iubește, dar nu poate sta singură. Golul prin absența lui i se părea insuportabil. „Rău cu rău”, spunea și ea, „dar mai rău fără de rău”. Se

Aurora Liiceanu

temea că n-are cu cine să-l înlocuiască – ar fi făcut-o dacă ar fi existat oportunități, dar era realistă, nu a găsit nici una – și, ca atare, nu-l voia dus.

Uneori ajungem să ne mințim pentru că sistematic suntem alimentați de minciuna altora. Nici măcar nu căutăm adevărul sau nici nu bănuim că suntem mințiți. Ne convine ceea ce ni se spune. Luăm drept bun ce ni se repetă – evident, ceva de bine, pozitiv –, care funcționează ca un sedativ al spiritului nostru critic. Numai când ni se spune întruna ceva de rău, ne revoltăm, ne mobilizăm analiza, ne implicăm într-o comunicare mai onestă cu noi înșine și ne imaginăm replici în care dreptatea este de partea noastră.

Într-o carte proastă, cu un personaj principal feminin, am găsit o expresie comică, dar adevărată: „Când mă făcui mică sub plapuma mare, știui adevărul.” Ce înseamnă acest lucru? Că singurătatea este propice pentru a ne analiza „dedesubturile”, pentru a ne dezgoli față de noi și a avea acces la zone pe care le ascundem de alții.

Desigur, este incomod, insuportabil adesea, chiar dureros. Evadăm rapid uneori, pentru că disconfortul psihologic este mare. N-am vrea să fim așa cum ne vedem. Acesta este mesajul gândirii pozitive, al acceptării de sine, fără cosmetizări.

Mecanismul mințirii de sine ne face să rezistăm în viață

Este cunoscută gluma despre un psihoterapeut, mare adept al comunicării totale – deși acest lucru este un mit

Care pe care

–, care întreabă un soț dacă a comunicat totul cu soața sa, dacă i-a spus tot ce gândește, la care soțul a răspuns: „Vai, dacă-i spuneam tot ce gândesc, de mult eram divorțați!”

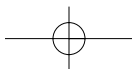
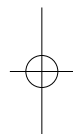
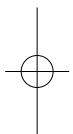
Suntem mult mai puțin înclinați să ne îndoim de noi înșine. Ideea că e greu să fim perfect sinceri cu cineva o alungă cu ușurință din capul nostru pe cea a neâncrederii în noi. Cine ar putea fi mai sincer cu noi înșine dacă nu chiar noi? În cine să avem mai mare încredere decât în noi?, gândim adesea. Și, totuși, lucrurile stau chiar invers. Cei mai mari mincinoși suntem chiar noi înșine. Ne mințim mereu. Iar, dacă pe ceilalți îi mințim mai ales intenționat – cum am spus, din rațiuni diferite –, pe noi înșine ne mințim fără voie, neconștient, spontan. Mecanismul mințirii de sine este arma cu care trăim și care ne face să rezistăm în viață. Este, până la urmă, o minciună din iubire. De sine, evident.

Mai există o diferență între mințirea altuia și minciuna față de sine. Pe alții ne supărăm, pe noi nu prea. Ba chiar găsim justificări, care fac ce fac și devin supărări pe un context nefericit sau pe celălalt. Mai greu pe noi. De multe ori regretele se nasc din felul în care ne-am mințit pe noi înșine.

Cam tot ce ține de viața noastră sentimentală poate fi legat de raportul nostru cu noi înșine. Uneori nu vrem să ne gândim prea mult, expediind gânduri stânjenitoare, incomode, alteori le îngemănăm cu speranțe firave. Este adevărat că nici nu putem trăi mereu cu îndoiala de noi, încercând să analizăm cu disperare o cau-

Aurora Liiceanu

ză sigură pentru ceea ce se întâmplă, mai ales când știm că sentimentele, așa cum este iubirea, de pildă, se formează prin contribuția mai multor cauze. Nu iubești pe nimeni doar pentru un singur lucru pe care îl are acel cineva. Iar toate aceste motive corespund unor preferințe cu importanțe diferite. Și nu cred că oamenii fac analize sofisticate pentru a aranja lucrurile în ierarhii și a le da scoruri de prioritate după criteriul importanței. Când mult prea bogata Peggy Guggenheim, posesoarea cunoscutei galerii de artă, a decis să-l aibă de bărbat pe pictorul Max Ernst, nu se înșela cu nimic când spunea că l-a ales pentru trei motive și nici nu le dădea o ordine. El era frumos, bogat și celebru. Toate atributele acestea erau evidente și, mai mult decât atât, controlabile. Dar când o femeie afirmă că iubește pe cineva, foarte mult chiar, ea se poate minți punând drept cauză iubirea, dar de fapt motivul fiind, de pildă, frica de singurătate. Adesea o ții langa cu un motiv și uneori ajungi chiar să și crezi că este adevărat. Și mai este ceva, frica de singurătate – cine nu știe acest lucru?! – pare mai greu de mărturisit altuia decât iubirea. Prima este un sentiment de slăbiciune, este adesea o realitate umiltoare, neconvenabilă, pe când iubirea este ceva acceptat, înțeles de toți. În fond, iubirea mărturisită impresionează. Așa este viața, parcă nu poți învinui pe cineva pentru că iubește. Pe când frica de singurătate pare ceva pentru care cel care o mărturisește se simte vinovat.

Aurora Liiceanu

*„Un cuplu va deveni perfect sudat atunci când
amândoi vor avea chef de ceartă în același timp.”*

Jean Rostand

Cuplul: două ideologii

Dacă mai putem admite că unul sau ambii parteneri ai cuplului pot fi virgini când relația lor începe – deși, mai rar se întâmplă –, nu putem spune că ei au minți virgine. Nu numai pentru că ambii au deja experiențe de viață, dar și pentru că fiecare are idei, reprezentări, opinii, construcții mentale, așteptări, astfel încât putem spune: „fiecare cu prejudecățile lui”.

**Prejudecățile ne trag de mânecă și
uneori ne pun bețe-n roate**

Unele prejudecăți funcționează și influențează chiar alegerea partenerului, ele conturând preferințe, uneori imposibil de clintit.

Care pe care

Se spune că după cel de al doilea război mondial, fetele și femeile s-au confruntat, mai ales în Germania și Rusia, cu provocări nemaîntâlnite anterior. Războiul schimbase radical raportul statistic între sexe. Oferta masculină scăzuse dramatic nu numai ca număr. Erau puțini bărbați supraviețuitori, iar unii dintre aceștia aveau invalidități greu de acceptat. S-a vorbit atunci despre „complexul prințului pe cal alb” pentru a descrie atitudinea nerealistă a sexului feminin. Fetele și femeile încă visau romantic la bărbați ca în vremurile normale, rămâneau singure, neacceptând un partener care să nu corespundă imaginii și ideilor lor despre bărbatul dorit. Unele au cedat, s-au resemnat și mariaje ciudate au apărut. Fete cultivate, școlite, măritate, în Rusia mai ales, cu tractoriști sau invalizi de război era un fapt privit cu înțelegere. În filme, apărea imaginea intelectualei cuplate cu tractoristul, pe care-i unea dragostea de patrie. Frustrările personale nu mai contau.

Ce cred eu și ce crezi tu sau ce ai tu în cap și ce am eu în cap

Dar există și situații în care prejudecățile se structurează în așteptări, adesea descoperite imediat ce cuplul se pune pe trăit. Confruntări între sisteme de valori apar. Unii cedează, alții se opun, iar nemulțumirile se adună în contul unuia, celuilalt sau amândurora. Adesea femeia trebuie să fie o prelungire a mamei lui, iar bărbatul, a tatălui ei.

Aurora Liiceanu

Într-un film străin, ea îi cerea lui să repare ceva, pentru că în mintea ei bărbatul era asociat cu un individ care repară și drege lucrurile în casă. Dar el nu reușește. Atunci, ea îi spune, dezamăgită și amărâtă: „Tatăl meu ar fi făcut lucrul ăsta!“, iar el, contrariat și ostil, îi replică: „Eu nu sunt tatăl tău!“

Cineva mi-a spus cu amuzament că un bărbat considera că dejunul trebuie pregătit doar de soția lui și că îi pretindea chiar mai mult: să afume laptele pentru că mama sa îl afuma și el credea că laptele bun este cel afumat.

Ideile preconceptionale provin din credințe care se transformă în așteptări. Femeia trebuie să facă curat și mâncare, iar dacă n-o face ea, nu este o adevărată femeie. Oare n-am văzut la televizor bărbați care-și bat nevestele pentru că ele nu corespund ideii lor despre rolul femeii într-un cuplu?

Tradiția a statuat că femeia trebuie să fie cu câțiva ani mai tânără decât bărbatul. Cel mult cinci-șase ani, se spune. Dacă așa ceva îți intră în cap, oferta feminină se micșorează și, din plecare, șansele unor femei dispar. Într-un sondaj, la noi, la care au răspuns femei tinere necăsătorite, s-a constatat că ele nu acceptă să câștige mai mulți bani ca bărbații, că oricum portofelul lui trebuie să fie mai umflat ca al ei. O reminiscență din perioada în care bărbații întrețineau soția și, bineînțeles, copiii, spun unii. Și totuși, ceva din această idee funcționează și astăzi foarte frecvent. Am întâlnit cazul unui bărbat șomer, care se mutase să doarmă pe o canapea în

Care pe care

sufragerie, nu pentru că ea, care aducea banii în casă i-o ceruse, ci pentru că el considera că nu mai are dreptul să doarmă alături de ea. Și oricât ar fi acceptat ea situația creată, el nu putea să-și schimbe părerea.

Fiecare are exigențele lui, pe care nu ezită să le comunice celor din jur: nu m-aș însura cu una cu copil, nu m-aș mărita cu un negru, nu m-aș însura cu o moldoveancă sau nu m-aș mărita cu unul mult mai bătrân ca mine etc.

Repertoriul de exigențe constituie chiar o parte a mentalității fiecăruia dintre noi. A spune că a renunța la prejudecăți înseamnă a le înlocui cu altele. Capul nu rămâne gol.

Prejudecata de acasă nu se potrivește cu cea din târg

Și, totuși, mulți dintre noi ne abatem de la „principii”. Ne trezim în situații în care principiile pier fie din rațiuni misterioase – atracția și chimia ei –, fie pentru că nu mai putem alege, conform proverbului „alege, alege, până culege”.

Când socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din târg, adică atunci când prejudecățile sunt sursă de deza-cord, există unele reguli pe care este bine să le știm:

- Poți face ca cineva să-și schimbe ideile preconce-pute, poți atenua prejudecățile doar când celălalt este vulnerabil la schimbare; această vulnerabilitate este mare la începutul relației, când doi iubiți sunt toleranți și deschiși să fie „contraziși”;

Aurora Liiceanu

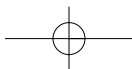
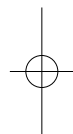
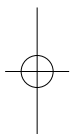
- Identifică ideile preconcepute înainte de a te implica și angaja într-o relație; dacă ea sau el crede că cuplul nu trebuie să aibă copii, e bine să se știe de la început. Altfel, procedeul subversiv de a-i forța mâna poate întâmpina opoziție și „doar o pensie alimentară“;

- Dacă vezi că el crede că doar el trebuie să aibă prieteni, iar tu nu, știi la ce să te aștepți. Ori accepți, ori pleci. Boală lungă, moarte sigură, se spune. El poate să nu renunțe și „tu te superi, tu te sfâșii“;

- Există prejudecăți cu totul de neacceptat. Ele sunt obligatoriu de cunoscut. Ideile mici pot declanșa certuri mici. Ideile mari, nenorocesc viețile;

- Uneori prejudecățile ne protejează de riscul de a face prostii mari. Există prejudecăți colective care au o valoare dată de experiența îndelungată a altora. Dacă nu ești o excepție – și asta trebuie să o știi –, nu faci decât să intri în statistici, să le îngroși și să întărești prejudecata. Așa se nasc stereotipurile;

- Iubirea nu este neapărat un antibiotic al ideilor preconcepute. Există imunitate de o parte și încăpățănare și speranță deșartă de cealaltă parte. Ele pot dura o viață întreagă.

Aurora Liiceanu

*„Nici o femeie nu are orgasm când șterge podeaua
bucătăriei.”*

Betty Naomi Friedan

*Femeile infidele
au o genă a infidelității,*

bărații infideli au o genă a promiscuității

Cine ar crede că gemenele au fost studiate pentru a se vedea dacă doamnele infidele nu sunt determinate genetic să facă pași nepermiși într-o etică a amorului? Cine ar crede că doamnele infidele nu sunt chiar infidele pentru că ele vor, ci pentru că specia le împinge către un sex profitabil, nu lor, ci speciei? Biologii susțin că infidelitatea este, pentru femei, avantajoasă din perspectivă evoluționistă. Bărații,

Care pe care

ne spune Stefan Klein în cartea sa despre „Formula fericirii“, au în proporție de 36% gena promiscuității, adoptând cu ușurință comportamentul infidel.

Mitul monogamiei: fidelitate și infidelitate

Chiar așa se numește cartea a doi autori foarte experimentați, care susțin că, în fapt, stricta monogamie nu este foarte neobișnuită la speciile animale, incluzând primatele.

Tot ei susțin că evoluția unei specii dictează infidelitatea pentru că masculii tind să disemineze potențialul lor procreativ, preferând parteneri atractive și apte de a face urmași – deci să aibă aventuri –, iar femelele tind să fie atrase de masculi puternici, bine plasați în ierarhia socială.

Deci și ele sunt împinse către infidelitate.

Monogamia, conchid autorii, este o restricție, un obstacol al evoluției. Ea este o bună cale către moartea speciei. Numărul speciilor monogame este extrem de mic: șoareci, șobolani și lilieci. Mitul păsărelelor fidele este total demolat de geneticieni, care ne spun că păsările sunt poate dintre cele mai promiscue ființe, în top fiind drăguțele vrăbiuțe. Comportamentul sexual al animalelor ne spune lucruri care nu numai că ne nedumeresc, dar chiar ne pun pe gânduri. De ce oare morsele, lăsate în mediul lor, sunt monogame și de ce, mutate în acvarii, ele adoptă legile promiscuității, devenind infidele?

Aurora Liiceanu

Unda verde la infidelitate se lovește de un obstacol: copiii

Dacă lucrurile stau așa, dacă natura ne îndeamnă către păcat – pe care n-ar trebui să-l numim păcat, în această viziune –, dacă ne-am schimba mintea și am admite determinările biologice, genetice, ce ne-ar împiedica să devenim și noi o specie infidelă, fără prescripții și inhibiții pe care le-am internalizat spre complicata noastră nefericire?

Ca să simplifice lucrurile, autorii mitului monogamiei disting între monogamia socială și cea sexuală sau genetică. Cu alte cuvinte, coabitarea socială monogamă nu corelează cu monogamia sexuală. Dar acest lucru îl știm cu toții. Doi oameni stau împreună, dar ei nu sunt parteneri sexuali, cu sau fără știrea lor. Coabitarea socială răspunde unui imperativ biologic: copiii au cele mai mari șanse să supraviețuiască când mama stă și se ocupă de ei – nu e cu gândul la iubiți potențiali –, iar tatăl se ocupă de casă și nu umblă hai-hui după iepe verzi. La speciile în care coabitarea nu există, unde masculii sunt liberi, progeniturile au șanse mici, sunt vulnerabili, mâncați de predatori sau uciși de pretendenți ai mamei, pentru ca ei să-și impună propriile progenituri în proiectul matern al acesteia.

Și oare nu vedem acest lucru la oameni? Nu sunt oare concubinii cei ce alungă progenitura antecedentului de acasă sub ochii plânși ai mamei vinovate? Dificultatea adopției demonstrează acest fapt.

Care pe care

Discreția – cheia infidelității eficiente

La specia umană, complicațiile vin din nevolnicia progeniturii. Progenitura umană cere investiții în timp și resurse umane, tranziția ei de la naștere la stadiul de adult, formarea ei fiind întinsă pe o perioadă lungă de timp. De aceea, mii de ani au fost necesari pentru a codifica obligațiile noastre, de adulți, în legi și în precepte religioase, culminând cu instituția căsătoriei, devenită contract, în care se stipulează drepturile și obligațiile noastre sociale privind cele trei aspecte importante ale vieții: sexul, copiii și proprietatea.

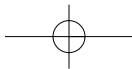
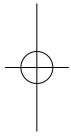
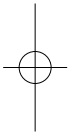
Ce se întâmplă cu patrimoniul nostru instinctual, mult mai vechi și mai adânc înrădăcinat în psihologia umană? Omul nu este un animal moral și nici nu poate fi. Singura soluție este un fel de toleranță pe care noi o avem față de noi ca specie. Astfel, toate societățile trecute au închis ochii la poligamie, au permis bărbaților să aibă mai multe soții, iar femeilor să accepte ca același bărbat să fie partener și al altei femei.

Discreția era cheia rezolvării cu succes a infidelității. Este astăzi mai puțin necesară, deși nu este de neglijat. Dar, în contextul prezent, femeia nu mai este ostracizată și nici bărbatul nu este pedepsit ca pe vremuri. Toleranța generală și emanciparea femeii au schimbat nu numai comportamentul sexual feminin, dar și pe cel masculin, ca și relația între sexe.

Există „n” motive pentru a avea o relație stabilă

Aurora Liiceanu

socială și sexuală cu cineva, chiar dacă acest lucru se face cu efort. Lumea e plină de promisiuni tentante, piața este plină de cărți cu rețete, publicitatea în domeniul relațiilor – indiferent de relație dar, mai ales, cele intime –, iar eticheta profesională de relaționist se întinde ca uleiul. Oferta este mare, dar și cererea este mare. Se pare, deci, că oamenii preferă să nu se despartă. Un amant sau o amantă este o amenințare pentru ambii implicați. Poți oricând să ai un guru relaționist sau un salvator de relație, care îți promite nu o relație perfectă – căci, chiar el te avertizează că așa ceva nu există –, ci una fericită. O relație ca la începutul relației. Și, ne spune un asemenea salvator, că doar cu 19.90\$, fără știrea lui/ei, fără voia lui/ei, îți repari relația. Așa cum ai spune „repară-ți singură aragazul“ sau mașina de spălat sau etc. Acest salvator îți amintește – și nu e singurul care procedează așa – că mulți din breasla lui sunt căsătoriți a doua sau a treia oară, dar el îți mărturisește că nu va veni numai cu știința anonimă, ci și cu propria experiență ca garant. O căsătorie fericită de 30 de ani.

Aurora Liiceanu

„Dacă s-ar fi găsit cineva care să-mi spună mai de mult că pentru o relație este important să ai simțul umorului, aș fi putut evita multe partide de amor.”

Drew Barrymore

Cuplul în confuzie și piața plăcerii

Filmul „Luna Amară” al lui Roman Polanski, complicat și interpretabil în multe chei, aducea ideea bulimiei sau lăcomiei sexuale. Nu conta de unde vine ea, ci cum se manifesta și ce consecințe avea asupra evoluției cuplului. În finalul filmului, personajul principal masculin afirmă că experimentalismul sexual fără margini, ajuns la limită, nu mai poate duce decât la moarte.

Există multe idei despre sexualitatea unui cuplu, despre salvarea lui prin sex. În filmul menționat, ci-

Care pe care

neva spune cuplului care, intrat în rutină sexuală, în plictis, s-a gândit să facă excursia în India: „Copiii sunt o mai bună terapie maritală decât orice călătorie în India“. Ce să înțelegem, decât „înapoi la ceea ce este firesc, natural, basic, normal, sănătos“?

Există cupluri care vor cu disperare să nu se destrame. Există cupluri care nu văd atât de departe, dar în care cei doi sunt prinși în ceea ce numim trend sau, pe românește, tendință. Da, o tendință este. Ea se referă la salvarea / funcționarea relației prin imaginație. În sex, nu poți face nimic fără imaginație sau, cu alte cuvinte, sexul biologic, simplu, procreativ nu mai merge în zilele noastre.

Salvați relația prin imaginație!

Se poartă imaginația, fantazarea, imaginarul fără limite, toate acestea confruntând cercetătorii sexualității cu dificultatea de a mai opera delimitări stricte între real-virtual, normal-anormal, perversiune-libertate. Odată legitimată imaginația sexuală, mulți s-au grăbit să ofere o largă panoplie de „ajutoare“ sau „unelte“, din care ies bani mulți: masajul erotic – inclusiv, cremele de ciocolată, vândute cu pensulă cu tot, food sex etc., la care participă nu numai mâinile, dar și corpul și gura; aici sunt incluse și sexul oral, mușcăturile, masturbarea reciprocă –, erotica – cuvinte, poze, muzică, videocasete –, jocuri de rol – cu costume sau accesorii –, jucării sexuale și sex virtual.

Despre jucării se poate vorbi la nesfârșit. Vibra-

Aurora Liiceanu

toare, stimulative – unele destinate unor părți specifice ale corpului –, dovedesc imaginația nebănuită de creativă din domeniul ingineriei sexuale. Prezervativul-vibrator, prezentat la Salonul Internațional de Invenții de la Geneva, din acest an, a fost vedeta evenimentului. Funcționează cu baterii, on/off și a fost testat în bordeluri. Actorii porno au fost primii care s-au bucurat de folosirea lui. Femeile au declarat experiența unor senzații minunate, iar specialiștii în cartografia plăcerilor au obținut noi informații despre erotica feminină.

Industria plăcerii sexuale este într-o dezvoltare incredibilă, cu tendințe agresive. Și, se pare, după ei, există o clientelă serioasă. Dacă jucăriile sexuale reprezintă adjuvante comercializate cu succes – spun furnizorii –, există și „altul” ca stimulator. Acest altul poate fi o a treia persoană sau un alt cuplu. „Schimbători”, adică cupluri care-și schimbă partenerii/partenerile, există. Unii dintre ei susțin că este o bună metodă de a asigura stabilitatea relației: nu ne despărțim, dar renunțăm prin acord comun la monogamia fizică.

Tradiționaliști și inovatori: preferințe opuse

O cercetare spune că majoritatea americanilor, care sunt heterosexuali, preferă sexul tradițional – 97% dintre bărbații americani, între 24-44 ani, pretind că sunt absolut heterosexuali și preferă sexul tradițional, dar 40% au o atitudine pozitivă față de sexul anal.

Iată că în pofida ofertei sexuale, cea care ne face să

Care pe care

credem că am intrat într-o nouă eră a sexualității, tradiționalismul există bine înrădăcinat în concepția oamenilor despre sexualitate.

Dar să nu uităm că sexualitatea este un construct personal și fiecare trebuie să-și găsească propria formulă de a și-o trăi, chiar dacă presiunile din mediu ne intră ca nisipul sub ușă, subversiv, capabil de a ne influența. În această situație nu ne rămân decât spiritul critic și morala personală.

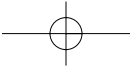
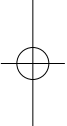
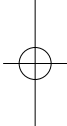
4.

---

*Ti-am dat un gablont,
mare cât inima mea*

Alice Năstase

*„Vulturul dragostei care ne purta peste-abis
cerea carne mereu. Dar Făt-Frumos
nu și-a tăiat coapsa până la os –
și-am căzut amândoi pe pământul deschis.
Așa e legenda, amintită destul.
Vulturul țipă și-acum, nesătul!”*

Nina Cassian

Contururi irezistibile și iubiri imposibile

Mi s-a întâmplat de multe ori să sufăr că nu mi-a fost dat să fiu o femeie uimitor de frumoasă. Însă, în mod paradoxal, un șir lunguieț de mari nefericiri mi-a mai ostoit frustrările născute din imperfecțiunea înfățișării. Atunci când mi s-a umplut inima de spini constatând că bărbatul adorat mă înșală, chiar dacă beneficiara atențiilor sale era o femeie ce arăta infinit mai

Care pe care

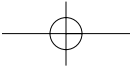
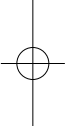
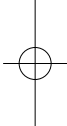
rău decât mine. Ori atunci când o nevestă cu contururi slute și năravuri tute a ieșit învingătoare în războiul de gherilă pe care l-am purtat, timp îndelungat, pentru cucerirea independenței soțului ei..

Am tresărit și eu când am dat peste câte un exemplar masculin prevăzut cu design irezistibil. Am înșurubat capul pe stradă după câte un specimen dotat cu jeansi bosumflați apetisant pe fese și m-am holbat pofticios la câte un tânăr din sala de forță. Dar de iubit, am iubit iremediabil bărbați slabi sau miopi, fără pătrățele pe burtă, ai căror bicepși se formaseră mai degrabă în exercițiul manevrării vânjoase de tomuri. Dragostea mi-a înmuiat genunchii și inima, mi-a otrăvit dulce viața, rostul și pupilele. Poate că bărbatul pe care îl iubeam nu părea frumos celor care îl priveau cu nepăsare. Dar eu știam că, așa cum luna se ivește senină doar după Cap Caliacra, fericirea mea nu poate răsări întreagă decât după promontoriul superb al umărului său. Că doar mâinile lui, splendecele lui mâini, știu să-mi aducă sărbătorile magice ale trupului. Că din zâmbetul său adunat într-un singur cuvânt scris se naște lumina dulce a fiecărei zile.

Sigur, aș fi vrut să fiu splendidă, pentru ca așteptarea mea infinită și tristă să-și păstreze veșnic noblețea. Dar, cu adevărat, singurele dimensiuni despre care cred că trebuie conservate cu strictețe nebună nu sunt acelea ale trupului. Ci măsurile răbdării de care avem nevoie pentru ca iubii să-nțeleagă că inima noastră e unul dintre prea puținele sanctuare ale fericirii posi-

Alice Năstase

bile; formele trainice ale iertării cu care să-i primim, de fiecare dată, acasă, după rătăcirile lor vinovate; vi-goarea forței de a pricepe că dragostea pogoară peste noi nepermis de rar, într-o viață ce curge cumplit într-o singură direcție; contururile abrupte ale curajului de-a recunoaște că în zadar, noapte de noapte, ne visăm mame ale copiilor lor, dacă, dimineață de dimineață, ne trezim plângând.

Alice Năstase

„Eva îl privea împietrită; trecuse ultima noapte, venise ultima dimineață; tot ce i se întâmpla de acum înainte cu el, pentru ea însemna ultima oară. Simți că i se frânge ceva în inimă. Fusesse mult mai ușor gândul morții, odată, decât era gândul despărțirii, acum.”

Radu Tudoran

*Ultima noapte de dragoste,
întâia noapte de pustiu*

„Nu vreau să te mai iubesc“, i-am șuiertat veninos, de o mie de ori. „Te-am iertat, te-am uitat, te-am alungat din inima mea“, i-am strigat disperat, repetat. Ca să mă audă. Ca să mă aud. „Pot trăi fără tine“, am recitat obsedant un gând, ca o incantație, ca un leac al imposibilei vindecări.

Mi-am ascuțit mintea în raționamente ale învinovățirii, pe care le credeam izbăvitoare. Am vânat cu

Care pe care

iscusiță fiecare nepotrivire din spusele lui, am con-
torizat fiecă eziare a privirii sale. Mi-am încrustat în
rădăcinile memoriei fiecare trădare, adevărată sau
doar inventată.

Sufletul mi l-am otrăvit cu bănuieli căroră le-am
croșetat, cu trudă și migală sinucigașă, dantelării de
dovezi. Am scotocit în cufere îndesate cu secrete po-
nosite și murdare. I-am iscodit șoaptele, i-am spionat
visele. Și m-am îmbătat de triumful bolnav al demon-
strației că eu, eu, eu am avut dreptate!

M-am lăsat purtată în slăvile nefericirii trufașe de
beția convingerii că am fost dăruită cu o intuiție de-
vastatoare. Cu o clarviziune capabilă să arunce săgea-
ta demascării până-n ultimul sanctuar al libertății ce-
luilalt. Cu o superioritate incontestabilă, cu o inteli-
gență nemiloasă, imună la naivități, la ascunzișuri.
Iar despărțirea mi s-a arătat drept singură salvare, ul-
timă soluție.

Și apoi am șoptit, din nou, de o sută de ori: „Nu
vreau să te mai iubesc“. „Te-am uitat, te-am pierdut,
te-am ucis în inima mea“, i-am spus, printre lacrimi.
„Pot trăi fără tine“, am repetat, umilă, în gând, o ru-
găciune stearpă, spre zei care n-au existat niciodată.

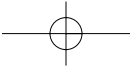
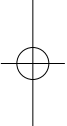
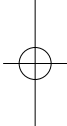
Dar, când, târziu, într-adevăr, împietrirea mi-a po-
gorât peste inimă, când n-am mai avut către cine
să-ndrept primul gând, disperat și suav, al dimineții,
când m-am eliberat de sfâșierea îndoielii, de nebunia
așteptării, de cântecul otrăvit al chemării, m-am pră-
bușit într-un pustiu fără margini. Și, în înstrăinarea

Alice Năstase

cumplită, în care și ecoul strigătului meu a murit de tristețe, mi s-a făcut din nou un dor ca o sete, m-am sufocat de dorință de dragoste, m-am prăvălit în disperarea lipsei de pereche.

Și m-am mai rugat o dată, cu sufletul însângerat de credință, să-mi fie dată o mare iubire, împlinită, întreagă, rotundă. Iar, dacă nu se poate, dacă, totuși, nu există pe lume povești fericite, măcar o dragoste amară să-mi rostuiască visele. Măcar o amăgire să-mi învie ochii secați. Măcar o iubire mințită și fără noroc să mă țină trează, deșteaptă, atentă. Să mă țină în viață.

Alice Năstase

*„Te seceră ca pe grâu
Te treieră până la goliciune
Îți vântură pleava
Te macină până la purificare.”
Kahlil Gibran, Despre iubire*

*Am încercat
să îmi ucid trecutul*

De fiecare dată când m-am îndrăgostit, mi-am dorit să redevin fecioară. Să reînvăț minunea îmbrățișării dintâi, lângă inima celui pentru care voiam să trăiesc și să mor. De fiecare dată când mi-a fost dat să iubesc din nou, am încercat să uit numele bărbaților pe care i-am întâlnit mai înainte. Să spal de pe trup atingerea lor, dorită cândva.

Am încercat mereu, din dragoste, să îmi ucid propriul trecut. Și tot din dragoste am vrut să deslușesc, să înțeleg și să accept trecutul iubitului meu.

Care pe care

Dar, Doamne, am iubit mereu bărbați care, înainte de-a ajunge în brațele mele, au locuit prea mult între brațele altor femei! Au fost mici mai întâi, și au supt la sânul matern principii de viață și lapte. Abia au crescut un pic și s-au cuibărit, în clipele grele, în îmbrățișarea bunicii. S-au avântat către prima iubire și au trăit-o arzând până la scrum. S-au făcut miri și-au jurat pe vecie credință unor mirese pe care apoi le-au pierdut. S-au prăvălit în încleștări murdare sau au ținut pe palme smalțuri cerești. Abia apoi m-au întâlnit pe mine. Și m-au măsurat cu ochi dedulciți deja la comparații și refuz.

A fost nevoie să treacă peste mine tăvălug de lacrimi și potop de despărțiri ca să înțeleg că nu mai pot schimba nimic. Că nu voi putea niciodată să răstorn timpul și să-i fiu deodată iubitului meu mamă, bună-că, soră, mireasă și fiică. Că n-am să reușesc nicicând să uit de tot lucruri pe care le-am trăit până la sânge, să smulg din mine povești care m-au convins să visez.

Am ajuns într-un moment al vieții în care nu-mi mai pot ascunde trecutul. La capetele brațelor mi-au crescut nu aripi, ci prunci.

Ca să pot întinde mâinile spre cer, implorând iubirea să vină din nou, trebuie să aștept să cadă noaptea, să-mi adoarmă fetița bălaie, să alunece-n somn neînțelesul meu fiu.

Și să strig doar în șoaptă numele lui, ca și cum nu aș ști că e mult prea departe și, oricum, s-a făcut prea târziu.

Alice Năstase

*„Fumez – și fumul, în panica orei,
mă sugrumă ca eșarfa Isadorei
pentru că nu mă iubești.”*

Nina Cassian

*Despre compromisuri
din dragoste și alți demoni*

Am crezut mereu că doar în lumea celor care nu cuvântă corect, ci vorbesc cu dezacorduri, sunt posibile bătăile, agresiunile și iertările aberante între îndrăgostiți. M-am cutremurat de fiecare dată aprig, musai peste 8 grade pe scara Richter a mirării, auzind istorii cu femei lovite, care fug de acasă, dar se întorc atunci când nervosul – între timp calmat – vine după ele și-și cere iertare. Cu doamne înșelate crunt care se fac că nu văd, că nu știu...

Aveam ideea preconcepută că, în dragoste, îndu-

Care pe care

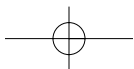
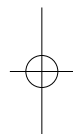
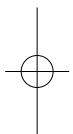
rarea nesfârșită e exilată în lumea oamenilor foarte simpli. Fără carte. Blestemam lipsa de educație care le face pe bieteles femei să nu-și cunoască drepturile, să nu aibă orgolii viguroase, să nu fi citit și ele o carte, un poem, un almanah, ca să știe că o condiție esențială a iubirii este să nu te prăbușești dincolo de gardul demnității. Și să nu faci compromisuri.

Dar mi-a fost dat să mă îndrăgostesc – o, ce miracol, amintirea sărutului său dintâi îmi răvășește inima și-acum... – și să constat, după o vreme, că iubitul meu uită să vină la întâlniri dacă între timp i s-a ivit o oportunitate de business. Mi s-a ntâmpnat să-mi pierd mințile de amor pentru un bărbat care, dacă era ocupat, nu numai că nu-mi răspundea la telefon, dar apăsa nemilos pe reject, ca să pricep că l-am deranjat. Am visat deșănțat vise de iubire eternă pentru cel care, dacă avea o dispoziție mototolită, nu catadicsea să-mi răspundă la sms-uri câte-o săptămână.

N-am cedat ușor! I-am făcut scandal. I-am făcut morală. L-am părăsit de cel puțin șaptezeci de ori. L-am detestat. L-am anunțat că-mi găsesc pe altul. Ba chiar mi-am găsit. Dar viața fără el era searbădă și fără arome. Îl iubeam. Pentru cuvintele superbe de dragoste cu care îmi invadea nopțile atunci când nu i se prelungea cina cu amicii. Pentru tristețea lui profundă, devastatoare, în fața gândului că l-aș putea părăsi iremediabil. Pentru poeziile splendide pe care mi le scria numai și numai ca să-l iert că m-a înșelat. Pentru că numai mâinile lui dese-nau un curcubeu deasupra lumii sufletului meu.

Alice Năstase

La alt etaj al încâlcărilor amoroase, povestea mea se încadra în tiparul pe care-l disprețuiam. Fiecare apel la care nu-mi răspundea echivala cu o palmă care să-mi facă fondul de ten Dior să-mi sară de pe față. Fiecare reject, cu un pumn care să-mi învinețească pleoapa dată cu La Prairie. Fiecare săptămână de tăcere nedreaptă, cu o bătaie completă, cu vânătăi multiple. Fiecare sărut al lui cu o altă femeie, cu o moarte. Am priceput, târziu, că dragostea e aceeași pentru toți. Și pentru instruiți și pentru nărozi. Și pentru bogați și pentru săraci. Și pentru poete și pentru curve. Minune care-ți ia mințile, blestem care te face să nu mai înțelegi sensurile grave, profunde, rele, luminoase sau scorțoase ale preceptelor, ale ideilor preconcepute, ale compromisurilor dulci sau amare. Și am aflat că nu-ți mai vine să strigi cu mândrie că n-ai făcut compromisuri în dragoste, când știi că o să-ți întoarcă vorba ecoul unei singurății cumplite...

Alice Năstase

„Poate era condamnată să i se întâmple așa, ei și celor de-o tagmă, să-și sfâșie inima și carnea, trecând din mână în mână și plângând apoi la răspântii, părăsite, despletindu-și părul, întinzând brațele după alții ca să le înfioare trupul, lăsându-le pustii pe dinăuntru și ducându-se cu vântul.”

Radu Tudoran

*Prea mult trecut și
prea puțin noroc*

La început mi-am spus, ca Scarlett O'Hara, că nu știe ce simt pentru el. Și, din cuvinte, am construit case și punți și țărături de mare. Nu m-au descurajat fricile lui încrustate în vârste trecute. Și am luptat să-i cuceresc încrederea. M-am îndârjit să-i arăt cât de mult și deșănțat îl iubesc, deși nu-mi răspundea nici-

Care pe care

când cu dăruiri pe măsura speranțelor mele fără sfârșit. L-am ademenit spre odihnă, spre lumină, spre curățenie. Și m-am lăsat dusă de dragoste cum s-a lăsat purtată de valuri Ofelia, în neștire.

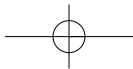
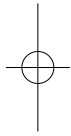
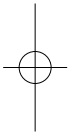
În clipele alese în care a venit, m-am prăbușit, sinucigaș, în cuprinderea brațelor lui fine, deși știam că mă predau, necondiționat, unei suferințe fără liman.

După ere de luptă cu fantomele inimii lui învinse, am înțeles că, totuși, singurul drept pe care mi-l pot câștiga, într-o poveste cu prea mult trecut și prea puțin noroc, e acela de a pleca. Am încercat să-mi pregătesc inima pentru marea și trista evadare. Am plâns, până am inundat lumile. Și mi-am însângerat genunchii în fața icoanelor, rugându-mă să-l uit. Noapte de noapte, am legănat, înaintea căderii în somn, gândul că-mi voi trăi ziua de mâine cu mintea eliberată de imaginea lui. Și-n fiecare dimineață, dragostea pentru el m-a trezit înaintea luminii.

Nici nu mai știu când am plecat, nici nu mai știu unde-am ajuns. Un timp, o vreme, m-am istovit în strădania de a părea indiferentă. Am trecut pe lângă el, privindu-l cu ochi serbezi, mi-am pedepsit mâinile să nu mai deseneze cuvinte care să-i dea dreptul să creadă că nu l-am uitat. Exercițiul indiferenței l-am transformat în probă de supraviețuire. În toate gândurile, l-am condamnat la moarte și, odată cu el, pe toți cei care-mi aminteau de el. M-am proclamat văduvă, m-am declarat unică supraviețuitoare a unui cataclism din iubire. Am îndurat o singurătate implacabilă.

Alice Năstase

Trec anii peste noi și nu ne mai putem scutura de zgura vechilor iubiri. Trudim nebunește la construcții complexe și nu mai știm apoi să ieșim din labirintul ruinelor, atunci când truda ni se năruiește, fără să ne rămână nici măcar bucuria de-a fi construit cândva, ceva. Și-atunci, căutând o salvare, ne alegem parteneri de ocazie, ne irosim în îmbrățișări fără noimă, ne mințim că țipătul de plăcere neîndrăgostită ar putea obloji memoria rănită. Uităm, de-a valma, vechile dureri, dar și întâmplarea cumplită că avem o singură viață. Și că, în ultimul vis pe care-l vom visa, (grăbit, disperat, printre lacrimi), nu va fi loc pentru amoruri de consum, nici pentru îmbrățișările mințite. Doar pentru marile iubiri, chiar și fără noroc, trăite până la sânge, până la prăsele, până la condamnarea la moarte.

Aurora Liiceanu

*„Nu te speria de perfecțiune – n-o s-o atingi
niciodată.”*

Salvador Dali

Viața ca un bufet suedez

Multă lume susține că, față de extremism, există astăzi o preocupare legitimă. Ele există, se manifestă. Avem sporturi extreme, „extreme workers”, extremism politice și atâtea altele. Tendința către extremism atrage după sine o reechilibrare, migrându-se de la un pol la altul. După obsesia pentru femei slabe – să nu uităm începutul cu Twiggy și critica adusă anorexiei fotomodelilor –, s-a trecut la reconsiderarea femeilor grase și, în general, a atitudinii față de obezitate.

Femeile foarte grase au fascinat,
poate, mai mult decât femeile foarte slabe
Există un discurs cultural despre femeia grasă și

Care pe care

un altul, medical, mult mai mult supus unor puncte de vedere contradictorii și schimbătoare. În istoria culturii corpului și a stereotipurilor, femeia grasă sau extrem de grasă își are un loc sigur, de netăgăduit. Sâni imenși și posteriorul uriaș sunt două însemne fizice ale femeii grase.

Saartjie Baartman, cunoscută ca Venus hottentotă, a avut o influență foarte mare asupra iconografiei corpului feminin în arta europeană și cultura vizuală, umbrind orice imagine feminină în era colonială. Saartjie, rămasă copil după masacrul albilor, a devenit sclavă, ajungând să danseze exotic în spectacole de music-hall în Piccadilly, în 1810, și apoi în Paris, inspirând artele plastice. Afișe, ilustrații, imagini ale ei au invadat Anglia și Franța. Dezbateri științifice privind corpul său au animat antropologia și medicina franceză. Saartjie a fost considerată un „trofeu vulgar adus din Africa”, un „amestec de mister și obscenitate”, pentru că prezenta fese supradimensionate și organe genitale deosebit de mari. După moartea ei, s-au făcut mulaje, iar rămășițele ei, scheletul ei, au fost expuse ultima dată în Franța, în 1994. În acest an, cu ocazia primei vizite a lui Mitterrand în Africa de Sud, președintele acestei țări, Mandela, i-a amintit acestuia de Saartjie, cerând întoarcerea ei în patrie, ea fiind considerată un simbol național al colonialismului, rasismului și sexismului. După multe discuții și reticențe din partea muzeografilor francezi, Saartjie s-a întors în țara sa, în 2004. Astăzi, se consideră că există două Venus în cultura occidentală, una

Aurora Liiceanu

celestă, Venus Medici, și alta vulgară, Venus hotten-totă, adică Saartjie. Influența ei asupra imaginii corpului feminin în cultură nu poate fi ignorată.

Frumusețea femeilor grase, fascinația față de corpul feminin supradimensionat inspiră și astăzi. Femeile grase ale lui Fernando Botero, pictor și sculptor columbian, cu dimensiunile lor rotunde, sunt celebre. De curând, fotograficul american Leonard Nemoj, campion al „mișcării pentru acceptarea mărimii“, se preocupă mult de imaginea corpului feminin. Timp de opt ani el a fotografiat femei foarte grase, în diferite ipostaze, expunând la o galerie, iar în noiembrie 2007, acest an, va scoate o carte despre femeile obeze. Despre femeile cărora li se spune că „nu arată cum trebuie“, Nemoj susține că frumusețea este determinată cultural, că noi considerăm frumos ceea ce învățăm social. Un exemplu ar fi faptul că în Africa corpul este văzut diferit decât în alte părți ale lumii. O femeie fostă obeză, văzând fotografiile lui, și-a adus aminte că ține dosită într-un sertar o fotografie de-a ei de pe când era obeză, pentru a nu uita cum arăta. Altele au declarat că și femeile foarte grase trebuie privite cu un ochi estetic binevoitor, dacă nu chiar celebrate. Frumos poți fi și slab, și gras.

Dieta, o sentință pe viață

Un cercetător a pus unui grup de oameni foști grași întrebarea: dacă ai avea de ales între a fi gras sau orb, ce ai alege? 89% dintre ei au declarat că ar prefera

Care pe care

să-și piardă vederea, decât „slăbiciunea câștigată atât de greu”. O persoană din grup a adăugat: „când ești orb, oamenii vor să te ajute; nimeni nu te ajută când ești gras”. 91% dintre cei din grup au spus că preferă amputarea unui picior față de obezitate.

O carte recentă, „Regândirea slăbitului”, scrisă de un reporter științific la The New York Times, Gina Kolata, este dedicată obezității. Plină de luciditate, înarmată cu argumente din cercetare, dar și empatică față de soarta grașilor, Kolata afirmă ferm: „A fi obez nu este ceva ce poate fi mult sub controlul unei persoane”. Să fie oare un argument pentru a-i accepta pe grași într-o epocă în care anorexia pare o regulă? Majoritatea grașilor, ne spune Kolata, luptă să-și schimbe forma corpului toată viața, dar efortul lor este relativ fără rezultate sau cu rezultate modeste din cauza genelor. Dieta este pentru ei o sentință pe viață. Puțini au norocul să slăbească.

Obezitatea este din ce în ce mai răspândită. Autoarea arată simpatie pentru grași, prinși între presiunea socială tot mai mare de a fi slabi și „încăpățânata” mărime a corpurilor lor. Concluzia ei este neobișnuită: poate că obsesia obezității este ea însăși exagerată și poate că a fi gras nu este până la urmă realmente nesănătos. Ea citează rezultatele unui program de dietă la care s-au supus timp de doi ani persoane obeze. Chinul nu a avut rezultate pe măsură. Geneticienii aduc argumente pesimiste că există „gene ale obezității”, iar oamenii grași au mai multe celule

Aurora Liiceanu

grase decât cei normali. Metabolismul lor este normal, dar apetitul lor, pofta lor de mâncare, este prea mare. După ce pierd din greutate în mod semnificativ, spun cercetătorii, ei simt adesea „o foame primară”, comparabilă cu urgența de a bea a oamenilor foarte însetați.

De ce să insistăm atât să slăbim când suntem grași?

Dintr-un studiu s-a constatat că 80% dintre copiii cu părinți biologici obezi sunt, la rândul lor, obezi, față de 14% dintre copiii obezi care provin din părinți biologici cu greutate normală; nu are nici o importanță cum își hrănesc copiii părinții adoptivi. Blamăm prea mult grașii pentru proastele lor obiceiuri alimentare; există, fără îndoială, o predestinare genetică.

Și, totuși, să vedem cealaltă parte a ecuației: ce mâncăm? Obezitatea a crescut și pentru că alimentele care îngrașă nu au fost niciodată atât de ieftine, de convenabile și de atractiv prezentate cum sunt acum. Marketingul știe ce face. Genele, care îi fac grași pe oameni, au nevoie de un mediu în care hrana este ieftină, variată și abundentă.

Obezitatea în copilărie nu mai poate fi evitată: vom vedea copii grași peste tot. Programele școlare dedicate hranei sănătoase și alimentației raționale nu au efect asupra greutateii copiilor. Ce se întâmplă, însă, acasă? Este o panică morală sau o campanie legitimă pentru sănătatea publică? Este un moft al modei? A-

Care pe care

devărat este că nu numai foamea ne face să mâncăm, ci și durerea, depresia, stresul, anxietatea, tristețea, singurătatea... Și mai există și alte puncte de vedere mai noi, care nu trebuie neglijate: hrana bebelușilor, vaccinurile, antibioticele precipită într-un fel schimbări în controlul pe care creierul îl are asupra greutății.

Oferta industriei alimentare este uriașă, reclamele se perindă fără încetare pe toate canalele de televiziune, lăsându-ți gura apă. Să înlocuim obsesia slăbirii cu un scop mai nobil, extraestetic: să avem grijă de corpul nostru, să nu uităm să facem pace cu el.

Aurora Liiceanu

„Dacă n-o luăm razna din când în când, o s-o luăm razna.”

M*A*S*H

*În orice femeie
zace o infirmieră*

Iubim având modele sociale. Avem prescripții. Aflăm ce n-ar trebui să iubim, dar și ce ar trebui să iubim. Și, totuși, se spune mereu că iubirea este oarbă. Iubim alandala, ne încalcăm principiile pe care ni le-am construit sau pe care le-am asimilat. Iubirea înfruntă socialul și destabilizează regulile de grup sau familie. Romeo o iubea pe Julieta... Par să funcționeze alte reguli, neașteptate. Ceea ce nu acceptai și chiar respingeați înainte de iubire încalcați cu ușurință atunci când iubești. Calcați în picioare principiile etice, estetice, sociale, culturale.

*Care pe care***Dragostea e oarbă**

Mi s-a povestit odată o întâmplare de la o nuntă. El, băiat cultivat, crescut într-o casă cu principii estetice solide, sigure și neîndoielnic elevate. Fiu de scriitor rafinat și bine cunoscut. Ea, fată simplă, creativă și liberă de orice conformism livresc sau atașament cultural, combinând în gesturi incredibile o imaginație debordantă, haotică cu o lipsă de cultură pe măsură. La biserică, el era cum trebuie. Îmbrăcat corect, elegant și sobru. Apare ea. Se zice că mirele nu trebuie să-și vadă mireasa înainte de a intra în biserică. Să i se facă o surpriză. El nu trebuie să știe ce rochie va avea ea, cum va arăta, cum va fi pieptănată, gătită. Deci, apare ea... Fericită, radiind de bucurie. Familia lui paralizază. Mirele se înverzește și el, dar se recompune rapid, își ia familia de-o parte și le zice: „Să nu care cumva să spuneți ceva sau să vă uitați urât la ea. Da, este foarte țoapă. Este țoapă rău. Știu asta. Dar, așa cum este, o iubesc.” Iar ea era, într-adevăr, foarte țoapă. Rochia era un coșmar. Întreaga ei apariție era un sumum de prost gust. Era perfectă în toată țopenia ei. Nimic nu te pune pe gânduri sau la îndoială. Nici pieptănătura, nici machiajul, nici rochia, nici buchetul de flori, nici pantofii și nici gentuța. Nimic nu strica ansamblul de prost gust și văduvit de stil.

Aici este o situație clară. El știa cum este ea. Vedea. Accepta. Și, își asuma „trecerea cu vederea”. Dar alții nici măcar nu văd.

Alții văd strâmb, ca printr-un geam murdar sau

Aurora Liiceanu

așa cum vezi afară printr-un geam pe care șiroiește apa. Poți lua lumea în piept, poți contrazice sursele cu trecut de credibilitate – părinți, prieteni –, poți fi chiar orb. De aceea se spune că dragostea e oarbă sau că ai intrat în „săptămâna oarbă”.

Că mediul apropiat rămâne cu gura căscată, că încercările unor persoane importante de a salva orbul sunt zadarnice nu e mare lucru. Nu sunt mulți cei care participă la așa zisele drame de familie. Nu este vorba despre încălcarea unei interdicții, ci doar despre abaterea de la o prescripție fragilă. Atunci, însă, când o lume întreagă rămâne cu gura căscată, lucrurile nu mai sunt atât de simple. Se încalcă o interdicție socială. Faptul că societatea pune la colț un individ, că justiția oficială pedepsește este cu totul altceva decât judecata unui grup unic, omogen ca preferințe, ale cărui norme sociale nu prea se încalcă.

Femeia uită de ea

Aflăm câteodată că nu puține sunt cazurile în care câte o avocată, bine clasată profesional, se înamoroază de clientul ei sau de partea adversă într-un proces de crime, în care aceștia sunt ucigași. Și, mai aflăm că feroși criminali primesc scrisori de amor de la femei dispuse oricând să le stea în brațe. Ba chiar să se căsătorească cu ei pe timpul detenției sau să facă un copil, doi, depinzând de durata pedepsei. Sau chiar să nască un copil după ce iubitul-criminal este executat. Un copil cu un tată stigmatizat, etichetat de-

Care pe care

finitiv ca descendent al unui criminal și potențial suspect pe toată viața ca moștenitor al unei genetici speciale. Spre spaima oamenilor și nenorocirea lui. Căci, și el este considerat o victimă, o victimă genetică.

Ce le face pe aceste femei să încalce o interdicție atât de grea, să se pună în răspărul lumii – nu al familiei –, să sfideze un fel de „normalitate”? Și de ce femeile o fac adesea, iar bărbații atât de rar?

Specialiștii au imaginat o explicație. Femeia este miloasă, ea este clienta fidelă și tradițională a bisericilor, ea funcționează în etica grijii față de semenii – nu față de ea –, femeia se bucură de binele celor dragi, se sacrifică cu devoțiune. Femeia uită de ea. Spre binele celor dragi sau al lumii întregi. În orice femeie zace o infirmieră latentă. De altfel, noi, femeile, știm că se întâmplă adesea, în discuții de gineceu, între noi, să se spună cât de greu ne vine să rupem o relație nefericită, cât de mult sperăm ca El să se schimbe, din iubire pentru noi. Să ajungă și el să simtă o iubire pe măsura iubirii noastre. Și, dincolo de asta, apare motivul „mi-e milă să-l las”. Un motiv folosit destul de des de femei și foarte rar de bărbați. Am putea să ne gândim că este vorba de lașitate?

Aurora Liiceanu

*„Sexul? Nimic impresionant: plăcerea este de moment,
pozițiile ridicole și costurile exorbitante.”*

Lord Chesterfield

Anorexia sexuală

Oricine, dacă ar acorda o atenție mai mare lumii în care trăim, ar observa faptul că prescripțiile, rețetele, dar și mesajele mai subtile, subliminale, ne îndeamnă să facem ceva cu noi. Propria noastră persoană trebuie să devină obiectul nostru principal de atenție, grijă și iubire.

Cu cine face sex o „single“?

Pare-se că după propria persoană nu mai vine nimeni, iar după nimeni, alții. Orice reclamă ni se adresează direct. Cineva ne privește exact în ochi și ne spune ce să facem să ne fie bine. Acest îndemn către narcisism se îndreaptă mult către corp, dar nici fericirea noastră interioară nu este neglijată.

Care pe care

Suntem împinși către excese, extremisme, senzații noi. Adrenalina este la modă. Aproape niciuna dintre trebuințele umane de bază nu scapă. Sexul este privilegiat în raport cu celelalte. Așa cum a spus un gazetar englez: „Dacă este despre sex, ziarul se vinde sigur și bine.”

Mult prea adesea prescripțiile nu se potrivesc sau nu sunt susținute de realitate și nici nu ni se dau soluții.

Să vorbim despre sex. Serialul „Sex and the City” ne aduce ca mesaj un adevăr greu sesizabil: nevoia de iubire și de stabilitate în relația erotică intră în conflict cu sexul ca sex, pur și simplu.

Mitul satisfacției sexuale după o coabitare – cu sau fără acte – se erodează sub ochii noștri, acceptarea infidelității fizice pare să se strecoare încet în opțiunile noastre, descurajând despărțirile neavantajoase, iar a-ți concepe sexualitatea în termeni pragmatici este o realitate ce năvălește peste tot, destabilizează valorile și profită de tehnologiile moderne. Nostalgia poate avea ca obiect sexul, ea poate fi „sexalgie”.

Ce face o femeie singură? O „single”? Dar una instalată într-o relație lungă, rutinată, de obicei cu acte sau sfârșind cu acte și în care sexul este evitat mutual? Ce face o femeie divorțată, cu sau fără copii? Și, până la urmă, există o deosebire între ele? Ce le apropie? Frustrarea, am spune imediat. Frustrarea sexuală. Dar nu toți oamenii, indiferent de sex, reacționează la fel la frustrare. Ajungem la ideea de

Aurora Liiceanu

soluție. Fiecare cu soluția lui. Sexualitatea, oricât de precară ar fi, nu are aceeași importanță pentru toți oamenii, chiar dacă presiunea către performanțe sexuale este puternică, iar sexul este valorificat ca una dintre principalele probleme identitare. Pentru unele femei, frustrarea este tolerată mai ușor, pentru altele ea este o dramă, o obsesie. Și mai contează și vârsta.

Există soluții, aflăm tot din ceea ce se scrie. Unele soluții se aplică tuturor categoriilor de mai sus. Ceea ce este important este dacă ceea ce numesc specialiștii anorexie sexuală este rezolvată prin apel la iubire – atunci aștepti iubirea și cu ea și sexul –, găsești pe cineva, faci avansuri, foamea sexuală te activează. Uneori apare după sex și o oarecare amicitie, fiecare contează pe celălalt dacă este liber sau dacă are chef. Mai există și soluții care formează tehnicile de auto-satisfacție, adaptate sexului – bărbații sunt mai stimulați vizual, femeile, mai mult olfactiv. Masturbarea a devenit ca blugii, unisex.

Există femei căsătorite care frecventează regulat un amant, accesoriu personal la mariaj, fără a-l controla, dar nu și fără a fi bântuită de adieri de gelozie. Există femei care au căzut la pace cu ele: oricând există o ocazie, profită de ea, fără complicații. În stil masculin, se spune.

Literatura de tarabă sau de aeroport este plină de sfaturi. Rareori, însă, componenta iubire este complet anulată. Cum poți face rost de un bărbat? Un anunț pe internet, adresat americancelor, spune așa: „Cum

Care pe care

vânezi un bărbat? Dacă ești o femeie singură și cauți un bărbat singur, Alaska este o mină de aur.”

Sexul ocazional, deși nu mai este privit cu ochi răi, nu pare o soluție, indiferent dacă se face în real life sau prin internet. Și nu din rațiuni morale sau estetic-comportamentale. Lumea este plină de nebuni, iar în domeniul sexului cele mai năstrușnice experiențe se pot întâmpla, unele sfârșindu-se foarte prost. Maniacii sexuali, perversii, psihopații sexuali, cei care preferă „kinky sex” au victimele lor, adesea dintre acele femei pentru care sexul poate fi o aventură ca oricare alta.

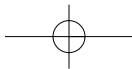
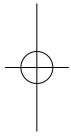
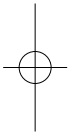
Există bariere psihologice, dar mai contează și frica. Chiar dacă prin internet, mesajul conține intenția, cine-ți poate garanta sinceritatea și buna credință a celui alt? Cine știe ce se ascunde în spatele persoanei care se prezintă? Că doar nu ești nebun să spui ce intenții malefice ai! Adevărații psihopați se controlează foarte bine și par oameni obișnuiți, netrezind nici o bănuială.

Totuși, fără risc nu există nimic în viață. Sfaturile rămân clare: femeile singure pot găsi orice – iubire, sex, fun, aventură, prietenie sau altă –, fie din întâmplare (slujba oferă și ea întâmplări), fie prin cunoștințe care au cunoștințe care au cunoștințe..., fie prin mijloace „comerciale” (anunțuri la ziar, agenții de intermediere, magazine cu ore speciale pentru singles, cluburi de întâlnire, internet). Prejudecățile s-au schimbat. Lipsa de timp și socializarea dificilă ne fac să admitem și alte so-

Aurora Liiceanu

luții, chiar dacă în filme se practică cu succes, dar cam nerealist, întâmplarea, ca în filmul „Falling in Love”.

Avertismentul este clar: oricât de atractivă ești, nimeni nu sună la ușa ta. Ieșitul la horă de altă dată este astăzi înlocuit de TV, internet, excursii, ieșiri în public. Psihologii folosesc termenul de „piață” pentru spațiul posibilităților de relaționare. Fără să ieși pe piață, nimeni nu te cumpără sau nu ai pe cine cumpăra. Lumea se schimbă.

Aurora Liiceanu

*„Nu m-am căsătorit niciodată pentru că sunt incapabilă
să mă împerechez în captivitate.”*

Gloria Steinem

*Femeile și-au însușit
îndatoririle,
iar bărbații, drepturile*

O vorbă englezească spune – dar ea se adresează bărbaților – că poți rămâne celibatar cât vrei, te poți însura cât de târziu vrei, dar, dacă ai făcut-o, trebuie să știi la ce să te aștepți. Să știi regulile. Este adevărat că relația oficializată, devenită legitimă, aduce cu sine – dincolo de legile nescrise ale relațiilor intime, dincolo de etica iubirii, de valori, de mentalități – reguli bine stabilite. Adică, un cod al drepturilor și înda-

Care pe care

toririlor. Că femeile și-au însușit mai degrabă îndatoririle, iar bărbații, mai mult drepturile, este o altă problemă. Așa numita datorie conjugală a femeii, spre stupoarea multor bărbați, nu mai funcționează. Dimpotrivă. Femeia poate spune „nu!” și el, dacă insistă, poate fi învinuit de viol marital. Cine ar fi crezut așa ceva și câți o știu?!

Burlăcia este dulce

Dintotdeauna, și chiar și astăzi, bărbații nu s-au înghesuit la căsătorie. Au făcut-o, dar nu cu mult entuziasm, deși-i vedeau avantajele. Femeile, în schimb, se visează mirese de mici, chiar dacă presimt dezavantajele. O poveste cu un tânăr ne-o arată. El s-a dus să-și vadă logodnica. (Fac o paranteză ca să amintesc că logodna nu se mai poartă. Dar asta este altă problemă, ca și luna de miere care s-a împuținat, ajungând să fie un week-end, în cel mai bun caz.) Deci, tânărul s-a dus la logodnică. Aceasta îl aștepta frumos pe-o canapea, împreună cu mama, ambele, amabile, cordiale și pline de bunăvoință. Tânărul se uită la mamă, se uită la fiică. Asemănarea, mama ca proiecție în viitor a fiicei, inconfortau subconștientul tânărului. În fine, pleacă, ferm convins că trebuie să cumpere verighetele. Căci asta se aștepta de la el... Ajungând la un giuvaerghi, îi cere acestuia să-i arate modele de verighete. Giuvaerghiul îl privește cu înțelegere masculină, etalându-și marfa cu multă soliditate. Doar era un potențial client. Îi indică cu pro-

Aurora Liiceanu

fesionalism o verighetă groasă, spunându-i că mariajul durează, așa că verighetele trebuie să reziste în timp. Tânărul acceptă sfatul, dar ceva din el respinge ideea de verigă groasă și, ca atare, îi cere una mai subțire. Giuvaergiul îi alege alta. Tânărul mai stă pe gânduri și-i cere una și mai subțire. Și tot așa merge povestea până când giuvaergiul, cu o stăpânită nemulțumire, îi arată cea mai subțire verighetă. Nu mai țin minte argumentele tânărului și nici argumentația giuvaergiului, dar, în final, tânărul decide să se întoarcă, promițând că se va mai gândi. Subțirimea verighetelor însemna scurtarea drumului către eliberare, ajungând, prin anularea lor și, deci a căsătoriei, la cum era el în acel moment: LIBER. În umbra textului o vedea pe mamă și neliniștea tânărului părea să crească pe măsură ce figura acesteia devenea din ce în ce mai clară.

Ce să înțelegem? E vorba de frica de durată, de definitiv, de îngrădirea libertății, de obligații, de schimbarea celuilalt, imprevizibilă, în fond. Așa s-a inventat obiceiul burlacilor de a „o face lată“, doar între ei, înainte de a ajunge la altar. Este o petrecere a bărbaților, un „doliu“ al flăcăului de altă dată, care se pregătește să intre în altă lume. Antropologii numesc acest eveniment un „rite de passage“.

Bărbații burlaci sunt liberi, dar și supuși unei suspiciuni generale: are el ceva, din moment ce nu s-a însurat! Și, imediat, se caută defecte care ar explica neânregimentarea lui: e zgârcit, are secrete adânci, îi

Care pe care

plac bărbații, este afemeiat sau bețiv, sau are o mamă castratoare care-l conduce și-i dictează viața.

Fata bătrână – o realitate aproape perfect rară, o specie feminină pe cale de dispariție

Dar femeile burlace? Nu prea se folosește expresia. Ele sunt fetele bătrâne. Ele ce au de nu se căsătoresc? Nu vor sau n-au cu cine?

Am să pornesc invers. Cred cu tărie că femeile vor să se căsătorească. Cred că a fi mireasă este o dorință adâncă, secretă, germinând îndelung în psihicul feminin. O întregă cohortă de asociații sunt legate de mireasă: rochia, buchetul – care se aruncă celor încă ocolite de noroc –, jartiera, tortul etc. Toate acestea fermentează mintea fetei. Motivul este simplu: mireasa este personajul principal al oricărei nunți. După ea nu vine nimeni și după nimeni vin celelalte personaje, printre care și mirele. Ceremonia nunții este singurul moment perfect democratic în viața femeilor. Orice mireasă are un self-esteem pe care nu-l va mai întâlni în tot restul vieții ei ca femeie. Și-apoi, ea intră în rândul lumii, face ce trebuie și ce-au făcut înaintașele ei. Altfel nu s-ar fi inventat vorbe ca acestea: „Fie orb și fie șchiop/ Și părul să-i iasă prin clop/ Numai să mă văd mireasă/ Să mă văd la mine-acasă!”

Veți spune că acestea-s lucruri demodate. Dar de ce unele femei rămân burlace dacă, totuși, cele de mai sus au un sâmbure de adevăr?

Dacă privim lucrurile tradițional, acceptăm că

Aurora Liiceanu

unele femei „nu trebuiesc” nimănui, niciunui bărbat. Este o nenorocire, dar se întâmplă. Fie pierd trenul vieții, fie nu întâlnesc acea inconstientă îndrăzneală a bărbatului. Dacă privim lucrurile din perspectiva modernității/postmodernității, vedem că femeile nu vor să-și piardă libertatea. Adică exact același lucru pe care bărbații nu vor să-l piardă prin căsătorie. Pentru că libertatea are și pentru ea, la fel ca și pentru el, un gust dulce: poți decide ce vrei, poți să-ți bugetezi finanțele și timpul cum vrei, poți merge singură când vrei, cu cine vrei și poți fi relaxată. Nici cel mai fin și suplu căpăstru conjugal nu seamănă cu libertatea. Ești înscrisă pe o rută profesională, ai planuri ferme, te încântă poziția socială, importanța, statutul și uite-așa plăcerile se schimbă și aspirațiile, la fel. Alte plăceri înlocuiesc algoritmul plăcerilor tradiționale. Aeroporturi, hoteluri cât mai înstelate, bani, valize sexy, haine de firmă, apartamente luxos aranjate, cu bucătării – muzeu, dar sofisticat echipate, ore la beauty center, planning la sânge, agendă obligatorie, câteva telefoane mobile, ședințe de lucru în locuri cât mai exotice, unde afli cât ești de necesară, că nimic nu merge fără tine și îți se insuflă savant dozat, ca un drog bine administrat, importanța, veri romantice bine programate, ca în filme, toate acestea fac ca mireasa din fiecare femeie să devină o imagine care se îndepărtează de prezent, asemenea figurii cuiva drag care nu mai există. Ea, femeia, devine o mireasă amânată. Ea nu dispare, dar nu mai este din lumea ei cotidiană.

Care pe care

Și totuși, din când în când, ca o stafie neastâmpărată, care apare când nici nu te aștepti, după o logică a frustrărilor doar sedate de reușita socială, mireasa revine. Și atunci ea este alungată cu drumuri la shopping, la doctori, la psiholog...

Și totuși... din nou

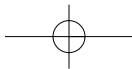
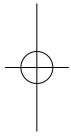
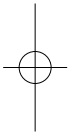
Dar, ce nu vor să audă cei care gustă dulceața libertății? Evident că, așa cum nisipul se adună sub ușă, subversiv, pe neobservate, singurătatea devine apăsătoare, viața nu sclipește la nesfârșit, bucuriile se schimbă...

5.

---

*Romanul
amoretatului miop*

Alice Năstase

*„Am visat azi-noapte sărutări,
Câmpuri de garoafe zdrențuite.
Soarele cu zveltele-i cuțite
Înjunghiasc cele patru zări –
Sânge picura pe sărutări.”*

Nina Cassian

Orez cu oregano și orgasm

De-o viață întreagă încerc să ies din mulțime. Mă încordez să rup rândurile, să sfâșii chingile, să încalc obiceiurile. Să fiu altceva, mai mult, mai altfel decât ceilalți.

Cu oalele pufnind de nerăbdare

M-am răzvrătit și împotriva sărbătorilor așezate de alții în calendare. Am avut ambiția să inventez eu sărbători demne de scris în jurnale, aniversări ciudate, unice, numai ale noastre.

Așa că am fandat umerii a dispreț, de câte ori am

Care pe care

văzut perechi așteptând cu înfrigurare să vină Ziua Îndrăgostiților. Ba chiar mi-am notat în fișierul cu scrijelituri pentru roman: Să fie clar că: 1. Acum și pururea și-n vecii vecilor, mi-e scârbă de clătite, bleah! (Fiindcă într-una dintre nopțile amare ale lunii în care am fost certați, am găsit mașina lui Sku parcată în fața casei unei dudui cu studii scunde, care-l îmbiase cu clătite printr-un sms: „Vi să mânânci niște clătite, că ți leam făcut cu nutela, cum îți place ție, fiul meu de prinț.“ Iar el, de tristețe și de singurătate, se dusesse și hăpăia cu poftă când l-am sunat să-l întreb dacă mai suferă de dorul meu.) 2. Nu serbez Ziua Îndrăgostiților, deși abia ne-am împăcat și-am făcut planuri de căsătorie temeinică și prunci care să ne semene. (Fiindcă mi-e lehamite de toate scrisorelele de amor pe care Sku le-a primit pe vremuri de la fostele amante, iar eu le-am citit cotrobăind, în răspărul voinței mele, dar în părul unei curiozități pe care numai o femeie o poate înțelege, printre e-mailurile lui). 3. Nu mai cotrobăi niciodată, nu mai întreb, nu mai cercețez, dacă nu vreau să ajung la balamuc și să găsesc mereu ițe ale oricând posibilei, oricând pânditoarei trădări.

Și totuși, m-am bucurat când Sku m-a întrebat ce facem de Ziua Îndrăgostiților. „Înțțgz“, am scâncit moale, și-am avut nevoie de câteva secunde dolofane ca să pot intra în rolul de indiferentă. „Nimic, stăm acasă“, i-am spus, și parcă dinadins m-am întors mai târziu ca oricând. Iar el mă aștepta cu oalele pufnind

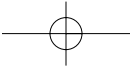
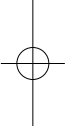
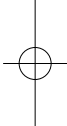
Alice Năstase

de nerăbdare. „Am făcut supă de pui și pilaf“, mi-a zis Sku cu glas plin de mirodenii și, botos că m-a așteptat prea mult, a ciocnit cu polonicul de marginea străchinii când mi-a pus supa dinainte.

Supa încetării vrajbei noastre

Eu nu serbez Ziua Îndrăgostiților. Dar de atunci, gătesc întotdeauna pilaf la o cină de dor, la o masă de drag, la o aniversare. Îl ascund într-un bol printre feluri mai simandicoase, dar nu-l oropsesc, nu-l alung și nu-l uit. Pentru că-n seara aceea îndrăgostită, în care iubitul meu năvălaș a gătit pentru mine, am priceput că degeaba de-o viață întregă încerc să ies din mulțime. Mă încordez să rup rândurile, să sfășii chin-gile, să încalc obiceiurile. Să fiu altceva, mai mult, mai altfel decât ceilalți. Pentru că, totuși, fericirea adevărată, profundă, memorabilă, n-am găsit-o decât în clipele de răvășitoare banalitate. În zilele în care am avut pentru cine să plâng și s-aștept, să gătesc și să ard nu mâncărurile, ci inima mea.

În serile în care iubitul meu m-a invitat, atât de previzibil, atât de apetisant, la o cină migălită de el, cu feluri alese anapoda, dar amestecate cu oregano și promisiuni de orgasm. Mâncând, cu nod de dragoste în gât, orezul festiv, supa încetării vrajbei noastre.

Alice Năstase

*„Forța e cu tine, tinere Skywalker, dar nu ești Jedi,
încă.”*

Războiul stelelor

Subiri mari sau deloc

Am încercat o viață întreagă să demolez fortăreața burlăciei. M-am încăpățânat să nu consider inexpugnabilă nicio construcție mentală din care fuseseră repudiate amarnic responsabilitățile amorului. De-a lungul și de-a latul dragostelor mele, m-am străduit să năruiesc apucătura bărbaților de-a nu se lăsa duși la altar nici în ruptul relației.

M-am folosit, mai mult sau mai puțin iscusit, de toate uneltele ce mi-au picat în mână. Am lovit perseverent în culmile nepăsării cu sapa bunătății fără limite și a răbdării pe termen bombat. Am mânuit cât mai artistic mistria ademenirii erotice. Am poruncit burghiului cu dor să sfredească fără milă îndepărtă-

Care pe care

rile și câteodată am recurs și la menghina anunțului că pruncii nu cer voie să ne dea bunavestire a eternității. La temelia iubirii am așezat, cu lopata, strălucirea toată a sufletului meu. Și am bătut la porțile împotrivrării cu bătaia ruptă din rai a inimii îndrăgostite.

Numai că, atunci când mi-am dorit mai năpraznic să izbutesc, strădania mi-a fost în zadar. Am rămas, cu fruntea asudată, cu mâna întinsă și însângerată, să aștept o decizie pentru care s-a făcut târziu.

Nu tânjesc să mă ascund în cotloanele pufoase ale unei căsnicii în care bărbatul să-mi poarte pe umeri toate grijile. Nu am nevoie de ocrotirea numelui sonor al celui iubit și niciun fel de alte bunuri, în afară de cele ale sufletului, nu prețuiesc. Dar cred că iubirile pot fi mari sau deloc. Am convingerea că n-are rost să înalți castele, dacă nu speri din toată inima că vei locui în ele mereu. Că e păcat să te risipești în povești pe care nu le crezi, măcar într-un prim și nebunesc avânt, atinse de lumina veșniciei. Că este nespus de poetic, dar nedrept, să vezi în femeia iubită o logodnică de-a pururi, soție niciodată. Și că o poveste nu merită să fie consemnată ca mare iubire decât atunci când, trăind-o, o simți – chiar dacă te înșeli – ca pe-o iubire pentru toată viața și pentru toată moartea.

Alice Năstase

*„Ora unsprezece, doamna mea, ora la care se
scoală frumoșii nebuni ai marilor orașe, ora la care
Dumnezeu intră călare în Cișmigiu și împarte alune
veverițelor.”*

Fănuș Neagu

*În țară ingrată,
din iubire secată*

M-am întrebat adesea cum mi s-ar fi construit des-
tinul dacă aș fi trăit o altfel de copilărie. Dacă m-aș fi
născut sub un nume sonor și un tavan de conac și-aș fi
avut, cuibărită în gene și-n vene, lenea dulce, siguran-
ța de sine, dezinvoltura celor ce nu s-au temut nicio cli-
pă pentru ziua și averea de mâine.

Într-un exercițiu dureros și absurd, m-am gândit
deseori cum ar fi fost viața mea, dacă aș fi văzut lumi-
na zilei într-un cartier cu pretenții, nu într-o mahala

Care pe care

din Ploiești, în casa închiriată pe viață bunicii mele, de o proprietăreasă cu suflet. Dacă părinții mei mi-ar fi cumpărat pian cu banii cu care, după mulți ani de navetă cu RATA, și-au luat un Wartburg ponosit. Dacă n-aș fi purtat, până-n adolescență aproape, hainele surorii mai mari, care creștea îndărătnic, implacabil, insuportabil, întotdeauna înaintea mea.

Și n-am putut să nu mă întreb, obsesiv, ce suflet mi-ar fi înflorit sub coaste dacă aș fi învățat dintru început că oamenii care fac copii împreună se iubesc până la moarte, că voalul alb le apără pe veci pe mirese de dor și de singurătate, de nedragoste.

Nu am știut să îmi răspund la întrebări. Pentru că n-am știut – ce păcat! – să răstorn timpul și rosturile părinților mei, nici măcar în gând ori în vis.

Dar știu și îmi spun mereu, cu o trufie pentru care uit să-mi cer iertare că, dacă aș fi trăit în altă țară, pentru doar jumătate din chinul și lumina muncii mele, aș fi primit răsplată însutită. Pentru puterea de a construi din nimic nu imperii, ci numai reviste – e drept, mai bune, mai profunde, mai înțelepte decât altele pe care le-au bibilit echipe întregi de jurnaliști îmbuibăți de traininguri occidentale – aș fi căpătat bogăție și glorie. Și mulțumiri.

Însă trăiesc într-o țară în care patronii de presă mută averi, umflate prin speculații la bursă, dintr-un cont în altul, și-n loc de dobândă îți cer nu viața, ci demnitatea ta, glazurată cu recunoștință pentru generozitatea cu care ei te lasă să crezi, să trudești, să te jertfești pe altarul profitului lor.

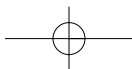
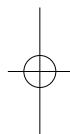
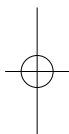
Alice Năstase

Îmi spun mereu, cu o tristețe din pricina căreia uneori tresar din somn și mă trezesc plângând, că, dacă m-aș fi născut în altă casă, care să fi avut pereți netezi și fără igrasie, poate că aș fi putut să prețuiesc și să atrag luxul și bogăția, cu dezinvoltura femeilor care știu să-și revendice dreptul la răsfăț. Îmi spun mereu că, poate, dacă părinții mei s-ar fi iubit nebunește și ar fi viețuit mereu sub un singur acoperiș, aș fi fost în stare și eu să-mi așez fericirea, banal și splendid, sub semnul unei unice iubiri.

Dar m-am născut în țară ingrată, din iubirea secată a unor părinți frumoși și săraci. N-am avut de ales. Și, totuși, mă lupt, zi de zi, să smulg din inima mea rădăcina amară.

Cu-ndărătnicie nebună aștept ziua în care mă voi simți la adăpost în propria-mi viață. Și mă-ndârjesc să-mi repet că eu, altfel decât părinții mei, voi trăi o mare și definitivă iubire. Care să mă facă să uit cine-am fost, cine sunt.

Și să sper. Și să cred.

Alice Năstase

*„Muncesc în mine aripi să-ncolțească,
Dintr-o pruncie îngerească,
Și neputând ieși la cer, să bată,
Mă doare carnea-n umeri, sângerată.”*

Tudor Arghezi

Singurătatea în coadă de pește

Așa cum unii se tem de înălțime, zgâlțâiți de frisoanele unei boli numite acrofobie, așa cum alții nu pot îndura spațiile meschine, fiind claustrofobi, astfel cum există oameni ce n-au curajul să iasă în piețe și mulțimi, agorafobii, sufăr și eu de-o boală care mi-a dat viața și inima și demnitatea peste cap. Mi-e teamă de singurătate.

Crăcănat și-nsingurat

Multă vreme am crezut, cu mândrie, că e o boală rară.

Care pe care

Dar, în timp, am văzut că e mai răspândită decât guturaiul. Diferența vine din gradul de intensitate a bolii, care, la unii, o face să devină mortală. În cazul altora, boala se vindecă prin două, trei ședințe de psihoterapie. Alții o duc pe picioare, fără să-și caute leacuri. Își spun că n-au avut noroc și, dacă s-au pricopsit din născare cu ea, e clar că n-au ce-i face. Că, așa cum, dacă te-ai născut crăcănat, trebuie să te-nveți să trăiești cu crăcănătura, doar deprinzând mai cu grijă decât alții drumul până la magazinul cu pantaloni bufanți și fuste lăbărțate, tot așa trebuie să urmezi și regulile unei vieți în care orice variantă e acceptabilă, numai singurătatea nu.

Nu fac parte din niciuna dintre categoriile de mai înainte. Pentru că suspectez că nu m-am născut îngrozită de singurătate. Mama îmi povestește că stăteam cu-minte în copaiia mea – știți, v-am mai spus și nu vreau să mă laud, am fost un prunc sărac, n-am avut odaie separată și nici măcar pătuț – și priveam ore-n șir luna și stelele de pe geam, care răsăreau devreme în iarna în care abia învățasem să gânguresc. Fără să (mă) plâng de însingurare. Nici amintirile din anii de școală nu par să ateste instalarea maladiei, pentru că, pe atunci, învățatoarea obișnuia să mă certe că mă ascund veșnic în câte-un cotlon, eu și cartea mea, și că s-ar cuveni să petrec mai mult timp cu ceilalți copii, la joacă, sau măcar să stau lângă ei, cât ne mâncăm sendvișul cu magiun.

O secundă mai lungă decât veacul

Anamneza mi se-ncețosează abia prin vremea pri-

Alice Năstase

melor iubiri. Aș putea să-ncerc să corelez infectarea cu teamă de singurătate cu cea dintâi, neînțeleasă, plecarea a iubitului de lângă mine. Îmi spunea de o bună bucată de vreme că mă adoră și că nu poate trăi fără mine. Dar s-a întors spășit, acasă, la primul scandal al nevastei, care, aflând de adulter, a răsturnat peste el masa plină de baclavale și găluști. Nevasta pe care spunea că n-o mai iubește deloc, dar că au agonisit câte ceva împreună, și-ar fi păcat de lucrșoare, să pună nebuna toporul pe ele...

Boala s-a agravat crunt și era cât p-aci să mă doboare, când m-am pomenit că, având o valiză în mână și un pui de suflet în pântec, n-aș fi știut încotro s-o apuc nici dacă cineva mi-ar fi așezat, în cealaltă mână, o busolă. Dar am reușit s-o înving după ce am născut, și fetița mea mi-a adus atâta dragoste, câtă nici nu știam că există pe lume.

Am făcut cândva un experiment la care nu m-aș fi încumetat în primii ani de boală. Am intrat singură într-un restaurant. M-am așezat la o masă, decisă să-mi ascund tremurul mâinilor în fața privirilor celorlalți meseni care erau toți așezați, doi câte trei, câte patru. „Așteptați pe cineva?“, m-a întrebat chelnerița. Iar eu am tăcut o secundă mai lungă decât veacul, apoi am răspuns tare. Prea tare: „Sunt singură“. Și toate capetele s-au întors spre mine. Apoi privirile au revenit în farfuriile lor și eu mi-am comandat cu glas fragil o porție de pește spadă și o limonadă. Carnea gustoasă și fragedă, mai densă decât a oricărui pește,

Care pe care

mai ușoară decât a oricărui mamifer, lămâia îndrăzneță și rece, insinuată printre papilele mele gustative și printre bătăile inimii mele speriate, aveau, dincolo de aromele lor delicioase, gust de victorie, parfum de libertate. Căci atunci, mestecându-mi cu grijă mâncarea, savurându-mi în tihnă micul succes, am înțeles că, până când n-am să învăț să îmi fie mie bine alături de mine, până când n-am să-mi înfrâng teama de singurătate, n-am să găsesc nici fericirea în doi. Pe care am căutat-o nu cu sufletul senin, deschis înspre dragoste, ci cu groaza celui care, de frică să nu fie singur, s-a mințit că iubește.

Alice Năstase

*„De ce nu scrii cărți care să poată fi citite?”
Nora Joyce către soțul său, James*

Cere ce ți se poate da

În călătoria lui stelară, Micul Prinț s-a întâlnit cu un rege care domnea singur pe o planetă. Porunca stelelor să răsară în fiecare noapte și să se stingă în fiecare zori de zi. Când Micul Prinț l-a rugat să-i poruncească soarelui să apună pentru el – fiindcă atunci când cineva e foarte trist, un apus de soare îi mai alină durerea –, regele i-a cerut să aștepte. Bazându-se pe experiența sa de guvernare, știa că trebuie să dea ordinul un pic mai spre seară, când condițiile vor fi favorabile...

Ca să poți să fii ascultat, trebuie să ceri doar ceea ce ți se poate da. Inclusiv în iubire.

E un sfat însiropat în înțelepciune pe care, însă, recunosc cu năduf, multă vreme n-am fost în stare

Care pe care

să-l urmez. Mi s-a părut sub demnitatea mea să cer atenție și tandrețe doar de la șapte la nouă. Am simțit că e inadmisibil să aștept fidelitate doar de luni până joi. Am considerat illogic să pretind sentimente eterne doar în week-end-uri furate. Și mi-a fost imposibil, insuportabil să accept iubire fără responsabilitate și amantlâc fără divorț.

În dragoste am fost întotdeauna grăbită să iau startul spre eternitate. M-am avântat să ofer totul: trupul, sufletul, visele, cardul de la contul din bancă, prezentul și mai ales viitorul. Și mi s-a părut justificat să cer, la schimb, ceva care să nu lase balanța relației să cadă într-o rână.

Dar n-am gândit bine... Am constatat adesea că dragostea mea nemărginită nu-mi bucură, ci-mi stânjenește alesul. Că „totul” e prea mult, iar „pentru totdeauna” e prea greu. Și am avut nevoie de multe strădanii ca să înțeleg unde s-a cuibărit eroarea care m-a făcut până acum să pierd, iar și iar.

Nu am greșit cerând, ci oferind prea mult. Sunt singură ca regele de pe planeta pustie și poruncesc cu folos lunii să răsară, iubirilor să moară, viselor să adoarmă în lungile nopți fără somn.

Alice Năstase

*„Ți-am dat iubirea – flutur – și ți-am spus:
De-l strângi se sfarmă, dacă-l lași dispăre (...)
Dar n-a trecut o clipă și-n ușoare
Veșminte largi de in topit te-ai dus.
Iar eu, rămas, privesc acum arare
Cum i se zbat aripile-n apus
Și nu pot plânge, deși dânsul moare.”*

Emil Brumaru

*Sunt condamnată
să-mi fie milă*

N-am știut niciodată să mă despart. N-am avut puterea să privesc în ochi o ființă care mă iubea și să-i spun, tăios, că povestea noastră s-a sfârșit. Am rămas, ca într-o moarte, în relații de la care nu mai așteptam nimic, în care nu mai căutam înțelesuri. Până când, într-un târziu, legătura s-a dezagregat de

Care pe care

la sine. Până când frânghiile au putrezit și s-au rupt la o boare de vânt.

N-am știut niciodată să-l implor să nu plece pe cel care voiam să mai stea lângă mine. Am privit înghețată forfota lui de plecare, ba chiar, câteodată, l-am ajutat să-și strângă bagajul. Am bălăngănit din cap a a-probare când mi-a spus că e mai bine pentru amândoi să ne despărțim. Mâna mea mică, strivită de durere, s-a ridicat spre fruntea lui ca să-l închine înainte să iasă pe ușă. Să-l aibă Dumnezeu în pază pe unde-o umbla.

Am declarat mereu, răspicat și poetic, că viața mea stă sub semnul dragostei. Prea leneșă ca să caut drumurile ce duc la nemurirea spiritelor alese, prea simplă ca să pot desluși sensurile filosofice ale trecerii mele prin univers, am încercat mereu să mă salvez de la banalitate printr-o mare și dureros de frumoasă iubire. Dar la bilanțurile oneste am constatat că, la răspântiile destinului, când drumurile asfaltate mi s-au sfâșiat în direcții opuse, am așezat, mai presus de toate rațiunile pământului, mila.

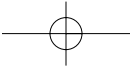
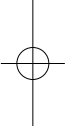
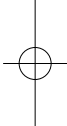
Mi-e milă să mă smulg dintre brațe care mă vor, pentru că nu am puterea să îndur lacrima aproapelui meu. Mi-e milă să-l opresc pe acela care voiește să plece, pentru că știu cât de greu mi-a fost mie, atunci când am fost nevoită să stau. Mi-e milă de femeile care s-au despărțit deja de bărbatul de care mi-e jalnic de dor.

Mi-e milă de nevestele înșelate ale iubiților mei, mi-e milă de amantele bărbatului meu legiuit, mi-e

Alice Năstase

milă de prietena fidelă, care-l așteaptă acasă pe acela cu care-mi inventez pretexte de îmbrățișare. Am învățat să-mi fie milă. Pentru că atunci când aş fi dat orice să nu-mi plece iubitul dintâi, lăsându-mă să decid singură dacă păstrez copilul acela sau nu, în clipele de ucigătoare deznădejde aş fi vrut să se întoarcă la mine nu din dragoste, ci din compasiune, măcar. Pentru că atunci când marea mea iubire a hotărât că nu-și poate schimba viața pentru noi și s-a întors în conacul soției, am cerșit îndurarea sortii pentru a supraviețui singurătății rămase în urmă.

Dragostea e o luptă sângeroasă, în care trebuie să lovești, să sfârteci, să ucizi. Dar rănilor iubirilor mele trădate m-au durut atât de cumplit, încât nu vreau să învăț, la rândul-mi, să rănesc. Mă încăpățânez să aștept cu mâna întinsă la porțile fericirii, sunt condamnată să-mi fie milă, știind că pierd, și totuși, neînțetând să aștept.

Alice Năstase

„Trebuie totuși să rabd vreo două-trei omizi, dacă vreau să aflu cum arată fluturii. Pare-se c-ar fi ceva nespus de frumos. Altminteri, cine să mai treacă pe la mine? Tu o să fii departe... Cât despre fiare, nu mă tem deloc. Am ghearele mele.”

Antoine de Saint-Exupéry

*Pă mă semene,
să mă culeagă*

M-am lamentat ani la rând că am iubit fără folos un bărbat care nu m-a vrut și nu m-a meritat. Am tot povestit – în stânga și-n dreapta, în e-mailuri pe care le-am scris cu tastatura băltind în lacrimi, în misive pe care i le-am scris chiar lui cu cerneală violetă și-n cărți pe care, din dragoste, le-am tipărit doar pentru el – cum am dat totul și-am primit nimic. Cum am așteptat cu toate speranțele înflorite să mă ia, să mă

Care pe care

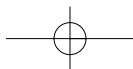
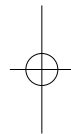
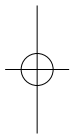
semene, să mă culeagă, cum neubirea lui mi-a ofilit frunzele visului. Cum mi-a promis mincinos marea și luna și toate nisipurile țărnelor, dar nu mi-a dăruit, până la urmă, niciun cotlon de lume, de viață, de casă, niciun inel, nicio floare, niciun măștișor.

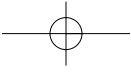
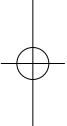
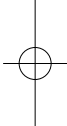
L-am condamnat. Din patimă. L-am blestemat. Din dragoste. L-am urât. Din deznădejde. Și, de câte ori a venit vorba despre cei care, în dragoste știu doar să ceară, fără să aibă decența și noblețea de a oferi la rândul-le, am suspinat trist, cu subânțeles, convinsă că m-am vlăguit în dăruiri ce nu mi-au folosit la nimic. Dar am uitat mereu să recunosc că, iubindu-l și încercând să-l păstrez lângă mine, am fost obligată salvator să fiu vie, agilă, deșteaptă, frumoasă. Că, așteptându-l pe el, am cunoscut cele mai tandre fremătări ale inimii. Am umplut pagini cu cârlionți superbi de cuvinte, am transformat în lumină suavă veghea iubirii neîmplinite. Și-atunci când, totuși, el a venit, memorabil, năpraznic, neliniștit, spărgându-mi în țândări toate ezitățile, am ars sub fulgerul îmbrățișării dorite, primite.

Acum, când nu mai dăruiesc și nu mai cer, când nu-i mai știu recompune nici chipul, nici numele, aș da orice să pot iar să mă mistui într-o mare iubire, fără liman și speranță. Acum, când sunt atât de singură, încât aud lumina plecând și venind, tânjesc după anii în care așteptam cu îndârjire, știind că am pe cine și de ce să aștept. Și abia acum, din amorțita mea înstrăinare, pricep că doar o mare iubire, chiar și

Alice Năstase

fără noimă, îți poate salva de la nimicnicie drumul
prin zile și nopți, prin anotimpuri și ere, prin vârste și
nedesăvârșiri.

Aurora Liiceanu

„O învinuiesc pe mama pentru viața mea sexuală searbădă. Tot ce mi-a spus a fost: «Bărbatul stă deasupra și femeia, dedesubt.» Și, ca atare, timp de trei ani, eu și bărbatul meu am dormit în paturi suprapuse.”

Joan Rivers

Boală lungă, moarte sigură

Multe lucruri și situații se văd diferit dacă folosim distincția între „a fi” și „a face”. Primul termen al distincției se referă la o stare, la ceva ce este – de pildă, „sunt fericit” –, cel de al doilea termen se referă la un proces, la ceva care cere și se desfășoară în timp – de pildă, „fac mâncare”, „fac gimnastică”. Deci, la ceva ce curge în timp.

Când trebuie să-ți faci răbdare

Mare mi-a fost mirarea și chiar m-a pus pe gânduri faptul că în Grecia se spune „fă răbdare” și nu

Care pe care

asa cum se spune la noi, „ai răbdare“. Cu alte cuvinte, răbdarea la greci se face, este rezultatul unui proces, cere ceva efort, despre ea nu se poate spune că „este“ sau „nu este“.

Răbdarea este, deci, ceea ce se confundă cu trecerea unui timp și tocmai din această cauză ea este atât de strâns legată de așteptare.

De ce unii oameni au răbdare sau „fac răbdare“ – cum ar spune grecii –, iar alții nu au? Sau, mai corect și precis, de ce unii oameni au, în anumite situații, răbdare și în altele, nu? Și în ce situații, vrând-nevrând, ai răbdare și în altele, nu?

Este, oare, răbdarea asociată cu dependența de alții, de imposibilitatea noastră de a obține ceea ce dorim pentru că nu putem controla situația și nu ține de noi să obținem ceea ce dorim? Dacă ți se spune că rezultatul la un examen se dă peste trei zile, nu ai ce face, stai și aștepți, trebuie, deci, să-ți faci răbdare de trei zile, să aștepți să treacă cele trei zile.

Oamenii așteaptă mereu ceva și universul așteptărilor, chiar în cazul unei vieți banale, rutinate, este foarte larg. Așteptăm ca ceva să aibă loc, așteptăm ca ceva să înceapă sau, dimpotrivă, să se termine, așteptăm să ne treacă o durere sau să vină cineva, așteptăm să ne treacă tristețea, așteptăm un copil să se nască sau așteptăm un bărbat. Așteptăm uneori ca cineva să se schimbe, în sensul dorit de noi etc. Unele așteptări sunt mici și poate nu atât de importante, altele sunt mari, dificile și uneori fără sfârșit.

Aurora Liiceanu

În unele situații renunțăm să așteptăm – doar viața-i scurtă! –, în altele, așteptăm și tot așteptăm, deși ceva dinăuntru nostru ne spune că nu are rost, așa cum ne spune proverbul „boală lungă, moarte sigură“.

Pledoarie pentru așteptare

Există un proverb indian care spune așa: „Stai liniștit și așteaptă pe malul apei, cadavru dușmanului tău nu va întârzia să apară“. Ce altceva este acest proverb decât o pledoarie pentru așteptare? Pentru răbdare. Ca și cum a sta, a nu face nimic, a nu interveni au ca răsplată îndeplinirea dorinței.

Probabil că mulți au văzut filmul „Totul despre Eva“. Un film vechi, cu Bette Davis în rolul principal, un film cu o temă psihologică, în care se îmbină, însă, așteptarea cu intervenția, cu acțiunea. Eva, o tânără frumoasă și modestă, stând în umbra unei actrițe celebre – care avea tot ce-și dorea ea sau orice femeie, în general, adică și iubire, admirație, faimă, dar și blănuri, bijuterii, o casă superbă, haine minunate – ajunge să-i uzurpe totul acesteia și să-i fure identitatea. Îi ia totul: bărbatul minunat, iubitor, frumos și bogat, dar și rolurile, faima, reușita socială și, ceea ce e mai grav, încrederea în sine. Bineînțeles că nu a așteptat liniștită să se întâmple acest discret și bine tănuțit, în timp, furt de identitate. I-a luat locul celei pe care părea – doar părea, vedem până la urmă – s-o iubească și admire, dar pe care a „desființat-o“

Care pe care

încet, și sigur, înființându-se pe sine. Eva a avut răbdare sau „a făcut” răbdare. Cu alte cuvinte și folosind un alt proverb, „încetul cu încetul, se face oțetul”. I-nutil să aducem argumentul privind manipularea, despre cum Eva i-a intrat sub piele actriței celebre, cum îi răspundea imediat oricărei solicitări și cum se găsea chiar acolo când celebra actriță avea nevoie de cineva. Sau de ceva.

Există Penelope, dar și Penelopi

Unele femei au o iubire de cursă lungă. Ele așteaptă, ca și Penelopa, pe cel iubit timp îndelungat. Mitul Penelopei ne spune că cine are răbdare și așteaptă este răsplătit și că femeile au vocația așteptării.

Unele feministe susțin că feminitatea s-a format prin cusut; că femeile au cusut dintotdeauna, au stat cu ochii pe cusătură, așteptând, țesând și cu mâna, dar și cu mintea. Au țesut pânze, au țesut gânduri, speranțe, visuri, dorințe.

Dar există și Penelopi. În cartea lui Gabriel García Márquez, „Dragostea în vremea holerei” (El amor en los tiempos del colera, 1985), Florentino Ariza se îndrăgostește de frumoasa Fermina Daza în mod pasional. Și așteaptă ca dragostea lui să fie împărtășită de iubita lui – adică de cea iubită de el – în modul tradițional. Definitiv. Să-i fie soție. Dar, destinul nu-l ajută. Ea se căsătorește cu altcineva, pentru că brusc nu mai era vrăjtită de el ca în tinerețea. După cincizeci de ani,

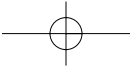
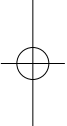
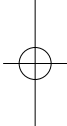
Aurora Liiceanu

nouă luni și patru zile, el are șansa iubirii, după ce frumoasa Fermina Daza, la 72 de ani, rămâne văduvă. Vă vine să credeți așa ceva? „Poate o iubire veche de peste o jumătate de secol să rămână nerăsplătită?” este întrebarea cu care se încheie prezentarea cărții de pe coperta a doua.

Cine mai așteaptă astăzi?
Cine mai „face răbdare“?

Epoca noastră, se spune, ne obligă să trăim „scurt”, să dorim repede, să renunțăm repede, să schimbăm repede, indiferent ce. Culoarea părului, hainele, slujba, casa, prietenii, iubiții sau iubitele. Trăirile sunt scurte, indiferent dacă sunt de tristețe sau de bucurie. Totul curge repede. Timpii psihologici s-au schimbat. Și, totuși, chiar dacă cineva intră în această cursă a timpului, aud că undeva, ceva din ei, un fel de alt eu, rămâne fidel unei iubiri, trăind mai departe ca și când acea iubire, regret sau dorință, rămâne închisă într-o casetă a cărei cheie n-o are nimeni, ci doar cel care știe de casetă.

Aurora Liiceanu

„Mișelule, să ne deslușim, ai? După ce mă ataci la sacrul meu amor, amăgești o ființă nevinovată... o femeie... o femeie! Ochi alunecoși, inimă zburdalnică!...”

Ion Luca Caragiale

Cine iubește gelozeste

Se spune că gelozia există de când lumea. Și nu este neadevărat. Scene de gelozie, bărbați sau femei suferind de gelozie găsim oriunde: în viață, în cărți, în filme, ca să nu mai vorbim despre actele de divorț.

Gelozia, specialitate masculină

Pe vremuri, despre o femeie geloasă se spunea că era „zuliară”, iar despre un bărbat gelos, că era „zuliar”, acesta fiind motiv de divorț. Am văzut acest lucru într-un act de divorț de acum vreo 170 de ani, zuliara numindu-se Eleneaki Hartulari, de origine greacă, pro-

Care pe care

tabil. La acea vreme, femeile erau mai zuliare ca astăzi, pentru că bărbații pare că-și făceau de cap mai mult decât ele. Acum ești liber să fii zuliar sau zuliară, pentru că libertatea în cuplu este acceptată democratic. În zilele noastre, gelozia rămâne mai ales o specialitate masculină, așa cum vom vedea mai încolo.

Gelozia, invidia și rivalitatea seamănă între ele, ele reunindu-se în categoria sentimentelor negative, autodistructive, care macină și pe cei care le trăiesc, și pe cei din jurul lor. Considerată un păcat, așa cum este beția, de pildă, sau orice alt defect care face ca relația de iubire să devină un iad, gelozia este adesea o constantă a felului în care se comportă cineva.

Se spune că mai ales bărbații sunt geloși, dar nu este într-un tot adevărat. Și femeile dezvoltă asemenea sentimente. Dar bărbații care controlează o femeie – vor să afle cu cine și ce vorbește, de ce și cu cine se vede – și care îi interzic orice contact cu un bărbat străin sau care nu suportă nici cele mai inocente și firești relații cu bărbații, nu sunt, de fapt, geloși. Ei par să se comporte așa din gelozie, dar nu o fac decât din dorința și dreptul lor, ca bărbați, la putere. Ei vor să demonstreze că puterea e a lor, că ei sunt stăpâni. Femeia este tratată ca un copil care nu are dreptul la nimic. Acești bărbați sunt adevărații „proprietari” ai femeii. Ei sunt însă asociați, incluși în categoria geloșilor, când, de fapt, geloșii adevărați sunt alții. Ei nu sunt proprietari, ci posesori. Este o diferență între a avea un drept – cel de proprietate, de put-

Aurora Liiceanu

ere – și a nu accepta ca ceea ce este al tău să se piardă în favoarea altuia. Geloșii adevărați, imagineri sau reali, se comportă de obicei violent, pentru că se simt amenințați. Orice individ masculin este pentru el un dușman potențial, un predator posibil. Uneori femeia nici nu gândește adulterul, nici nu flirtează, nici nu-și dă ochii peste cap, dar el o vede ca fiind gata oricând de asemenea rele.

Am cunoscut un gelos adevărat. Era actor și toată ziua făcea scene de gelozie. Când mergea cu amanta lui la cârciumă alegea o masă și o plasa pe ea cu fața la zid. El, însă, avea vedere la oameni. Am băut multe beri împreună, la „Cina”, când eram studentă. Ea se consolase, nu voia scene, se așeza cu resemnare cu fața la un zid plin de iederă. I se urâse de atâta verde, dar și de scene. La început îi plăcuseră manifestările de gelozie, care sunt uneori exagerări voite. Ele flatează, sunt semne de iubire. Cu adevărat. Cine vrea să i se fure iubita? Sau iubitul? Flatează pentru că sunt opusul indiferenței sau nepăsării. Vorba „cine nu iubește nu este gelos” nu este chiar neadevărată.

Gelozia nemăsurată este un calvar, adesea suportat, adesea asociat cu violența și rareori previzibil. Și, cel mai frecvent, această gelozie este imaginară.

Despre gelozia-combustibil al cuplului

Ce zic psihologii? Că geloșii au o imagine de sine negativă, că nu sunt siguri pe ei – știu ei sau bănuiesc că ceva le lipsește, ceva ca un drob de sare.

Care pe care

Nu prea există bărbați arătoși geloși. Ei știu că oricând își pot găsi pe cineva, că oricând o femeie îi va dori. Femeile geloase sunt mai degrabă suspicioase și într-o măsură egală lipsite de încredere în sine. Nepercepându-se ca având feminitate, șarm, ele seamănă cu bărbații geloși. Și despre ele se poate spune că, atunci când sunt frumoase și arătoase, nu sunt prea geloase. Au ce le trebuie ca să înlocuiască un bărbat cu altul. Au libertatea de a alege.

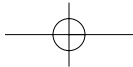
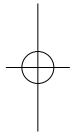
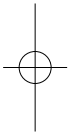
Pe vremea când femeile măritate stăteau pe acasă, nici frumusețea nu era o valoare pe piața iubirii pentru că ele nu o puteau exploata. Nu se puteau arăta oricând li se năzărea. Dar ele erau geloase pentru că bărbații plecau de acasă și cine știe cine pune ochii pe ei.

Gelozia poate să fie și un ritual mutual adoptat, folosit într-un cuplu pentru a produce sau întreține o atmosferă excitantă. Aceasta este gelozia-combustibil al cuplului. Ambii consimt să-și facă scene reciproc, mimând conflictul, apelând la ingredientul „ură” în doze extrem de mici, pentru a realimenta sentimentul de iubire. Este un efect paradoxal cunoscut: dacă odată cu un somnifer, iei și o mărunță cantitate de cofeină, cofeina va potența starea de somnolență, adăugându-se somniferului și pierzând efectul specific. În cazul nostru, cofeina este ura, iar iubirea este somniferul. Sau invers. Doar proporțiile contează. De aceea se spune „hate and love” în cazul unor relații de amor.

Gelozia câștigă treptat legitimitatea ca o reacție

Aurora Liiceanu

umană „normală” la amenințări reale, potențiale sau imaginare privind cuplul. Atâta vreme cât ea exprimă interesul de a păstra pe celălalt și nu indiferența sau nepăsarea pe solul căroră capătă teren tentația disponibilității sau chiar disponibilitatea însăși, arătata unei a treia părți, gelozia este firească. Totul ține, până la urmă, de măsură.

Aurora Liiceanu

„Când iubirea stabilește regulile, dorința de putere nu mai există; acolo unde puterea este cea care domină, iubirea este distrusă. Una este umbra celeilalte.”

Carl Jung

La chereumul sultanului

Putem spune pașă sau putem spune sultan. Oricum l-am denumi, ne referim de fapt la o poziție socială, la putere. Orice pașă, orice sultan are prestigiu și putere și drept recunoscut de a avea mai multe femei.

Favorurile pașei

Se spune că sultanul are un comportament codificat în raport cu lumea femeilor lui. De obicei, ele, femeile, stau împreună, fiecare cu copiii ei, dacă-i are. Cine n-are nu o duce strălucit, nici față de sultan și

Care pe care

nici față de celelalte femei, pentru că un copil făcut cu sultanul este un copil de sultan, iar femeia devine mama copilului sultanului. Deja, este altceva decât o femeie din harem. Sultanul se răsfășă, el are capricii, el împarte favoruri, cum îi vine, când îi vine și cu cine-i vine. Dacă vrea să-și petreacă noaptea cu una dintre femeile lui, el nu-și comunică intenția verbal, ci-și lasă papucii la ușa ei. Ea este cea aleasă. Ea va ști ce înseamnă acest lucru. Dar și celelalte vor ști cine este favorita acelei nopți. Femeilor din harem nu le rămâne altceva decât să aștepte ca sultanul să le acorde altădată aceeași favoare. Ele intră în universul speranțelor. Așteaptă invidioase. Puterea femeii stă deci în numărul de vizite, favoritismul se măsoară în nopți.

Și astăzi, mulți bărbați funcționează așa. Altfel nu putem înțelege de ce un fost bărbat, fost iubit nu concepe adesea ca altcineva să obțină favorurile de care el dispunea cândva. Și tot aici se pare că își are rădăcinile gelozia cotidiană a multor bărbați care se simt amenințați de pierderea dreptului la cherem. Simplul fapt că ai fost cândva la dispoziția unui bărbat, cu sau fără copil, poate deveni un permanent coșmar, pentru că el nu va înțelege ruptura și se va instala în permanență. Așa ca și cum o proprietate nu poate fi luată de altul, înstrăinată, chiar dacă o lași în paragină.

Dar, deși femeile din harem așteaptă și se simt onorate de faptul că sultanul le poate lua în conside-

Aurora Liiceanu

rație cândva – cine știe când, dacă sunt multe, nici el nu știe! –, există și femei a căror devoțiune și supunere sunt liber consimțite, dorite și nicidecum controlate.

Poți oare să te desparți
de o femeie a cărei
singură rațiune de a trăi ești chiar tu?

Aș putea numi o astfel de realitate „sindromul Cosima“. Dar cine este Cosima? Nimeni alta decât Cosima Wagner, fiica marelui Liszt și soția marelui Richard Wagner. O femeie care l-a iubit atât de mult pe Wagner – în ciuda diferenței de vârstă, dar și de înălțime –, încât și-a tăiat frumosul păr și l-a pus în sicriul lui, a refuzat să vorbească și să-și vadă copiii două luni după moartea lui, a cerut să se aducă de la Veneția în Germania sofaua pe care el a murit și timp de patru luni a rămas inertă față de tot ce-o înconjură. El avea 69 de ani, ea 46 și mai avea de trăit încă 47 de ani, adică încă o dată toți anii de până la moartea lui. I se spunea Unica.

Ce ne spun biografii? Că ea a iubit un geniu, că nu era o iubire comodă, că s-a dedicat lui cu trup și suflet, „dominată de pasiune, uneori odioasă, adesea admirabilă“. Ei ne mai spun și alte lucruri nemaipomenite. Cum că Wagner era sprâncenat, avea sprâncenele lungi și ea aduna sprâncenele tăiate de el și le „punea cu pioșenie în cocul ei“. Mai era și marea sărbătoare, ziua lui de naștere, pe care Cosima, după

Care pe care

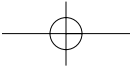
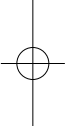
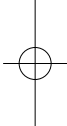
multe repetiții, o organiza impecabil, după cum ni se povestește în „Sublima Cosima”: „O celebra în fiecare an ca pe un eveniment cosmic: se scoală la ora cinci dimineața pentru a acoperi scara cu flori, pentru a plasa un bust al lui Wagner, cu o coroană de lauri pe cap, în mijlocul salonului, pentru a costuma fetițele – ele vor recita poeme. Cadourile sunt rânduite, portrete ale Maestrului, mățăsuri și satinuri aduse de la Paris pentru veșmintele lui de interior și chiar un papagal în colivie... apare Quartet de Paris... vor cânta trei cvartete. Șampania curge în valuri, se citesc telegramele de felicitări, o fanfară militară cântă Lohengrin și serata se încheie cu un foc de artificii... Cine ar ști să-l iubească pe Richard mai bine decât Cosima? Să-i dezmierde eul mare cât casa? Dar când el îi spune: «Noi, tu și eu, vom rămâne în memoria oamenilor. Tu, mai ales», ea se simte recompensată.” (Francoise Giroud, *Sublima Cosima*, Albatros, 2002).

Deoarece Cosima a avut de-a face cu un bărbat orgolios, vanitos, capricios, chelțuitor, risipitor, incomod, vulcanic, imprevizibil. Dependent de lux, mai ales de mățăsuri, țesături și lucruri scumpe – nu spunea el tot timpul că i se cuvine totul, că trebuie să i se dea tot ce este scump? –, el avea o pasiune pentru veșminte de interior, cât mai fine, mai elegante, mai scumpe. Era gătit ca un sultan. Da, adevărat. Dar era genial!

Pot oare bărbații să iubească la fel? Sau, adânc în sufletul lor, ei se cred stăpâni și preajma lor rămâne o

Aurora Liiceanu

favoare, iar femeia favorizată trebuie să nu uite o clipă și să trăiască umilul sentiment al veșnicei recunoștințe? Wagner, totuși, era Wagner. Ce să spun eu despre un bărbat obișnuit, căsătorit cu o femeie mai mult decât obișnuită, pe care el o privește, o păsuie cu indulgență în viața lui, justificându-se astfel: „Poți oare să te desparți de o femeie a cărei singură rațiune de a trăi ești chiar tu?”... Și ea pare să fie Unică.

Aurora Liiceanu

*„O femeie liberă este cea care face sex înainte de
căsătorie și își ia slujbă după.”*

Gloria Steinem

*Libertatea sexuală
în expansiune*

Nu pot spune cu siguranță că femeile se confesează despre intimitățile lor mai mult ca bărbații. Pare-se că și bărbații o fac. Oricum, statisticile referitoare la temă pot părea neimportante, dacă nu irelevante. Totuși, unele femei fac, adesea, mărturisiri jenante sau, dimpotrivă, privite cu mare interes de către prietenele lor, dezvăluind detalii ale raporturilor intime cu cel de lângă ele.

**Inițiativa sexuală
revine exclusiv bărbatului?**

Alte femei sunt discrete, rezervate, neconcepând

Care pe care

să-și etaleze intimitățile. O atare confesiune mi-a ajuns la urechi la mâna a doua. Cea care relata, înclinând între haz și satisfacție malițioasă, știa că o cunosc pe cea a cărei întâmplare mi se povestea. Se făcea că o colegă, cunoscută deci și mie, a venit odată la slujbă supărată pe soțul ei și presată să-și verse amarul intimității cu orice preț. Ea își mărturisea starea de ciudă, revoltă, dispreț și chiar ură față de soțul ei, descriind, în fapt, o scenă conjugală care, repetându-se frecvent, o adusese la disperare. Soțul ei era cam navetist. Făcea deplasări, într-un fel cam nenecesare, dorite însă, și adesea cam lungi. Ea îl aștepta, așa cum făcuse în seara precedentă, îngăduitoare și casnic grijulie. Ajungând acasă, ea îl ospăta, apoi făcea o baie prelungită și se băga în pat. Așteptândă. El o anunța cu vorbe cu subînțeles că va face baie după ea. Și se îmbăia și se îmbăia și se tot îmbăia, până ce ea adormea. Dimineața ea se scula cu priviri otrăvite, pline de reproș... După o asemenea întâmplare venise la slujbă, toată foc și pară. Plângerea ei, mi s-a spus, a fost înțeleasă de colege, ascultată cu compătimire și empatie, producând un adevărat simpozion privind sexualitatea în cuplu. Se făceau alte mărturisiri, se căutau explicații și, bineînțeles, soluții. Tot felul de date de folclor feminin erau aduse în discuție. Poate era obosit? Poate avea probleme la slujbă? Poate se simțea prost? Mai firav se amintea și posibilitatea unei intruse. Dar, părea că această explicație nu rezistă. Ce să facă? Să-i spună ceva? Să-l întrebe de ce o evită? Sau poate doar i se pare că o evită? Totuși, nu era prima dată!

Aurora Liiceanu

În sfârșit, concluzia era că nu se pot da soluții, dar toate cădeau de acord că abordarea directă a acestei probleme cu cel în cauză ar putea contura și defini o problemă de cuplu, care poate că era mai bine să nu fie pusă pe tapet.

Să fie oare aceasta o realitate a majorității cupurilor? Să fie discreția și nevorbitul, neabordarea tranșantă a problemelor legate de cuplu o regulă? Să fie încă valabilă norma potrivit căreia inițiativa sexuală revine exclusiv bărbatului, conform modelului tradițional?

Expresivitatea sexuală a femeii neprostituate a fost reprimată

Dacă am numi expresivitate sexuală acea manifestare, prin gesturi și vorbe, a unui bărbat față de sexul opus – sau invers, sau de același sex –, dintr-o perspectivă cultural-istorică, vom admite că maxima expresivitate sexuală o au prostituatele. Ele spun și fac direct, fără ascunzișuri. Pe față. Poate de aceea, femeile și-au ascuns intențiile, dorințele, interesul față de bărbați, având reticențe asumate. Pur și simplu pentru a nu fi considerate prostituate. Pentru a-și păstra reputația și pentru a nu fi respinse de către bărbați. Lor le plac prostituatele, dar doar ca prostituate. Orice expresivitate sexuală a femeii neprostituate a fost reprimată. Feministele susțin că inhibiția sexuală a femeii este învățată și bătătorită în timp.

Și, totuși, lumea se schimbă. Inițiativa sexuală a

Care pe care

femeii-neprostituate este încurajată astăzi chiar de către bărbați. Ei nu mai privesc cu ochi răi femeile care-și manifestă explicit, prin vorbe, dar mai ales prin „nevorbe“, interesul sexual. Au apărut ceea ce sociologii numesc „macho girls“, fete care preiau modelul masculin. Ele fac primul pas, ele telefonează, ele dau a înțelege clar că bărbatul este dorit. Nu numai că participă expresiv, dar chiar inițiază, invită bărbatul. Nu mai stau „ca lemnul“. Nu mai așteaptă.

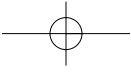
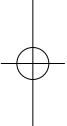
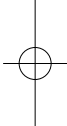
Totuși, au existat și în vremurile de mare pudoare femei îndrăznețe, sincere cu ele și cu celălalt, care făceau exact ceea ce doreau. Desigur că șocau, dar nu pe toți. Despre Nora, soția lui, Joyce scrie fără ocolișuri și plin de admirație, chiar fascinat: „Prima dată când ne-am cunoscut, a fost ea cea care și-a băgat mâna în pantalonii mei, mi-a atins sexul cu degete lungi, mângâietoare și l-a luat, gros și rigid, frecându-l lent până am ejaculat în mâna ei. Așezându-se deasupra mea, ea m-a fixat cu ochii inocenți și liniștiți ai unei sfinte“. Bine, veți spune, nu e de mirare de ce a scris astfel Joyce și cum a luat această întâlnire. Pentru că era Joyce. Și, dacă cunoști biografia lui și ceea ce a scris, nu te mai miri. Dar oamenii obișnuiți, femeile și bărbații, reacționau diferit. Pudoarea lucra în avantajul inhibiției feminine. Atunci erau alte vremuri, alte maniere de a trăi sexualitatea. Nu exista mesajul sexual explicit de astăzi.

Tabu-urile, însă, se erodează sub ochii noștri. Pre-siunea către glorificarea sexului ca dimensiune im-

Aurora Liiceanu

portantă a vieții, hedonismul, se vede cu ochiul liber. Ceea ce se permite, fără sancțiuni morale și fără stereotipii îndoielnice, se extinde. Libertatea sexuală este în expansiune, mai ales pentru femei.

Totuși, fiecare femeie este presată să-și definească sexualitatea și felul în care și-o poate exprima în raport cu lumea, epoca în care trăiește. Identitatea sexuală, ca orice tip de identitate, rămâne cea mai acută întrebare a timpului nostru. Se pune accentul pe consimțământ, nu mai există obligații conjugale sau de cuplu, ci negocieri și înțelegere. Cum îți comunicii consimțământul sau cum îți exprimi dorința, când și cum îți arăți inițiativa, prin ce fel de canale de comunicare, cu câtă expresivitate o faci, rămâne o alegere personală. Bineînțeles, amintindu-ți mereu faptul că nu ești singură.

Aurora Liiceanu

„Cuvântul criză scris în chineză e format din două ideograme: unul semnifică primejdia; celălalt, oportunitatea.”

John F. Kennedy

Rivale de-o viață:

vanitate feminină și marketing genial

Rivalitatea este, în unele ei forme, fascinantă. Ea poate da dimensiuni de poveste unor biografii, fascinația datorându-se intensității unei trăiri, caracterului ei cronic. Rivalitatea poate lega două persoane, două destine, atât de mult, încât cei doi devin un cuplu. Fiecare dintre ei poate avea propria viață, dar perechea întru rivalitate îi va locui mintea și emoțiile constant, insidios, ca o boală. Așa s-a întâmplat cu Onassis și Niarchos, cei doi magnați greci. Acesta este și cazul Helenei Rubinstein și al lui Elizabeth Arden,

Care pe care

cele două mari regine ale cosmeticii, despre care voi scrie mai jos. Rivalitatea lor, ca și în alte cazuri, a fost lungă cât viața lor, pentru că rivalitatea este uneori o obsesie de cursă lungă, care nu te părăsește, chiar dacă nu ți-ai întâlnit niciodată adversara, așa cum li s-a întâmplat lor.

„Ele și-au scris numele lor cu ruj de-a curmezișul lumii”- Suzy Menkes

În linii mari, rivalitatea are o forță deosebită atunci când cele două ființe seamănă. Nu fizic. Ci prin datele lor. Ele devin celebre, au parte de faimă cât lumea de mare, dar au pornit de la nimic. Au fost nimeni, au plecat dintr-un anonim perfect, dar, ajung să obțină faimă, averi enorme, având ambiția să ia de la viață ceea ce au în comun: totul. Nicidecum mărunțișuri.

Rivalitatea nu este o trăire pozitivă, nu este confortabilă. Simți că undeva, în lume, cineva vrea să-ți ia locul. Iar tu îți dorești să fii cea mai bogată, cea mai celebră, cea mai grozavă. De aceea, rivalitatea este o dușmănie, o încrâncenare de-o viață. Așa ca în Albă ca Zăpada, fiecare se uită în oglindă și se întrebă dacă rivala nu cumva i-a luat-o înainte.

Ambele aveau două obsesii: business-ul și rivala, acestea două condiționându-se reciproc. Helena și Eizabeth mințeau pentru a-și acoperi găurile în educație, lipsurile culturale, atente la fiecare gest care le-ar fi trădat originea modestă. Visul lor să era să

Aurora Liiceanu

intre în înalta societate și pentru a realiza acest lucru clientela lor dintru început au fost femeile cu bani.

Imaginație și înșelăciune: creatoare de legende

În 1904, reclama Helenei, devenită blazon, era „Frumusețea este putere“ (Beauty is power) și pentru a o susține a creat o legendă, ascunzând voluntar anumite lucruri. Nu a lăsat lumea știe că în familia ei exista un bețiv violent care-și bătea nevasta, încercând chiar să o omoare, pentru că nu dădea bine așa ceva. Părăsind Europa de Est în tinerețe, ea s-a îndreptat spre Australia, declarând mai târziu că dorea pe-atunci să-și petreacă timpul bucurându-se de viața prosperă a unor rude apropiate. A plecat cu ce avea mai frumos, ca îmbrăcăminte, o umbrelă de soare și 12 borcănele cu crema de față pe care o folosea mama ei. Această cremă a devenit temelia averii ei, găsindu-i o origine exotică și un nume interesant: Valaze. Crema, compusă din ierburi rare găsite numai în munții Carpați, cu o valoare excepțională pentru cei cu pistrui, arsuri de soare, riduri, eczeme și orice alte afecțiuni cutanate, dă tenului delicatețea, catifelarea, luminozitatea și transparența pielii de copil mic. Reclama avertiza pericolul unor imitatori locali, Valaze fiind singura cremă de import. Helena mințea. Ea se înregistrase oficial ca agent și importator, dar se considera producător. Crema o făcea în bucătăria locuinței sale modeste pe care o numea „micul meu laborator“.

Care pe care

Primul salon l-a deschis în 1903, la Melbourne, având clientele actrițe și cântărețe australience, foarte cunoscute publicului.

Elizabeth a început la New York cu o slujbă de casierită la un salon de frumusețe, a cărei patroană se mândrea cu un salon la Paris și altul la Londra. Ea a prins într-un an tot ce se putea învăța, cerându-i patroanei îngăduința de a se instrui. A părăsit-o însă pe binefăcătoare, făcând un parteneriat cu o altă femeie care-și dorea un salon. Au închiriat împreună un spațiu foarte central, dar s-au despărțit după șase luni. Foarte abilă, Elizabeth a rămas cu salonul, dar și cu numele parteneriei, profitând de faptul că ambele se numeau la fel, Elizabeth. Interesul ei, după aceea, era să găsească o nișă de piață.

Numele Arden are o istorie misterioasă. Ca să impresioneze lumea, ea a afirmat că l-a ales amintindu-și de un poem scris de Tennyson, citit la ea acasă, dar era puțin probabil că i se potrivea această înclinație culturală. Posibil este că ea, citind pe nerăsuflăte tot ceea ce se scria în reviste despre înalta societate, care o fascina și la care visa cu ardoare, aflase dintr-un necrolog al unui mare bogătaș, pasionat de cai și curse, că acesta avea un domeniu uriaș, unde se aflau grădini magnifice și o herghelie, numit Arden. Ca față de la țară, ea s-a simțit atrasă de ideea proprietății de pământ, de domeniu. Și pasiunea cailor are, probabil, aceeași sursă de inspirație.

Numele inițial al produsului ei a fost „Venetian“,

Aurora Liiceanu

iar finanțarea lui rămâne un alt mister. S-a vorbit de un frate, dar rumorile reveneau asupra existenței unui amant bogat.

Și Helena, și Elizabeth umpleau seara, târziu, borcănele cu cremă. Ambele făceau economii la sânge. Helena, numită, de la un moment dat în viața ei, Madame, a rămas mai departe cu obiceiul de a stinge lumina pentru economie și a controla becurile în proprietățile ei.

În schimb, ambele nu se scumpeau la costurile reclamelor. Ambele țineau la etichete frumoase și cutii sau ambalaje elegante. Amândouă treceau cu vederea factorul genetic. Pentru a fi frumoasă trebuia doar să folosești produsele lor, mereu, ca un ritual. Și Helena, și Elizabeth au avut geniul comerțului în cele mai mici detalii. Ambele au privit cu nesaț Parisul și înalta lui societate.

Ceva irezistibil: titlurile.**Să ne luăm, așadar, bărbați prinți!**

Al doilea bărbat al Helenei, luat de la Paris, era frumos, fermecător și, mai ales, prinț. Se numea Artchil Gourielli-Tchkonia. Ținta ei era Elizabeth Arden, ultra-snoaba pe care Helena o ura. Originea georgiană nobilă a prințului era confuză și controversată. Un istoric georgian pretindea, în 1990, că el ar fi fost un adevărat prinț. Un alt prinț georgian din asociația nobilimii georgiene duce linia genealogică până spre 1260 prin ducii de Guria. Transferul de titluri ca

Carre pe care

urmare a exilului produs de sovietizarea Georgiei poate explica moșteniri și adopții de titluri, dificil de demonstrat și, de altfel, deosebit de atractive la americani.

Artchil și Helena păreau un cuplu fericit, chiar dacă el era mai tânăr decât ea cu 23 de ani. Ei îi plăcea să fie prințesă, lui îi plăceau jocurile și recepțiile, la care se pricepea foarte bine. În plus, fostul ei soț avea 68 de ani și se căsătorise și el cu foarte puțin timp înainte ei cu o jună de 20 de ani. Foarte bogată, fiica unui bancher elvețian.

De partea cealaltă, Elizabeth avea o relație cu un prinț rus. Visele ei romantice se adevăra. La cele mai scumpe restaurante și cluburi lumea i se adresa cu Înălțimea Voastră, lucru care o emoționa teribil. El dansa divin, îi trimitea florile ei preferate, niciodată 12, cifră superstițioasă pentru Elizabeth. Părea să aibă bani, deși nu făcea nimic. Primea, spunea el, bani de la Dr. Nobel, al cărui secretar particular fusese, via regele Suediei. Dar el, spun biografii, ar fi trebuit să ia premiul Nobel pentru minciuni, cum vom vedea. Elizabeth, pierdută de atâta plăcere, și-a pus blazon regal pe toată lenjeria, căutând un domeniu cât mai princiar de cumpărat, spunând peste tot că titlul prințului ei este mai înalt decât cel al prințului Helenei și pretinzând ca toți angajații ei să i se adreseze cu Prințesă.

Prințul, însă, s-a purtat abominabil chiar după nunta rapid făcută, în luna de miere, invitându-l să

Aurora Liiceanu

petreacă acest timp cu ei pe chiar iubitul lui. Așa a aflat Elizabeth că el este homosexual și că preferă bărbați la pat și femei pentru bani. Angajând un detectiv, ea află că prințul nu e prinț, că tot ce spunea el despre Suedia este simplă invenție, că era dator vândut când a cunoscut-o și că a făcut datorii fabuloase în numele ei. Mai apoi, i-a pretins bani să accepte divorțul. Pentru o femeie care a clădit un imperiu financiar, acest lucru era de neconceput. Elizabeth a revenit pe pământ și după un an de la căsătorie s-a oficializat divorțul, mânia ei fiind atât de mare încât a cerut să-și reia numele de fată.

Bucurii și neazuri în lupta pentru supremație

Elizabeth Arden spunea: „Business-ul meu este să le fac frumoase pe femei, sportul meu este să cresc cai frumoși.” În lupta pentru supremație pe piața mondială a cosmeticelor, cele două rivale au știut să cumpere minți creative și au căutat oameni cu idei strălucite care le făceau să le meargă afacerile. Erau doar ele două, părând că-și vor da mâna, când a apărut Estée Lauder. Era prea târziu pentru o strategie comună, rivalitatea avea o istorie prea lungă. Ambele au murit de congestie cerebrală și răceală, iar la moartea Helenei Elizabeth a declarat malițios că este singura dată când îi dă voie să i-o ia înainte.

Munca și ritmul ei nebunesc, călătoriile au fost ceva comun ambelor rivale. La 92 de ani, Helena dic-

Care pe care

ta 64 de scrisori pe zi și călătorea enorm. Elizabeth, la fel, nu stătea locului. Erau mondene, frecventau elita mondială a banilor, a titlurilor, a modei. Elizabeth a murit de complicații ale unei congestii cerebrale și a unei pneumonii, la un an și jumătate după Helena. Ce s-a întâmplat cu enormele averi, bunuri, bijuterii, proprietăți, colecții de artă, cai etc., este o altă poveste. La 25 de ani după moartea Helenei, în 1990, la Sotheby's în New York, se vindea cu 8 milioane de dolari minunata sculptură „Negresă albă” a lui Brâncuși, pe care Helena o cumpărase direct de la el. Helenei îi plăceau foarte mult lucrările lui Brâncuși. Dar și de om.

Aurora Liiceanu

„Un mit pentru epoca noastră întunecată: mitul unui pământ nesigur, care ne trosnește sub picioare, deschizându-și fălcile pentru a ne înghiți cu totul. O societate care a devenit crudă, superficială, lacomă, bigotă, deșartă. Și, în mijlocul acestei lumi, jelim o generozitate pierdută, încercând să înțelegem – și să arătăm – care este aceasta. Un mit al dragostei ca neașteptată și copleșitoare descoperire a pământului solid de sub picioarele noastre tremurătoare.”

Salman Rushdie

Puterea înfățișării și supraputerea

Se spune că inteligența este necesară creativității, dar nu suficientă. Adică, poți să fii inteligent și necreativ. La fel se spune că frumusețea fizică este necesară, dar nu suficientă. Adică, poți fi frumos sau frumoasă, dar nu atractiv. Ceva lipsește, ceva greu de definit, un factor special.

Care pe care

Unora le place să se spună că „frumusețea vine din interior”. Alții spun că accentul pus pe interior este consolarea urâților și răspunde discret frustrărilor lor, confrunțați cu obsesia frumuseții. Deși simțim că doar frumusețea fizică nu ajunge pentru a admira pe cineva, mai adevărat pare să fie că mulți oameni, care nu excelează ca frumusețe, sunt foarte iubiți, admirați și căutați de semenii lor. Un exemplu mai ciudat este laureatul Nobel în fizică, Richard Feynman care, contrar stereotipurilor privind intelectualii, are „creier, talent și frumusețe”, fapt ce întărește aceste stereotipuri, dându-i statutul de excepție.

Combinăția de mai sus dă o realitate fără nume. Și totuși, ea poate fi, cu toate rezervele și recunoașterea limitelor, numită *charismă*, o energie pozitivă care radiază dincolo de persoana care o conține. Recent, psihologii se apleacă cu mai mult sârg asupra frumuseții fizice, pornind de la ideea că ea duce la atracție, dar nicidecum singură. Cu încă altceva, așa cum am mai spus, greu de definit. Pentru femei, frumusețea nu poate exista fără a se „sprijini” pe grație. Și nu vorbim aici de grația fizică, ci de o disciplină a emoțiilor, a minții. Acest atribut îl ai sau nu-l ai.

Dincolo de modă și de prescripțiile prezentului există frumuseți care nu dispar din istorie

Frumoșii *charismatici* se simt de la o poștă. Ei polarizează și produc consens, fără argumente con-

Aurora Liiceanu

tra. Deși criteriile de frumusețe feminină par să se schimbe, să se complice – să nu uităm că și frumusețea se globalizează –, să îmbrace valori ale prezentului, unele femei nu ies din istorie. Ele sunt ceea ce se numesc „frumuseți atemporale”. Și, o atare frumusețe, deși absentă de mulți ani, a luat locul întâi la un sondaj recent. Ea este Audrey Hepburn. Culmea, ea nu este blondă și nici cu pistolul la tâmplă nu s-ar fi pozat la Playboy. Nimeni nu se supără, însă, nimeni nu i-ar reproșa ceva. A avut, spun criticii, un corp minunat – nu i s-ar potrivi epitete ca „fierbinte”, „obraznic” sau cine mai știe cum –, o simetrie perfectă a trăsăturilor feței și un gât lung, amintind de statui și arhitectură. Dintre toate frumusețile prezente, doar

Halle Berry se apropie de ea, spun astăzi aceiași critici. La bărbați, lucrurile stau la fel. Cary Grant este o „frumusețe în afara timpurilor” sau pentru toate timpurile, iar George Clooney este o replică în prezent a lui.

Cheia charismei este frumusețea care te ia de mână.

Regăsim că oamenii frumoși, care trăiesc exuberant, gândesc pozitiv, fac ca acestor trăsături să li se atribuie substantivul magnetism. Ei sunt magnetici, iar magnetismul asociat cu fizicul – nu neapărat splendid –, dau farmec și excepționalism unei persoane. Cu alte cuvinte, frumusețea desăvârșită nu mișcă și nu mobilizează, nu învăluie pe cel care o con-

Care pe care

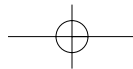
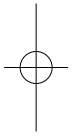
templă, „nu-l ia de mână” nicăieri, nu-i schimbă mult psihismele. Frumusețea desăvârșită este o constatare în care distanța între cel care privește și cel care se lasă privit rămâne și se instituie în barieră.

Un mare PR-ist din media, din Los Angeles, spune că orașul său este capitala frumuseților. Și nu se referea pur și simplu la frumuseți, ci la ceea ce numea el „frumuseți extreme”. Într-un articol, el mărturisea ura față de ele, spunând că aceste frumuseți extreme, uneori create cu eforturi, bani, răbdare, expertiză și chin și totdeauna menținute cu spaime și constrângeri, îl fac să-și dorească cu ardoare o femeie obișnuită, cu care să schimbe, pur și simplu, „bucuria și tristețea de a trăi”. Dar, spre disperarea lui, fiind mereu în preajma lor, nu mai poate privi cu un ochi normal o femeie normală. Și, culmea, cele normale care intră în cursa frumuseții – care aduc atâția bani altora –, nici măcar nu sunt fericite așa cum li se sugerează în reclame. De la frumusețe ajungem la charismă cu aceeași îndoială, indiferent de specificul cultural. Deși prezentul construiește cu încăpățănare sistematică obsesia frumuseții, din grosul celor care muncesc din greu să-și ferchezuiască exteriorul, doar puțini au harul de a vrăji. Ba chiar mai mult, unii urâtei și urâtele te fac să rămâi cu capul întors, nu doar să întorci capul.

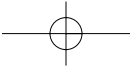
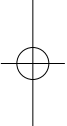
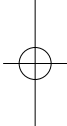
Charisma este frumusețea care te ia de mână, dar pentru asta trebuie să existe o mână. Iar această mână este comandată de cap. De unde, unde nu este cultură

Aurora Liiceanu

nu sunt nici senzori. Pentru că, așa cum spunea Ortega y Gasset, marile frumuseți fizice sunt ca monumentele, sunt obiective turistice, sunt intangibile.

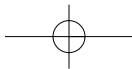
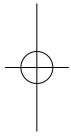
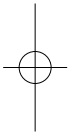

6.

---

*Trucuri
de-adormit blazarea*

Alice Năstase

*Un singur gând alung, și-l ocolesc
ca un agnostic, ca un slab de înger.
Mă-mpotrivesc naiv și nefiresc,
de-a presupune (sânger! sânger! sânger!)
că ai muri... curând, sau mai târziu.
Nu știu. Nu vreau. Nu știu. Nu vreau să știu.*

Nina Cassian

Totul despre dragoste

Nu știu să iubesc doar cu trupul. Nu-mi întorc prea des privirea după bărbații arătoși care trec. În luminile visului meu de noapte, în umbrele reveriilor mele de zi, nu apar neapărat frumoșii recunoscuți ai planetei.

Nu știu să doresc fără să iubesc. Nu mă tem defel de abisurile abstenenței, dar mă dor cumplit cicatricele rătăcirii în singurătatea sufletului.

Nu știu și nu vreau să știu totul despre sex, mai ales atunci când sexul se despoaie de dragoste și rămâne o simplă, ieftin sunătoare monedă de schimb.

Care pe care

Disprețuiesc amarnic revistele care se îndârjesc să dea sfaturi despre relații bazate pe felații, despre dobândirea fericirii în doar zece pași, cât mai provocator și tembel rânduți.

Dar aș da orice să învăț totul despre dragoste. Să fiu atât de bine pregătită, încât să nu ratez cumva povestea aceea de iubire în care n-ar exista ascunzișuri, ezitări, reveniri ori retrageri, suferințe nedrepte, întâzieri sau trădări. Să pot recunoaște, să pot chema și păstra bărbatul în stare a-mi fi, deopotrivă, și jumătate și întreg. Să aștept curajos, să știu să cuprind cu îndrăzneală trupul său, care să-mi fie „cel mai dorit dintre limanuri”. Să învăț pe de rost în ce ordine să fac nu zece, ci un miliard de pași ce ar putea conduce la fericirea zilnică, zilnică, pe viață.

Iar pentru asta îmi stivuiesc cu grijă răbdarea. Încui deznădejdea în sipele grele. Reînvăț rugăciunile inimii. Îmi ung trupul cu miresme, mă îmbrac în mățăsuri și aștept, fremătândă, singura îmbrățișare ce poate opri secunde-n loc. Acea a mării iubiri.

Și numai câteodată, când mi se strecoară în suflet îndoiala că, poate, clipa întâlnirii a trecut și eu n-am știut s-o opresc, observ cât de aprig calendarul își scutură zilele. Și numai când se face frig și toamna începe să miroasă a despărțire, simt cât de nemilos timpul îmi scutură visele.

Alice Năstase

*„Eu nu sunt altceva decât
O pată de sânge
Care vorbește.”*

Nichita Stănescu

*Dezvăluire profundă sau
dezvelire obscenă*

Nu cred în poveștile de dragoste care cuprind, neînțelese, neștiute taine. N-am crezut niciodată în misterele păstrate dinadins, ca să nu ciobească iubirea. Pentru că nu cred că nemărturisirile celui alt pot crea un farmec sublim, aducător de dorință. Ci, dimpotrivă, îi pot năruia fundațiile.

Să-ți împarți onest, cu omul pe care-l iubești, viața, cu toate tainele și îndoielile ei, să vrei să amesteci adevăr și onoare, pentru a face durabil amalgamul fericirii, e o îndrăzneală atât de mare, o încercare atât de grea, încât repetă, iar și iar, truda și jertfa zidurilor primordiale.

Care pe care

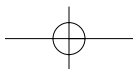
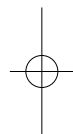
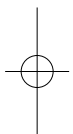
Dragostea e o construcție nepermisă celor grăbiți. Dacă, după farmecul primelor noastre clipe, nu săpăm adânc, pentru a așeza temelia unui trecut înțeles și asumat, dacă lăsăm în ziduri mistere prea mari, iubirile ni se surpă. Cad mai întâi în râna trădării, apoi se prăbușesc de tot, preschimbând în moloz ani și ani din viețile noastre. Fiindcă am știut să gesticulăm, dar n-am știut să durăm. Dar, dacă turnul ajunge, totuși, la bună și fericită turlă, dacă edificiul s-a desăvârșit, dacă-și deschide spre cer vitralii mari, ca ochii pruncilor doriți, prin care să intre, altfel, lumina de mâine, trebuie, mai departe, păstrat și îngrijit cu iubire în fiecare zi. Trebuie să ai puterea să nu uiți exercițiul răbdării și al curățeniei trainice. Trebuie să-ți amintești să mergi pe vârfuri atunci când cel de lângă tine are sufletul obosit. Să închizi cu grijă ușile în fața minciunii și, mai ales, să știi să discerți și să respecti așezarea fragilă a pragurilor dintre eleganță și înstrăinare. Dintre politețe și ascunziș. Dintre joc de drag și eschivă de prefăcătorie. Dintre dezvăluire profundă și dezvelire obscenă.

Mi se spune mereu că nu e posibilă cunoașterea întregă, rotundă, absolută a celui de lângă noi. Că traiul îndelung în doi distruge iremediabil farmecul primelor întâlniri amestecate de patimă. Și știi, știi că la capătul, chiar și fericit, al unei mari iubiri, tot vor rămâne mii de lucruri pentru care n-a mai fost timp de-nțeles și de trăit. Dar asta nu mă împiedică să sper, cu toată bătaia naivă a inimii mele, că intimitatea no-

Alice Năstase

bilă, profundă e totuna cu dragostea, că încercările grele ale cuplului, atunci când sunt traversate cu demnitate, ne fac mai puternici în iubire. Să cred că, până când vom muri, pe rând sau împreună, eu și bărbatul pe care-l iubesc vom primi o viață în plus, înțelegând și trăind, prin iubire, viața celuilalt. Și că, până atunci, fiecare durere a mea îi va săgeta inima, fiecare tristețe a lui îmi va amărî surâsul, fiecare despărțire de-o zi o vom îndura cu durere de moarte. Dar și că fiecare bucurie o vom trăi întreagă, împreună, desăvârșită. Ca și cum eu aș fi el. Ca și cum el ar fi eu.

Alice Năstase

*„Nu pot să cred că dormi
în timp ce sânger
și nici că somnul ți-e vegheat de îngeri.
Nu pot să cred că dormi
când eu mă surp,
atinsă de al lumii zâmbet curb...”*

Nina Cassian

*Noi,
jumătățile bărbaților noștri*

Eu, cea mai independentă dintre femeile lumii, mărturisesc umil că nu știu, nu pot, nu reușesc să mă bucur de nicio secundă petrecută departe de omul iubit. Eu, vârful (bont) de lance al emancipării femeiești, suspin în vis și mă trezesc prea des plângând de dor. De-nsingurare. De tristețe. Eu, cea mai puternică dintre toate ființele ce-mi stau în preajmă, tânjesc maladiv

Care pe care

și iremediabil să-mi trăiesc viața prin el și pentru el, ca un suflet pereche, ca un organism parazit, ca o vietate saprofită. Ca un altoi prețios. Totuna. Oricum. Niciodată departe. Niciodată doar prin mine însămi.

Nu știu să mimez nepăsarea năroadă în zilele în care suntem departe unul de altul, iar mintea mea agilă îmi otrăvește sufletul cu bănuieli ciudate. Nu-mi construiesc cu dinadinsul evadări suspecte, doar ca să-l fac să trepideze sub asaltul gândurilor geloase. Și nici nu sunt capabilă să-i aplaud detașat, surâzător, abil, ieșirile cu alți bărbați la biliard, la bîrfă, la tutun. Deși am citit de-atâtea ori că numai astfel, bâiguind aprobări inventate, l-aș putea păstra alături de mine!

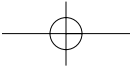
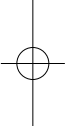
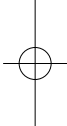
Sucul băut cu prietenele cu care mă-ntâlnesc să vorbim nu despre noi, ci despre ei, mi se pare amar. Strategiile pe care ne istovim să le punem împreună la cale, noi, jumătățile bărbaților noștri, n-au niciodată ca scop propria fericire întreagă, trăită, îndurată, dusă pe propriile picioare. Ci fericirile lor.

Sunt o biată, dezrădăcinată femeie. Spun, onest: „La viața mea și trăiește-o pe toată.“ „La inima mea să-ți țină de urât.“ „Nu te-ndoi nicio clipă de mine, pentru că sunt a ta, pe de-a-ntregul. Mereu.“ Numai că, cel mai adesea, cuvintele îmi cad în gol. Așez destinul meu pe-o tavă de argint pe care-o întind unui om sassisit de iubiri. Mă dezvălui fără ascunzișuri unui bărbat dedulcit la savoarea minciunii. Și pentru că, între timp, trebuie totuși să trăiesc, să merg mai departe, să-mi amăgesc cumva așteptarea, mă întăresc în exer-

Alice Năstase

ciții de supraviețuire. Îmi exersez independența. De plictiseală, de singurătate, învăț să-mi recit pe de rost drepturile la dragoste egală, la fidelitate întregă, la căsătorie fără compromisuri. Compun constituții ale inimii și le votez în referendumuri cu rezultate unanime. Și-n loc să tac neajutorată și palidă, dezrădăcinată, supusă, fragilă, neștiutoare, mă pomenesc chemând iubirea cu glas poruncitor. Dau ordin destinului să fie bun cu mine. Îi urlu bărbatului meu să-mi stea veșnic în preajmă.

Vocea mea se joacă cu viața mea. Viața mea, pe care eu n-o vreau a mea, ci a lui. Viața mea, pe care el n-o vrea, fiindcă și-o trăiește pe-a lui...

Alice Năstase

*„Iubiții sunt îngeri lăsați
În pauză să se joace.
Ferindu-se doi câte doi
De lume, de-o vreme încoace,
Aripile lor își desprind
Din bumbi și cu coapsele pline
Și ochii aproape închiși
Petrec într-o dulce rușine.”*

Emil Brumaru

Nu mă pricep la farse

Nu am răbdare. Deși știu totul despre efectele miraculoase ale așteptării cuminți, timpul care se scurge până să aflu decizia după care tânjesc mă rănește de moarte. Așteptarea docilă, pasivă, îmi umilește visele. Îmi pângărește rosturile. Și-atunci scriu scrisori, care să-mi amăgească răgazurile. Trimit mesaje, care să-mi îndulcească ecourile singurătății. Și, înnebunită de

Care pe care

groaza așteptării, de fiecare dată încalc și uit, neputin-
cioasă, toate regulile jocului fără de milă.

Știu că există pași ai ademenirii, cărări iscusite ale
răbdării. Știu că există tertipuri deștepte, strategii cu fo-
los. Dacă ești devastat de trist, îi trimiți celui care ți-a
frânt speranțele o scrisoare prefăcut veselă și nepăsă-
toare. Ca să năzuiască, mai departe, după tristețea ta
iubitoare, pierdută. Dacă te chircești de dorință, dacă
te prăbușești de dor, îi spui vorbe înțețoșate, ca și
cum te-ai îndepărta. Ca să te strige înapoi. Dacă simți
că n-ai să mai poți trăi fără el, ascunde-te, ca și cum ai
pleca departe, ca și cum ai muri. Să-l faci să sufere, să-l
obligi să se ia la trântă cu propria teamă de risipire.

Dar eu, dragul meu, nu mă pricep la farse. Spun,
banal, „te iubesc“, atunci când simt iubirea. Nu-mi
ascund tristețea, atunci când resimt o tăcere nedreap-
tă. Strig sau suspin că mi-e dor, în clipele în care mă
sfâșii de setea întâlnirii.

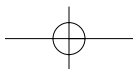
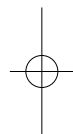
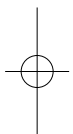
Probabil că greșesc. Probabil că-n jocul acesta în-
câlcit, încheștat, dureros, în construcția fragilă și com-
plexă a mărgelilor de sticlă, nu pot învinge decât ma-
rii maestri, cunoscătorii desăvârșiți ai regulilor. Jucă-
torii cu har și talent și știință. Sau marii trișori. Sau
micii farsori. Și poate că e adevărat că doar o dată la
o mie de ani hazardul dăruiește, nemuncită, victoria,
celui mai norocos dintre pământeni, celui mai iubit.
Celui care n-a știut sau n-a vrut să intre în joc. Dar
soarta a fost bună cu el.

Și chiar dacă mintea mea lucidă se-ndoieste, firesc,

Alice Năstase

că asupra vieții mele se vor fi rânduiri soroacele marii iubiri cu noroc, totuși, cu inima ridicată din praf și din neguri, cu speranțele adunate din margini înnopitate de drum, îmi găsesc, mereu, puterea să întreb: dacă ne vom reîntâlni, după atâta luptă și zbatere, după atâta nădejde și deznădejde, după atâta trudă și vis, după ce ne vom fi uscat toate lacrimile, după ce ne vom fi iertat toate trădările, după ce ne vom fi uitat toate ezitățile, nu-i așa că nu ne vom mai despărți niciodată?

Alice Năstase

*„Sinceritatea poate fi o mizerie,
Iar adevărul pus în gura unui dihor, o mudărie!”
Nichita Stănescu*

*Drumul spre inimă
e pavat cu mâncăruri bune*

Am citit mai demult, chiar pe o bordură a unei pagini din Tango, un panseu cu miez hazliu: „Femeile care n-au învățat că drumul spre inima bărbatului trece prin stomac au picat testul la geografie.” Am zâmbit a râde, citindu-l, convinsă că am găsit eu o cale mult mai bună către atriile și ventriculele celui pe care-l iubesc: un drum sinuos și ciudat, care trece printre colinele înțelepciunii, se odihnește pe țărmurile iubirii nemărginite, se cațără pe culmile plăcerii și se revarsă apoi într-o tihnă luminată, blândă, pentru toată viața. Nimic legat de altfel de hrană decât cea spirituală nu apărea în proiecțiile mele.

Care pe care

Fiind flămând, femei cutreieram

Ca să-mi verific intuiția, i-am arătat și lui, iubitului, vorba de duh. Am avut grijă să pufnesc a dispreț înaintea să-i întind foaia, ca să-i arăt că, de la înălțimea intelectualității mele pultacee, mă dezic de asemenea gen de abordări. „Testul la geografie?“, am repetat eu râzând... Iar el m-a privit cu-n soi de milă și-a îndrăznit: „Poate nu chiar la geografie, dar în mod sigur la orientare turistică...“ Mi s-a părut o glumă reușită. Și-am continuat să opresc, în drum spre casă, musai după ora 22.00, la Mac, și să cumpăr „cina“ sub formă de hamburger, în pungi de hârtie...

După câteva luni în care, după ce că ni s-a acrit de chiftele turtite, eu am făcut celulită, iar el gastrită, a început să gătească singur. M-a așteptat într-o seară cu un pilaf, făcut dintr-o pungă de orez care constituia rezerva strategică a căței noastre dulci și năroade, care ne-aștepta veșnic veselă și veșnic flămândă. Am mâncat împreună și ne-am bucurat, în sfârșit, de-o masă altfel decât cele pe care le luam în bucătărie. Într-o altă seară mi-a gătit paste cu zahăr, nucă și pesmet și, peste încă o săptămână, a făcut funghi porcini cu sos de roșii, o improvizație care ne-a mers prin esofag drept la suflet. Iar peste încă o săptămână, la ora cinei noastre întârziate, nu l-am mai găsit acasă. Nu mi-a răspuns nici la telefon, decât târziu, peste vreo două ore, când, încă mestecând, mi-a spus că primise o invitație la masă la o fostă concubină, de care se despărțise de mult fiindc-o prinsese cu altul,

Alice Năstase

dar despre care n-a putut uita că gătea dumnezeiește. Așa, că, fiind flămând, n-a avut tăria s-o refuze. Dar și-a uitat telefonul în mașină și, prins cu înfulecatul, nu s-a mai îndurat să coboare să-l ia, mi-a zis, fără să mă privească în ochi.

Cu lingura-n dinți

În week-end-ul următor, cu cartea de bucate într-o mână, telefonul conectat la ureche ca să primesc indicațiile Roxanei în cealaltă și o lingură de lemn între dinți, am gătit o musaca pe care, credeți-mă, n-o va uita până la moarte. Am urmat pas cu pas toate indicațiile căpătate, am luat cea mai fragedă cărnită de vită și cea mai proaspătă de porc și am cerut să-mi fie tocate sub ochii mei uluiți, care nu mai asistaseră la o asemenea operațiune stranie. Am tăiat cartofii în felii și i-am prăjit, felie cu felie, în ulei clocotit, până s-au făcut aurii. Am călit carnea amestecând-o cu peștișori de ceapă și cu petale fine de morcovi, apoi am așezat totul în straturi subțiri și-am turnat deasupra cascade de ou bătut, ca să se rumenească frumos la cuptor.

Când musacaua a fost gata, înnebunit de miros, iubitul meu era pregătit să mă ceară de nevastă. După ce a gustat prima lingură, dacă n-ar fi avut gura plină, s-ar fi repezit să-mi jure credință pe viață. Iar după ce a golit farfuria, s-a pregătit să-mi facă o invitație în dormitor, ca să-mi arate pe loc și temeinic recunoștința lui pentru asemenea delicios desfrâu culinar. Dar, obosită de mirosuri, n-am avut chef de discuții și-am

Care pe care

plecat să mă plimb. Și rătăcind pe străzi însingurate, mi-am dat seama cât de ușoară e o asemenea victorie și cât de puțin mi-o doresc. Sigur că aș putea, cu minimă strădanie, să-mi păcălesc etern bărbatul să depindă de savorile mele. Că aș putea recunoaște, înțelept și gregar, că drumul spre inima lui trece prin stomac. Dar eu tânjesc să cunosc un bărbat al cărui parcurs către inimă nu trebuie deștelenit cu damfuri de prăjeli. Visez o iubire în care să nu avem nevoie să mâncăm mai deloc. Să ne țină de foame sărutul, de sete alintul. Și să nu ne poată ademeni niciodată cineva să trădăm, nici cu bucate alese, nici cu mâncăruri bogate, nici cu ispite de preț, oricât de flămânzi am putea ajunge, vreodată. Niciodată.

Aurora Liiceanu

„Intimitate: substantiv feminin care desemnează o relație în care proștii sunt atrași de posibilitatea de a se distruge unul pe celălalt.”

Ambrose Bierce

Ratiune și ne-simțire

Dezvăluirea înseamnă foarte multe: secrete, gesturi, dezgoliri fizice sau corporale, obiceiuri și rutine cotidiene și câte și mai câte. Teritoriul celuilalt se explorează, uneori exhaustiv. Curiozitatea inițială înfometată, chiar hămesită, este atât de mare, de urgentă și de evidentă, încât de multe ori se vede de la o poștă când altcineva privește sau urmărește explorările reciproce ale unor iubiți. Dispare, adesea, discreția. Lumea întregă dispare pentru cei doi. Nu mai există. Cei doi sunt singuri pe pământ.

Femei rușinoase și femei nerușinate

Am văzut, la mare, pe plajă, cum fete, mai mult sau mai puțin drăguțe, stăteau călare pe spinarea iu-

Care pe care

biților, storcându-le coșurile de pe umeri sau din zone accesibile, cu nespusă grijă și tandrețe. Nu exista nici scârbă, nici grabă și nici mișcări de mântuială. Iar ei stăteau cuminți și înduioșați de gesturile lor atente – să nu-i doară –, erau ca niște copilași blânzi în mâinile mamei. E iubire, mi-am zis. Nu este ochiul iubitei o prelungire a ochiului matern ce va veni?

Am văzut fete întinzând mâna prin crăpătura ușii de la baie, cerându-i lui hârtie. Erau pe closet, dar uitaseră că nu mai există hârtie sau n-o găseau sau mai știu eu ce.

Am văzut bărbați care se rădeau dimineța, în timp ce ea stătea pe closet sau se spăla strașnic pe dinți și-și clătea gura cu zgomote mai puțin delicate.

Intimități, să zicem. Ce este intimitatea dacă nu o renunțare voluntară, chiar dorită de ambii, la cenzurile pe care le avem cu străinii? Nu este ea o invitație, o chemare mută la a descoperi cotloanele tainice ale inimii și corpului celuilalt?

Ei bine, totul ține de rușini și de nuanțe. Până la urmă, de ceea ce poți face în prezența altuia, fie el străin, fie el iubit sau bărbat.

Unele femei sunt nerușinoase. Altele sunt foarte rușinoase. Unor bărbați le plac femeile nerușinate, altor bărbați le place femeia rușinoasă care să se nerușineze ocazional. Dar, există și o nerușinare extremă, pentru că imagini ale tabu-urilor ca rușini învățate avem cu toții.

Femei care, în pat, nu-și arată corpul, decât în acea

Aurora Liiceanu

parte care trebuie să participe efectiv la actul cu pricina s-au văzut în filme, dar și femei care întindeau limita nerușinii. Între soția ghepardului din celebrul film, care-și ridică cămașa de noapte spre mijlocul ei – după ce-și făcea cruce – și prea cunoscuta secvență a lui Sharon Stone, cu picioarele desfăcute și fără chi-loși sub fusta scurtă, este o distanță uriașă.

Nu este vorba despre intimități. Un psiholog cunoscut spunea că intimitatea este minunată, doar familiaritatea este mizerabilă. Intimitatea de scurtă durată este, în cazul cel mai fericit, un flash al eului adevărat. Familiaritatea poate fi de cursă lungă, adunând gesturi cotidiene, de multe ori considerate „nesimțite”. Este o femeie sau un bărbat nesimțit când biologia ei sau a lui îl sau o face să scoată sunete dezagreabile la masă sau la toaletă pentru oricine, dar nu pentru cel sau cea de alături care, deh, din iubire uită frontiera discreției?

Oamenii sunt diferiți. Am cunoscut o femeie terorizată de hemoroizii ei, care, când s-a pus în pat cu iubitul ei, nu mai știa cum să evite descoperirea acestui adevăr rușinos pentru ea. Până la urmă lucrul s-a produs, faptul s-a aflat. Ea aștepta spășită o observație. Dar el, complet relaxat, i-a spus că e ridicolă. Așa e viața, se-ntâmplă!

Trebuie făcută o demarcație între uitarea temporară a unei rușini induse de cultură, pentru că momentul o cere, între inhibițiile din capul nostru și o nerușine care devine rutină și obicei.

Care pe care

Fumători pasivi la zonele prea intime ale eului

Femeile, dintotdeauna, s-au dat cu cremă pe față, s-au epilat, s-au ocupat de ele, iar expresia „intră repede în față” era folosită doar pentru a liniști spaima și jena folositoarei că va arăta unsuroasă și respingătoare. Nevestele sau iubitele cu care coabitezi introduc inerent bărbatul într-o lume străină, lumea lor. Trebuie celălalt să alerge la piață cu lista de cumpărături pe care ea i-a scris Always? Trebuie ea sau el să descrie mișcările, senzațiile corpului, ce simte atunci când face dragoste, etc? Este oare nevoie să ne cunoaștem reciproc în imagini și sonorități – știute, de altfel – dar inutil de expus? La ce folosesc aceste informații despre sine? Nu fac ele oare decât să dezvăluie o lume a corpului nenecesară iubirii, ba chiar vătămătoare de mister?

De ce trebuie să spui că ești balonată, să dai detalii despre manifestările unei indigestii, să te lași ținută de mână când naști sau ținută de frunte când verși după un exces etilic, să gospodărești un dat cu cremă în zone obscure, să storcești coșuri sau să ți se stoarcă? Și, mai departe, să-i faci destăinuiri de tot felul.

Ce împărțim și ce des-părțim? Sau împărțim totul până la epuizare? Putem alege între a te purta „nature” și a cultiva o discreție de sine, între a asista pe celălalt la „cosmetica” existenței sau a o consuma ca pe ceva firesc.

Să zicem că fiecare, cu diferența lui. Că orice sex

Aurora Liiceanu

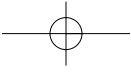
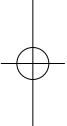
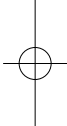
invită pe celălalt la cunoaștere când stau împreună, nu e nimic rău, atâta vreme cât ceva nu se comunică. Cât există bariere. Dacă te mănâncă limba să faci confidențe, gândește-te înainte. Dacă vei ajunge la capătul cunoașterii, ambii consumă acel mister care învăluie diferit lumea femeii și lumea bărbatului.

De ce să ne lăsăm atât de ușor și cu atâta indiferență unei rutine a necenzurii în viața privată?

De ce mâncăm cu tacâmuri obișnuite și scoatem argintăria pentru străini și nu invers?

De ce la început de tot, femeia e enigmatică, apoi dezgolită și mai apoi indiferentă?

Una este să te încheie la sutien sau să-ți închidă un colier și alta este să fie „fumător“ pasiv la zonele prea intime ale eului.

Aurora Liiceanu

„Salvador Dali a sedus multe doamne, în mod special doamne americane, dar aceste seduceri s-au petrecut, de cele mai multe ori, astfel: le-a dezbrăcat, în apartamentul său, a prăjit ouă, le-a pus pe umerii femeilor și, fără nici un cuvânt, le-a arătat ușa.”

Luis Buñuel

Orbe de făcut plăcere

Și bărbații și femeile practică exercițiul seducției. Fiecare cu abilitățile și mijloacele sexului de care aparțin, dar și fiecare cu propriile sale posibilități. A trecut de mult vremea când seducția masculină însuma strategiile pe care le adoptă un bărbat, pentru a-l încornora pe altul. Ținta nu era defel ca victimă să cadă încornoratul, ci soața sa. Bărbatul acesteia nu era decât victimă colaterală, dacă gândim bine, indiferent dacă el era știutor sau nu de ingrata situație în care ajunsese.

Care pe care

Femeile pot fi vrăjite prin vorbe

Seduția nu există atunci când pe amândoi, pe el și pe ea, îi lovește amorul brusc, când amândoi cad trăsniți de *coupe de foudre*. În acest caz, seduția nu mai este necesară, pentru că lucrurile nu întâmpină greutăți, totul merge „ca uns”. De natură, firește. De soartă, ar spune unii, sau de destin.

Seduția apare atunci când femeia dorită nu răspunde, nu tresare, nu se angajează, rămânând pasivă, indiferentă la semnalele bărbatului. Mai trebuie să amintim și ideea de timp. Cât timp are un bărbat să seducă o femeie? Câtă energie și timp alocă el unei cuceriți? Unii, vom spune, mai mult, alții, mai puțin. Nu știu dacă depinde de intensitatea amorului, de rezistența psihologică a bărbatului sau de antrenamentul lui de a se confrunta cu ideea de eșec. Oricum ar fi, fiecare bărbat face ce face și încearcă, când place pe cineva sau când dorește să învingă rezistența ori indiferența erotică a unei femei, să o câștige.

Pare să nu existe rețete perfecte și nici secrete universale. Mai degrabă, seduția cere efort mai mare unui bărbat mai puțin atractiv și, în mod obligatoriu, indiferent de cum este și cum arată, imaginație. Adică creativitate. Deci, ingeniozitate.

Există o seduție verbală. Îți poți etala, dacă ai talent, o verbozitate, vorbe ticluite și cât mai multe complimente. De tot felul. Și fizice, admirând anumite aspecte, dar păstrând un control asupra vorbelor prea fără perdea, dar și legate de personalitatea

Aurora Liiceanu

femeii-țintă. Se știe cât de mult pot fi vrăjite femeile prin vorbe meșteșugite, iar explicațiile masculine, de tip adolescentin, ale succesului, îmbracă adesea expresia „și am vrăjit-o“ sau chiar cuvântul „vrajă“. Complimentele bine plasate, potrivite și presărate în discuții, fac mult, pentru că „vorba dulce mult aduce“. La țară, în unele zone, nu există neologismul „compliment“, dar realitatea există și, în locul acestui cuvânt, se folosește expresia „vorbe de făcut plăcere“.

Vorbăria nu ajunge, însă. Mai există gesturile și mai există cadourile. Dincolo de vorbe, femeia-țintă este sensibilă la ceva, are preferințe, are gusturi personale, are dorințe. Și, atunci, ea trebuie studiată. Studiul individual nu ajută mult. Și, în plus, durează. El trebuie îmbinat cu căutarea de informații pe care ni le furnizează chiar ținta – printr-o chestionare abilă, cerându-i părerea despre ceva și aflând astfel ce îi place și ce nu – sau ni le furnizează cei care o cunosc, prietenii, colegii, cunoștințele.

Imaginație și bani

Există universalii și rețete general valabile: femeilor le plac florile. Este bine, dar bărbatul câștigă mai mult dacă află care-i sunt florile preferate.

Femeilor le plac cadourile. Cui nu-i plac? Cadoul este întotdeauna simptomatic. El spune unei femei ceva despre cel care-l face: gusturile, preferințele, finanțele și generozitatea bărbatului. Cadoul este investiția bărbatului în seducerea țintei. Desigur, ca-

Care pe care

dourile pot fi timide, modeste și nerelevante la început. Dacă este o investiție în pierdere? Sau ele pot fi și șocante, îndrăznețe, chiar neobișnuite. Am cunoscut o fată sedusă rapid – e drept că era la începutul modei telefoanelor mobile – de un asemenea cadou.

Bărbatul-seducător nu a fost foarte insistent, nu a pierdut timp cu complimente, a atacat direct ținta. El i-a pus pe masă un telefon mobil și i-a spus, pur și simplu, uitându-se bine la ea: „Ține-l, e al tău, așa te voi putea găsi“ Ei, ce ziceți de asemenea strategie? Nu te poate lăsa cu gura căscată, mai ales dacă el nu așteaptă nicio replică, nici că-l accepți, nici că-l refuzi, dispărând repede cu un mers sigur? Și, indiferent dacă ai mobil sau nu, dar mai ales dacă n-ai – lucru greu de crezut astăzi – un telefon mobil sau încă unul nu strică. Fata cu pricina nu avea telefon, venise din provincie să dea examen la facultate și, bineînțeles, a fost cucerită pe loc de gestul lui. E drept că nu a trecut mult timp și el a sunat-o. Pe propriul său telefon, deja al ei.

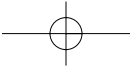
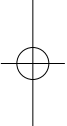
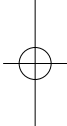
Femeilor le plac surprizele. De aceea am spus mai sus că imaginația este aducătoare de câștig. Cadourile, ca și evenimentele, pot da măsura imaginației și unde lovește mai mult imaginația dacă nu în romantismul bine deghizat și surprinzător? Un romantism, însă, dincolo de modelele oferite de televiziune, ieșind din rețetă, este mai greu de realizat. Invitația la o cină romantică, într-un separeu, discret, cu lumânări și mâncăruri exotice, se vede destul de des în

Aurora Liiceanu

filme. Nu este vorba de imaginație, ci de bani. Dar femeile sunt romantice și, în plus, unora le place să se laude, pentru că efortul și investiția masculină sunt, până la urmă, prețul ei, nu al iubirii.

Bărbații sunt simpli și comozi. Ei știu că femeilor le plac florile, bijuteriile și parfumurile. Aceste trei lucruri sunt universale, se spune. Orice femeie se bucură să le primească. Deci, dacă nu ai imaginație, recurgi la această rețetă universală. Dacă un bărbat doarește să-și obosească mintea și să găsească altceva, trebuie să caute ceva care depășește banalitatea gestului inițial. Unii o fac, alții continuă să repete, pentru că, slavă Domnului, sunt multe flori, multe parfumuri și atât de multe bijuterii pe lume...

Aurora Liiceanu

*„Cea care-și așteaptă cavalerul în armură strălucitoare să
nu uite niciodată că va trebui să curețe după calul lui.”*

Zsa Zsa Gabor

Instructorii de amor

A fi deștept sau deșteaptă apare, fie direct, fie indirect, legat de performanță. Adică, deșteptul sau deșteapta este performant sau are rezultate bune în ceea ce întreprinde. Performanța se referă la ceva pozitiv, fiind de la sine înțeles că o persoană cu performanță face bine ceea ce face. Dar această calitate nu este atribuită doar ființelor, obiectele putând fi și ele performante, adesea chiar inteligente, așa cum vedem în reclamele de mașini de spălat.

În epoca rețetelor

În vremurile pe care le trăim, prostia este sancționată. Nu trebuie să faci prostii, adică să ai eșecuri, să nu fii performant. De aceea, revistele sunt pline de

Care pe care

rețete. Pentru a evita eșecurile, pentru a te asigura de succes. Totuși, în orice domeniu al vieții ne paște prostia. De câte ori nu spunem cuiva sau chiar nouă înșine: „Ah, ce proastă am fost!“?!

Consecințele negliobiilor făcute sunt regretele, nemulțumirea de propria persoană. Unii chiar spun, deși n-o fac, că și-ar trage palme la oglindă, gândindu-se la gogomăniile comise. Evident, însă, că intensitatea părerilor de rău depinde de importanța gestului și, mai ales, de efectele pe care propria prostia le produce.

În amor, prostia înseamnă de obicei naivitate sau credulitate. Multe femei regretă că au pierdut un timp, uneori toată viața, alături de un bărbat. Adesea, ele pun acest lucru pe seama lipsei de noroc, a ghinionului pe care l-au avut în viață.

Spuneam că trăim în epoca rețetelor. Mai mult decât atât, ni se sugerează că un ajutor ne scapă de prostii, ne facilitează evitarea lor și ne asigură reușita. Sau, cel puțin, ne garantează o mai mare probabilitate de a face ceva bine și a nu regreta, acest lucru fiind valabil în multe domenii ale vieții, chiar și în amor. „Instructorii de amor“ ne arată calea care duce la o iubire așa cum ne-o dorim. Și oricât am fi de diferiți, cam toți ne dorim, în linii mari, aceleași lucruri. În viața sentimentală, ghidul – nu este o carte, deși există și cărți, ci un specialist – ne recomandă să pornim de la regulile de bun simț. Ce înseamnă bunul simț? Vom recunoaște că nu este altceva decât un set

Aurora Liiceanu

de reguli care ne protejează, ne feresc să intrăm într-o relație neconvenabilă, indiferent dacă intenția noastră este de a ne instala într-o legătură de scurtă sau lungă durată sau dacă dorim chiar și o căsătorie. Primele trei reguli de bun simț sunt: căutarea unui bărbat disponibil, economic stabil sau avantajos și necerțat cu legea. Alte reguli sunt, însă, nerealiste sau bazate pe mituri romantice, unde prostia își găsește loc rapid. Și această prostie, compusă din alegerile și deciziile neinspirate pe care le-am luat, costă mult, mai ales psihologic.

Există, probabil,
tot atâtea proaste câte femei suntem

Câteodată deșteptăciunea femeii se asociază cu seducția bine condusă, iar prostia însoțește lipsa de instinct, nu numai de inteligență. Ghizii sentimentali ne spun că femeile sunt proaste când nu folosesc contrastele. Bărbatul are, în schimb, o psihologie diferită. El caută, în general, provocarea, întoarce capul după o femeie dacă se confruntă cu situații contrastante. El poate fi, deci, reactiv la prezența unei femei interesată de el ori de dezvoltarea sau menținerea unei relații, atunci când femeia respectivă nu procedează deștept. Adică, e proastă. Ea nu dă semne de prostie atunci când combină trei elemente, iar fiecare element trebuie să cuprindă contraste. Primul element este compus din entuziasm sau vitalitate și starea de liniște – deci este vorba despre o al-

Care pe care

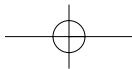
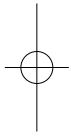
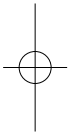
ternanță între excitație și sedație –, al doilea element este compus din siguranță și nesiguranță sau din certitudine și incertitudine și, în sfârșit, al treilea element este compus din intimitate și mister. Dacă privim cu atenție, observăm că ni se recomandă practicarea unei ambiguități savante, bine dozate, care să-l țină pe bărbat „în stare de veghe“, mereu atent și cu urechile ciulite la femeie.

Dar există și o prostie „unisex“, exprimată de proverbul „Tot satul știe, doar bărbatul ba“, deși se referă doar la bărbați. Mi s-a relatat un caz de acest fel. O femeie căsătorită, mamă, avea un bărbat care dispărea adesea de acasă spunând că pleacă pe teren. Ea îi aranja lucrurile, îi făcea bagajul și-l aștepta cu drag. Într-o zi, o prietenă i-a spus că l-a văzut în București, pe stradă. Ea a răspuns că nu se poate, că l-a confundat cu altcineva, deoarece el e plecat în provincie, fiind foarte sigură pe sine și liniștită. Prietena n-a mai insistat. El a continuat cu plecările și revenirile, iar ea tot nu-și punea probleme. Într-o zi, nașa ei de cununie s-a întâlnit nas în nas cu el, în centrul orașului și, evident, i-a spus apoi nevastei liniștite. Atunci ea l-a întrebat dacă are pe cineva, dacă o înșală. El a privit-o și i-a răspuns calm: „Da.“ Sfârșitul acestei povestiri este divorțul celor doi. O concluzie destul de evidentă este că există probabil tot atâtea prostii câte femei suntem. Pare greu de crezut că am fi mereu deștepte. Și, apoi, ce-ar fi viața dacă nu ar avea suișuri și coborâșuri, prostii și deșteptăciuni?! Să nu uităm că Arghezi a spus chiar așa: „Cum am putea

Aurora Liiceanu

trăi dacă n-am avea măcar câteva momente de dispare-
rare?”

Probabil că a trăi așa nu înseamnă decât a simți în
nări, din plin, mirosul vieții.

Aurora Liiceanu

*„Bărbații nu se folosesc de sex pentru a face rost de
ceva ce-și doresc. Sexul este ceea ce își doresc.”*

Fraiser

Alergatul după blugi

Cine inițiază, cum se fac înțelegerile între sexe, cum se formează cuplurile? Iată o întrebare, care, pentru a fi lămurită, ne obligă să amestecăm tradiția cu modernitatea.

Tăcerea bărbatului înseamnă ruptură

Bărbatul a avut, istoric vorbind, dreptul la inițiativă. El pune ochii pe o Ea și-i dădea semne de interes. Ea se pricepea sau nu să înțeleagă mesajul lui. Cu alte cuvinte, el făcea curte așa cum îl ducea capul, cum credea că este bine. Partea feminină nu trebuia să se arate entuziasmată. Inițiativa feminină făcea proastă impresie și, până la urmă, cândva, în cursul relației,

Care pe care

dacă ea dura, când femeia nici nu se aștepta, bărbatul îi amintea ușurința ei... Ba chiar i-o reproșa.

Pentru bărbați, lucrurile par simple. Ei aleg, ei fac ceva! Și totuși nu este chiar așa de simplu. Și ei pot greși adresabilitatea sau pot adopta o strategie care nu e pe placul obiectului dorinței lor. Și, pentru că lor le revine onoarea inițierii unei relații, tot lor ar trebui să le revină și sarcina încheierii acesteia. Ei bine, lucrurile tocmai aici se complică. A pune capăt unei relații este cea mai mare dificultate a bărbatului.

El nu poate să dispară dintr-o poveste de dragoste ca măgarul în ceață. (Deși, foarte adesea o face.) Alteori, el nu dispăre, dar face ca femeia să plece. Dar ea nu pleacă cu ușurință. Mai întâi cere dialog, explicații, justificări, motive. El preferă să tacă sau să dispară.

Tăcerea bărbatului înseamnă ruptură. Ea trebuie să înțeleagă acest lucru. Bigamia s-a născut și din această incapacitate a bărbatului de a se confrunta cu cea care nu-i mai trebuie ca altădată.

Femeile, de obicei, își maschează interesul sexual în ceva cu totul nesexual. Cine nu știe sau n-a văzut în filme, când ea îl invită pe el la ea, după ce au petrecut un timp împreună, în oraș, undeva, doar să bea o cafea sau altceva? Ambii știu prea bine cum se va termina povestea.

Reputația femeii a fost totdeauna importantă și a funcționat ca o cenzură socială și personală puternică. De aceea, chiar astăzi, la rubricile „Matrimoniale,”

Aurora Liiceanu

toți bărbații care oferă servicii sexuale, de mare competență, spun ei, includ în ofertă promisiunea pe care ei o consideră importantă pentru femei: discreția. Și, totuși, lumea este interesată tocmai de lucrurile indiscrete.

O carte care a făcut vâlvă în străinătate, scrisă de doi bărbați, dar adresată femeilor, transmite un mesaj cert: bărbaților nu le place ca femeile să aibă inițiative sexuale, pentru că acest lucru le anulează plăcerea lor de vânători. Autorii spun că, în pofida modernității, bărbatul rămâne un vânător, monogamia nu este firească, iar a-i lua victoria cuceririi, seducției, înseamnă să-l deposedezi de plăcerea care-i dă măsura bărbăției.

Se pare că doar conservatorii mai gândesc așa. Studii făcute în USA și în Europa, și în alte părți chiar, arată că ritmul rapid al prezentului face ca femeile să nu mai aștepte pasiv. Fetele, se spune în aceste anchete, nu mai stau înfrigurate lângă telefon, nu mai așteaptă să fie căutate, ci pun mâna pe agendă și-i caută pe băieți. Nici măcar părinții nu mai consideră că acest lucru „nu se face”. Ei afirmă că nu le mai interzic fetelor să-i caute pe băieți în numele vechilor norme. Oricum ele nu-i mai ascultă. Alergatul după fuste poate avea și echivalentul alergatului după pantaloni. În acest context, ca să adunăm fetele și băieții în aceeași categorie, ar trebui să spunem alergatul după blugi. Un alergat unisex. Dacă femeile nu mai stau după ușa istoriei, înseamnă că ele au inițiativă

Care pe care

nu numai în afaceri, ci și în viața privată. Totul este să știi ce vrei și pe cine vrei. Încercarea moarte n-are.

Clubul 7 la 1

De la americani, s-a întins și în Europa moda cluburilor de întâlnire. Ideea este mai eficientă decât ceea ce se anunță la rubricile „Matrimoniale”. Unui asemenea club i se mai spune și șapte la unu, pentru că există un anume protocol: băieții și fetele stau doi câte doi la o masă, iar la șapte minute bate un gong și fiecare participant trebuie să se ridice și să se reazeze la o altă masă, cu altcineva de sex opus. Acest lucru se petrece de șapte ori. Principiul care stă la baza acestui eveniment este următorul: în materie de întâlnire amoroasă, unda trece rapid sau... deloc. Avantajul este că nimeni nu se simte prost. Convenția funcționează și majoritatea susțin că nu ar avea curajul să agațe o fată într-un bar, dar că în asemenea context este cu totul altceva. Combinația între solitudinea afectivă și pragmatismul ideii se pare că funcționează.

Aurora Liiceanu

„O femeie vrea să facă mult sex cu bărbatul pe care-l iubește. Un bărbat vrea să facă mult sex.”

Allan Pease

*Bate mandarin
mai există oare?*

Cine mai suportă astăzi discursul feminin, înăcrit, uneori chiar înveninat, cel al egalității extreme, obligatorii între Ea și El, în care Ea bate din picior că nu vrea never să gătească, că nu vrea decât cezariană – că de ce să sufere la naștere –, că-l vrea pe El să robo-tească în casă cot la cot cu Ea sau cel puțin s-o asiste?

Cine mai vrea astăzi modă unisex sau cupluri androgine, în care amândoi par de la casa de plasa-ment? Cineva mi-a spus recent: să stea fiecare în banca lui, pentru că femeile nu vor fi niciodată băr-bați și nici ei femei! De ce El să asiste la naștere? Doar așa, să vadă ce este cu biologia feminină? S-o înțlea-gă mai mult? Să vadă moașa cum funcționează mobi-

Care pe care

lizarea feminină și exploatarea unui eveniment la care tradițional femeile au lucrat de secole? Să se simtă să pună și el mâna, mai târziu, la crescutul copilului?

În ciuda unor tendințe activiste, femeile sau multe femei se dau în vânt după voaluri, volănașe, parfumuri și tot ce înseamnă fenomenologie feminină. Credeți-mă pe cuvânt că blugii, tișărtul și adidașii nu au nici un rost dacă nu mai ieși din ei măcar din când în când. Ei, bărbații, n-o spun sau nu se obosesc s-o spună, dar sensibilitatea lor la micile lucrășoare feminine există.

Femeile au învins sau, mai bine zis, au cucerit capriciul. Este un dat istoric util. Până și în reclama cu cașcavalul Hochland, băiețelul își spune în gând, cu o voce resemnată, că trebuie să facă față suavelor indecizii feminine. Nu e de ici, de colo. E chiar foarte important pentru o relație să lucrezi cu ambiguitatea. Moda ne lucrează imaginarul și cine nu observă că, dincolo de egalitatea „politic corectă”, lucrurile merg și mai mult într-un sens... foarte feminin.

Că femeile fac totul să fie frumoase este oare ceva de disprețuit? Că o fac cam agresiv, lăsând să se înțeleagă că două picioare lungi bine și niște sâni la mare vedere – de buric nu mai vorbim – fac mai mult decât inteligența – de cultură chiar că nu mai vorbim – este oare ceva care trebuie amendat?

Vedem filme vechi, cu bărbați înrobiți de eternul feminin, care se aplecau în fața femeii, chiar dacă

Aurora Liiceanu

aceasta nu-i era nimic – nici nevastă, nici amantă, care se opreau la un metru de misterul feminin, care știau că există secrete feminine bine păstrate și că femeia este puternică în zone inaccesibile lor, bărbați care nu îndrăzneau nici măcar să urce o scară care ducea în camera în care Ea năștea, ținut de o barieră invizibilă. Și ce au obținut femeile astăzi se vede de la o poștă. Dar, să nu disperăm. A apărut hedonismul postmodernist și consumerismul. Doar forma contează. Deci imaginea. Ni se spune fă așa și fă așa pentru că o meriți, mi se oferă rețete peste rețete pentru a slăbi, pentru a avea picioarele relaxate, gleznelor fine, fesele tari, sânii mari, părul voluminos. Pentru ce atâta efort, pentru ce atâta inconfort? Pentru a place este un răspuns firesc. A place cui? A te place sau a-i place lui? Aici începe povestea timpurilor noastre. Încă femeia îl are în cap pe inchiștorul bărbat, cel care-i sancționează micimea sânilor, mărimea șoldurilor, lungimea picioarelor etc. Ochiul masculin se deschide de dimineață.

Ni se spune să ne ocupăm de noi. Dar orice femeie, dacă-și pune picioarele în apă rece și e sinceră cu ea, va recunoaște că numai atunci când este îndrăgostită o duce capul la tot felul de nebunii, de idei năstrușnice pentru a fi cât mai frumoasă. Numai când, cum spune prea tânărul scriitor Sorin Stoica, ai un gol în burtă și îți sare inima – însemnele vegetative ale lui falling in love – creativitatea te duce la soluții minunate. A fi consumată de acest secret profund,

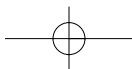
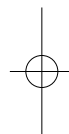
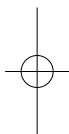
Care pe care

devastator și totalitarist dă, se spune, acea aură specifică. A te găti fără scop, doar pentru tine, pare un nonsens, pe care comerțul, însă, insistă să-l dezvolte și să-l impună ca pe ceva esențial. Și femeile au început s-o facă. Se duc singure la magazin să facă shopping pentru ele. Și totuși nu sunt fericite. Pentru că femeia este obișnuită, în psihismele ei intime, să aibă un spectator. Un spectator sincer, în liniștea cuplului de început, când gesturile sunt lenevite și învăluite într-o dorință încăpătoare. Opusă agresivității pe care o vedem insinuată în cotidian. Nu mai știu dacă femeia vrea un admirator sau un rob al burții. Unele femei se înfometează pentru a arăta cât mai bine, altele stau în picioare cu orele să facă „un dulce”, crezând orbește că bărbatul stabil cu efort se ține. Multe lucruri s-au schimbat și multe sunt la fel. Am cunoscut o femeie pe care tranziția a destabilizat-o total. Soțul s-a apucat de afaceri. Și-a luat contabilă drăguță și cu picioarele pe pământ. Activă și actuală. Lucrurile între soț și contabilă au evoluat din birou în dormitor și din balanțe contabile în declarații amoroase. Soția a amenințat cu sinuciderea, iar contabilă stătea pe malul relației, așteptând. Nu foarte implicată în ideea de schimbare. Soțul, între ciocan și nicovală, a decis: o zi acasă, o zi în cealaltă parte. Soția a meditat adânc, suspinând cu speranța revenirii. Și, în ziua în care nu era la ea, își muncea mințile ce să mai gătească să-l dea gata, că poate așa nu va mai pleca. Așa i-am lăsat și nu mai știu ce s-a mai întâmplat cu ei. Modele

Aurora Liiceanu

există. Ce sacrifici sau dacă vrei să sacrifici ceva pentru El este o alegere personală. Combinațiile între romantic sau pragmatic par să apară. Unii spun că romantismul se subțiază, învăluit în confort dulceag, prefabricat, alții spun că el nu va dispărea niciodată. Pentru că în fiecare femeie este o mică prințesă care așteaptă să fie cucerită de un prințisor. Se spune că rațele mandarin sunt rațele pereche, care străbat marea împreună. Dacă una cade-n apă de extenuare, cealaltă o urmează. Să fie femeile mai rațe și bărbații mai puțin rățoi?

Aurora Liiceanu

*„Iubirea e răspunsul, dar, cât stai și aștepti răspunsul,
sexul ridică niște întrebări bunele.”*

Woody Allen

*Nu spuneți tot,
nu spuneți repede!*

Un psiholog spunea, amintind de nevoia de comunicare, că a nu te dezvălui într-o relație – a nu da informații despre sine – este ca și cum ai juca tenis fără mingea.

Deși vorbim excesiv despre comunicare, uităm că regula „ce spui, cum spui, cui spui și unde spui” se aplică diferențiat, în funcție de context. La slujbă, cu prietenii, acasă, în pat sunt contexte diferite care implică persoane diferite. Cercetătorii relațiilor intime consideră că există o etică a iubirii, cu reguli nescrise, pe care le aplicăm și în care comunicarea este esen-

Care pe care

țială. A spune despre tine se cheamă, în limbajul psihologic, dezvăluirea sinelui sau auto-dezvăluire. Informația despre sine se livrează celuilalt lent, treptat, așa cum desfăci foile unei cepe. Strat după strat. Mai recent, un psiholog, Sid Jourard, a scris o carte numită „Arta autodezvăluirii”. Concluzia lui este că nu trebuie să fii nici un „sub-dezvăluitor”, dar nici un „super-dezvăluitor”. Nu trebuie, deci, nici să dai celuilalt prea puține informații despre tine, dar nici să spui mai mult decât trebuie. E necesar să existe moderație.

Sid Jourard consideră că se poate construi o scală a riscurilor. Riscul cel mai mare este furnizarea informațiilor care privesc viața intimă, trecutul erotic, preferințele sexuale, experiențele intime. Riscul este doar un factor, dar mai există și alți factori: profunzimea informației (nu este oare prea intimă informația și prea repede dată?), impactul ei (schimbă informația relația cu celălalt?), acceptanța (va fi acceptată informația dată, va fi percepută necritic, fără prejudecăți?), implicația (îi pasă celuilalt de mine?), sensibilitatea (va fi celălalt plăcut impresionat, șocat?), răsplata (mă va ajuta dezvăluirea să fiu mai aproape de celălalt, ce riscuri am?).

Iată nivelele de risc, începând cu treapta de jos, de risc mic: 1. informații neimportante, generale; 2. informații despre vârstă, religie, activități preferate; 3. opinii despre căsătorie, copii, valori, credințe; 4. informații despre stilul de relații, capacitatea de a se relaționa, ati-

Aurora Liiceanu

tudini; 5. informații intime, probleme personale, experiențe negative, trecutul erotic, dezamăgiri, insatisfacții, reproșuri aduse vechilor iubiți, preferințe.

Cu toții știm că există un moment în construcția unui cuplu în care se ajunge inevitabil la trecutul erotic. Furnizarea acestor informații face să crească intimitatea și coeziunea între iubiți. Fiecare își spune istoria sentimentală. Fiecare este curios. Fiecare minte mai mult sau mai puțin sau omite conștient sau neconștient.

Fereastra lui Johari

Metafora cepei se însoțește de o altă metaforă, cea a ferestrei. Imaginați-vă o fereastră cu patru geamuri, deci cu patru pătrate.

Primul, numit „deschis”, se referă la ceea ce știm despre noi, dar știu și alții, al doilea, numit „ascuns”, se referă la ceea ce știm despre noi, dar nu știu alții, nu sunt dezvăluibile facil, este lumea secretelor, al treilea, numit „orb”, se referă la ceea ce alții știu despre tine, dar tu nu știi și, în fine, al patrulea, numit „necunoscut”, se referă la zona potențialității necunoscute a oricărei persoane, neexplorată și neexprimată niciodată total. Noi deschidem și închidem aceste geamuri.

Să spui? Ce câștigi?

Odată ce spunem celuilalt despre fostele iubiri, ce am trăit și simțit alături de altcineva, dezvăluirea a-

Care pe care

duce unele avantaje: celălalt ne cunoaște mai bine, poate anticipa reacțiile noastre, știe ce simțim în diferite situații. Mai mult decât atât, dezvăluirea naște dezvăluire: celălalt va face la fel, își va povesti vechile iubiri, suferințele și plăcerile trecute. Norma de reciprocitate va funcționa: vreau să-ți știu trecutul și tu-l vei ști pe al meu. Cu grație, putem ocoli ceea ce ne pune într-o lumină proastă sau ceea ce nu suntem siguri că va accepta celălalt.

Să spui? Ce pierzi? Ce riscuri ai?

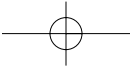
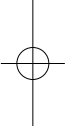
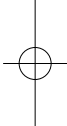
Există, ca peste tot, și riscuri ale dezvăluirii. Mai întâi, este posibil ca celălalt să nu aibă o impresie favorabilă aflând lucruri cu care nu este de acord, poate chiar să te respingă. Apoi, capitalul de informații despre tine poate duce la câștigarea unei poziții de putere, exploatând vulnerabilitățile pe care ți le cunoaște. A deține informație – indiferent de care și în ce context – înseamnă putere. Ea poate fi folosită pentru a jigni, umili, degrada pe celălalt, fie în spațiul intimității, fie, mai grav, în cel public. Ce-ar fi ca, știind că ai umblat în portofelul unui iubit ca să vezi câți bani are sau câți ani are, să o spună public, mai târziu, pentru a se răzbuna sau pentru a te jigni? Mai există și îngăduința erotică a primelor momente ale unei relații, când oamenii sunt mai dispuși să înțeleagă ceea ce mai târziu resping sau critică.

Nu spuneți tot, nu spuneți repede. Așteptați și gândiți-vă mereu: nu este oare inutil – pentru relație – să spun?

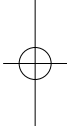
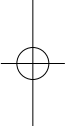
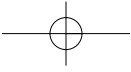

Aurora Liiceanu

Transparența totală, se spune, omoară acel minim mister pe care orice persoană trebuie să-l păstreze pentru a mobiliza și păstra interesul celuilalt.

Și nu uitați: cercetările susțin că femeile nu numai că sunt mai curioase, dar și spun totdeauna mai mult decât bărbații. Inteligent este să ne amintim de vorbele lui Adamo, dintr-un cântec cu text cum astăzi nu prea mai există la noi, vorbe care conțin un adevăr adânc: „Nu uita, iubito, că fostele mele iubiri m-au făcut să fiu cel pe care acum îl iubești.“

Cuprins

-
-
1. Fii și îndrăgostite 7
  2. Dragostea în vremea trădării 35
  3. Amor și pace 103
  4. Ți-am dat un gablonz, mare cât inima mea ... 159
  5. Romanul amorezatului miop 201
  6. Trucuri de-adormit blazarea 265
-
-

Editura Cărțile Tango

Care pe care <i>femei și bărbați</i> - Aurora Liiceanu și Alice Năstase	30 lei
Codul nebunelor maniere - Simona Catrina	32 lei
Noi suntem zețe - <i>carte poștală</i> - Alice Năstase	30 lei
Sex în (per)versiune clasică - Simona Catrina	32 lei
Clipa treci sunt atât de frumoasă - dr. Mihaela Leventer	35 lei
Pânza de păianjen - Cella Serghi	40 lei
Spectacol în aer liber - Nina Cassian	30 lei
Confidențe fictive - <i>Atât de grozavă și adio</i> - Nina Cassian	32 lei
Cele mai frumoase iubiri Antologie Tango	32 lei
Țara fetelor - Maria Banuș	12.5 lei
Dragostea e un bonsai - Alice Năstase	29 lei
Povestea a doi pui de tigru - Nina Cassian	25 lei
Memoria ca zestre - Nina Cassian	60 lei
Andiamo - Alice Năstase Buciuta și Simona Catrina	35 lei

Prețurile sunt valabile numai pentru comanda on-line.

Pentru comenzi vă așteptăm pe site-ul nostru:

[www.revistatango.ro/cărțile tango](http://www.revistatango.ro/cărțile_tango)

sau puteți scrie la redactia@revistatango.ro

Popești Leordeni, str. Drumul Fermei, Nr. 18E, Ilfov

Adresa de corespondență: CP 27, OP Popești-Leordeni 077160